

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—8

Seat No.	
---------------------	--

[4301]-201

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2013

COMPULSORY ENGLISH

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

Text Prescribed : Reflections-II.

N.B. :- (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *two* of the following : [16]

- (1) How was the couple in 'The Story of Stanford' different from most rich people ?
- (2) How did the two chance meetings with JRD Tata change Sudha Murthy's life ?
- (3) How does the story 'The Three-Piece Suit' warn the readers against the dangers of pride ?

2. Answer any *two* of the following : [16]

- (1) What is the central theme of the poem 'After Apple Picking' ?
- (2) What is the main theme of the poem 'Ozymandias of Egypt' ?
- (3) How does the narrator get rid of the road engine in 'Engine Trouble' ?

P.T.O.

3. Attempt any *two* of the following : [16]

(1) Write a summary of the following passage :

We are bombarded by many advertisements everyday. Vendors try all means and ways to gain our attention and sell us their products or services. Advertisements appear everywhere; on television programs, radios, in the papers, magazines, pamphlets and so on. Advertisements are actually very useful though we sometimes feel upset when they interrupt our favourite television programs. They provide us with free information on the products and services. There are two types of advertisements. The informative advertisements are the ones, which provide us with the details of the products or services. This information is especially useful if the product or service is new. For instance, when we need to buy a computer, advertisements describing the latest models and their different functions would be extremely helpful. However, only a small number of the advertisements are informative ones. Many of them belong to the second category—the persuasive kind. These advertisements not only tell us more about the products, but at the same time, they convince customers to buy them by saying that their products are superior to the others. These claims may sometimes be untrue. Besides being informative and persuasive, advertisements also help to

reduce the prices of magazines and newspapers. Our newspapers are sold at a low price of about one dollar, owing to the advertisements in the papers; otherwise, the price would have been higher. While advertisements can be good helpers for shopping, they do have their limitations. Most advertisements aim to sell only. Faults of the products or services are usually hidden from the consumers. Hence, sometimes, we feel cheated if the product or service we bought does not turn out the way the advertisements claim to be.

- (2) City International School, New Delhi, invited applications for the post of teachers through the advertisement that appeared in *The Times of India* on 27th March 2013. Write a covering letter to your resume as a response to the advertisement.
- (3) Write an advertisement for a Hobby and Drawing class.

4. Attempt any *eight* of the following : [16]

(1) Write the *correct* word from the choices in the brackets :

(a) Most children a mess while playing.

(create/do/make)

(b) The new Minister about many changes.

(made/brought/created)

- (2) Use the idioms to complete the following sentences :
- (a) My friend, Sunil, never follows the library rules and is always getting into trouble. He has become a real
(get cold feet/pain in the neck)
- (b) When Nilesh was caught copying in the examination, he was taken to the Principal. He stood there in shame.
(eyes speak volume/hang one's head)
- (3) Write correct collocate out of 'shove', 'slam' and 'toss' in front of the given expression :
- (a) a coin
- (b) a door.
- (4) Fill the correct suffix/prefix for the italicized words and complete the sentences :
- (a) Seema is determined to do research in *mytho*
- (b) I heard the story from my grandmother about the *visible* land.
- (5) Complete the following sentences using either *accept* or *except* as appropriate :
- (a) Everyone participated in the elocution competition
Sanjay.
- (b) Mr. Joshi has our invitation and has agreed to be the Chief Guest of the function.

- (6) Complete the sentences using synonyms of the italicised words from the words given in the brackets :
- (a) He does not think very highly of himself and has a very *humble estimation* of his abilities. His is part of the reason for his success.
(modesty/elegance)
- (b) Many villagers *refused to believe* that she could be the thief and Sarika herself stealing anything.
(opposed/denied)
- (7) Read the following descriptions and write one word for them :
- (a) Someone who does business :
- (b) A service that is offered to customers after they have bought a product
- (8) Choose the correct meaning of the given phrases :
- (a) **World at one's fingertips** =
- (i) in a way that is suitable for a particular situation.
(ii) to have everything, easily accessible.
- (b) **Get somewhere** =
- (i) to improve or advance in a particular situation.
(ii) to do anything in order to achieve something.
- (9) Choose the correct binomials and complete the sentences :
- (a) All day he has been going between my house and his. (in and out/back and forth)
- (b) Many electronic gadgets get old and stop functioning due to (wear and tear/sick and tired)

(10) Use the following expressions in your own sentences :

(a) proud as a peacock

(b) months had flown.

5. Attempt any *eight* of the following : [16]

(1) Fill in the blanks with appropriate link words given in the brackets :

(a) Hema knows she can depend on her uncle; she needs money or support, she goes to him.

(whether/whenever)

(b) My friends were watching a film I was writing my project.

(while/whenever)

(2) Complete the sentences by choosing the correct phrases :

(a) The students party is sure of getting support from their friends.

(a lot of/much of)

(b) Manish expects help from the system and that will never happen.

(many/some)

(3) Add question tags :

(a) It is Monday today.

(b) Pranav calculated the total number of mangoes.

(4) Fill in the blanks in the second sentence with the appropriate compound adjectives prepared out of the italics part of first sentence :

(a) (i) Ramesh was thrilled to discover an insect that had *many legs* in the garden.

(ii) Ramesh was thrilled to discover a insect in his garden.

(b) (i) Zaheer bowls with his *left hand*.

(ii) Zaheer is a bowler.

- (5) Fill in the blanks with the *correct* option :
- (a) Once a month, I meet my old classmates from school to on the events in each other's lives.
(catch on/catch up)
- (b) Soham joined the institute late and that is why it took him some time to to what others have been doing.
(catch on/catch up)
- (6) Complete the following sentences by using either **compliment** or **tribute** as appropriate :
- (a) India pays to Mahatma Gandhi on 2nd October every year.
- (b) Mr. Sohoni always immediately gives to his juniors for successfully completed tasks.
- (7) Underline the interjections in the following sentences :
- (a) Hurray ! Tomorrow has been declared a holiday.
- (b) I entered my room the previous night and yuck ! There was a horrible worm on my bed.
- (8) Write the appropriate meaning of the word *draw* as used in the following sentences :
- (a) My mother wakes me up every morning when she *draws* the curtains.
- (b) Sneha loves *drawing* pictures of natural scenery.

- (9) Complete the following words by adding appropriate suffixes :
- (a) Fashion
 - (b) Grate
- (10) Correct the following sentences by making necessary changes :
- (a) The seat besides mine is empty and you can sit.
 - (b) Even although he is illiterate himself, he wants to educate his children.

Seat No.	
-------------	--

[4301]-202

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2013**MARATHI (मराठी)**

(G-2 : आधुनिक मराठी साहित्य आणि उपयोजित मराठी)

(2008 PATTERN)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

पाठ्यपुस्तके :— (i) कथागौरव.

(ii) आमचा बाप आन् आम्ही.

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा :

(अ) शुद्धलेखनाची संकल्पना स्पष्ट करून, शुद्धलेखनाचे तीन ऱ्हस्व-दीर्घविषयक नियम उदाहरणासहित स्पष्ट करा. [10]

किंवा

खालील उताऱ्याचे मुद्रित चिन्हानुसार मुद्रित शोधन करा :

26 जुलै 2005 रोजी मुंबई मध्ये महापुर आला. दोनतीन दीवस सगळे बंद लोकल बंद. काही साधन उपलध नाही. अंधेरी बोरीवली घाटकोपर सर्व ठीकाणी लोकांचे प्रचड नुकसान झाले.

(ब) खाली दिलेला अशुद्ध उतारा पुन्हा शुद्धलेखन नियमानुसार लिहा : [10]

भर दीवसा रानरेडे गवे शेजारच्या ऊसाच्या मळ्यात घूसत होते. पंचवीस तिस वर्षापूर्वी गवे शेतात येत नसत. ते आताच का धाडी टाकतात याचा उलगडा भष्ट्र भारतीय शेती व वनधिकाऱ्याना होत नव्हता. अखेर ब्रिटिश सरकारच्या मदतीने सशोधन सुरु झाले.

P.T.O.

किंवा

खाली दिलेले अशुद्ध शब्द शुद्ध स्वरूपात लिहा (कोणतेही दहा) :

- (1) कंजुष
- (2) अनुवंशीक
- (3) खुदूखुदू
- (4) पहाणे
- (5) आर्शिवाद
- (6) हरिण
- (7) विलिनिकरण
- (8) यादुच्छिक
- (9) भित्तीपत्रक
- (10) सामाजीक
- (11) परकिय
- (12) ध्वनीमुद्रीत.

(क) खालीलपैकी दहा पारिभाषिक शब्द लिहा :

[10]

- (1) Senior
- (2) Waterproof
- (3) Notice
- (4) Sociology
- (5) Greeting card
- (6) Message

- (7) Account
- (8) Assistant
- (9) Cancel
- (10) Bus stand
- (11) Respiration
- (12) Contract
- (13) Pilot
- (14) Free
- (15) Link
- (16) Official
- (17) Technique
- (18) Ecocycle
- (19) Checker
- (20) Medical.

2. (अ) खालीलपैकी पाच प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 20 शब्दांपर्यंत लिहा : [5]

- (1) कथेचे देण घटक लिहा.
- (2) ग्रामीण कथा म्हणजे काय ?
- (3) स्त्रीवादी कथा म्हणजे काय ?
- (4) दोन दलित कथाकारांची नावे लिहा.
- (5) मराठीमधील नवकथेचे जनक कोण ?
- (6) मराठी कथा लोकप्रिय करणाऱ्या सुरुवातीच्या कालखंडातील दोन नियतकालिकांची नावे लिहा.
- (7) कथा निवेदनाचे प्रकार लिहा.

(ब) खालीलपैकी **पाच** प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **20** शब्दांपर्यंत लिहा : [5]

- (1) आत्मचरित्राच्या केंद्रस्थानी कोण असतो ?
- (2) आत्मचरित्र लेखनामागील **दोन** प्रेरणा लिहा.
- (3) आत्मचरित्र लेखकाने पाळावयाची **दोन** पथ्ये लिहा.
- (4) मराठीतील **दोन** आत्मचरित्र लेखकांची नावे लिहा.
- (5) चरित्र म्हणजे काय ?
- (6) चरित्र आणि आत्मचरित्र यांतील फरक लिहा.
- (7) **दोन** दलित आत्मकथनांची नावे लिहा.

3. (अ) खालीलपैकी **एका** प्रश्नाचे उत्तर **50** शब्दांपर्यंत लिहा : [5]

- (1) कथा या वाङ्मयप्रकाराची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- (2) कथेमधील कथानक व पात्र या दोन घटकांचे महत्त्व स्पष्ट करा.

(ब) खालीलपैकी **एका** प्रश्नाचे उत्तर **50** शब्दांपर्यंत लिहा : [5]

- (1) दलित आत्मकथनांची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- (2) आत्मचरित्राचे स्वरूप स्पष्ट करा.

4. खालीलपैकी प्रत्येक गटातील **एका** प्रश्नाचे उत्तर **150** शब्दांपर्यंत लिहा : [15]

- (अ) (1) “ ‘किडलेली माणसे’ ही नवकथा मराठी कथेच्या पारंपरिक संकेतांना छेद देणारी कथा आहे.” स्पष्ट करा.
- (2) ‘वहिर्नीच्या बांगड्या’ या कथेचे आशय सौंदर्य स्पष्ट करा.
- (ब) (1) ‘आमचा बाप आन् आम्ही’ या आत्मकथनामधील वडाळ्याची वस्ती स्पष्ट करा.
- (2) नरेंद्र जाधव यांच्या बडिलांच्या व्यक्तिरेखेतून आधुनिक बुद्धिप्रामाण्यवादी विचारसरणी कशी प्रत्ययास येते ?

5. खालीलपैकी प्रत्येक गटातील एका प्रश्नाचे उत्तर 150 शब्दांपर्यंत लिहा : [15]
- (अ) (1) तारळखोऱ्यातील पिऱ्याच्या जीवनाची शोकांतिका उलगाडून दाखवा.
(2) 'सेझ' कथेमधून शेतकऱ्यांची होणारी वाताहत लेखकाने कशी चित्रीत केली आहे ?
- (ब) (1) 'आमचा बाप आन् आम्ही' मधील मातोसरींचे व्यक्तिचित्र रेखाटा.
(2) 'आमचा बाप आन् आम्ही' या आत्मकथनातील भाषाशैली सोदाहरण स्पष्ट करा.

G-2 : व्यावहारिक आणि उपयोजित मराठी

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणत्याही **दहा** प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **20** शब्दांपर्यंत लिहा : [20]

- (1) व्यवहाराची भाषा आणि कार्यालयीन भाषा यातील कोणतेही **दोन** फरक लिहा.
- (2) कार्यालयीन पत्रव्यवहाराचे कोणतेही **दोन** प्रकार लिहा.
- (3) अभिनंदन पत्र पाठवण्याचे कोणतेही **दोन** प्रसंग लिहा.
- (4) अनौपचारिक पत्रव्यवहार आणि औपचारिक पत्रव्यवहार यातील **दोन** फरक सांगा.
- (5) इतिवृत्त म्हणजे काय ? व्याख्या लिहा.
- (6) सभेच्या पूर्वतयारीसाठी आवश्यक असणाऱ्या बाबी कोणत्या ?
- (7) अंतर्गत कार्यालयीन टिप्पणी म्हणजे काय ?
- (8) टिप्पणीचे **दोन** प्रकार लिहा.
- (9) प्रसिद्धीपत्रकाची व्याख्या लिहा.
- (10) माहितीपत्रकाचा उपयोग काय असतो ?
- (11) स्मरणिका आणि गौरविका यातील नेमका फरक लिहा.
- (12) परिपत्रकाचा वापर कोठे केला जातो ?
- (13) वार्षिक अहवालात कोणकोणत्या गोष्टींचा समावेश होतो ?

2. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांपर्यंत लिहा : [10]

- (1) वार्षिक सर्वसाधारण सभेसाठी पाठवल्या जाणाऱ्या निमंत्रणात कोणकोणत्या बाबींचा समावेश असतो ?
- (2) अर्जलेखनाची मांडणी कशी असावी ? ते लिहा.
- (3) स्मरणिकेचे स्वरूप थोडक्यात स्पष्ट करा.
- (4) कार्यालयीन भाषा यावर टीप लिहा.

3. खालीलपैकी प्रत्येक गटातील कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 150 शब्दांपर्यंत लिहा :

- (अ) आपल्या मित्राला/मैत्रिणीला अभिनंदन पत्र लिहा. तुमच्या मित्राला किंवा मैत्रिणीला आदर्श विद्यार्थी पुरस्कार मिळाला आहे. [10]

किंवा

तुम्हाला रेल्वेचा प्रवासी सवलत पास हवा आहे, त्यासाठी स्टेशनमास्तर यांना विनंती पत्र लिहा.

- (ब) निविदा-सूचना तयार करा : [10]
महाविद्यालयाच्या वार्षिक नियतकालिकाची छपाई करायची आहे.

किंवा

आपल्या शहरातील सुप्रसिद्ध धन्वंतरी रुग्णालयाचे माहितीपत्रक तयार करा.

4. खालीलपैकी प्रत्येक गटातील कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांपर्यंत लिहा : [15]

- (अ) कार्यालयीन टिप्पणी तयार करा :
स्वयंसिद्धा महिला बचतगटाने आपल्या उत्पादनांच्या प्रदर्शन आणि विक्रीसाठी नेहरू स्टेडियमची मागणी केली आहे.

किंवा

नगर वाचन मंदिर या सार्वजनिक ग्रंथालयाच्या वार्षिक सर्वसाधारण सभेचे इतिवृत्त तयार करा.

(ब) स्मरणिकेची रूपरेषा तयार करा : [15]

संस्थेचे नाव : सहकार ग्राहक भांडार, निमित्त : अमृतमहोत्सव.

किंवा

आपल्या महाविद्यालयाच्या राष्ट्रीय सेवा योजनेचा वार्षिक अहवाल तयार करा.

Seat No.	
-------------	--

[4301]-203

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2013

MARATHI (मराठी)

विशेषस्तर, अभ्यासपत्रिका क्रमांक 1

(मराठी साहित्यातील विविध प्रवाह)

(2008 PATTERN)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

- (i) नाटक व कादंबरीची तात्त्विक आणि सैद्धांतिक चर्चा
- (ii) 'तृतीय रत्न'—म. जोतिराव फुले
- (iii) हाल्या हाल्या दुधू दे—बाबाराव मुसळे

- सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
- (ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. (अ) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांपर्यंत लिहा : [9]
- (1) नाटक या साहित्यप्रकाराची प्रमुख वैशिष्ट्ये लिहा.
 - (2) नाटकाचे नेपथ्य म्हणजे काय ? थोडक्यात लिहा.
 - (3) नाटकाच्या सुखात्मिका या प्रकाराची माहिती लिहा.
 - (4) प्रकाशयोजना हा नाटकातील महत्वाचा घटक कसा ठरतो ? थोडक्यात लिहा.
 - (5) नाटक पाहायला येणारा प्रेक्षक नाटकावर कोणता आणि कसा परिणाम करतो, ते लिहा.

P.T.O.

(ब) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांपर्यंत लिहा : [9]

- (1) कादंबरीचे घटक कोणते ?
- (2) कादंबरीतील निवेदनाचे प्रकार कोणते, ते लिहा.
- (3) कादंबरीचे कथानक कशाला म्हणतात ?
- (4) कादंबरी या साहित्यप्रकाराचे महत्व थोडक्यात लिहा.
- (5) कादंबरीमध्ये वातावरणनिर्मिती कशी केली जाते, ते लिहा.

2. (अ) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांपर्यंत लिहा : [6]

- (1) नाटकातील संवादाचे महत्व थोडक्यात लिहा.
- (2) संगीत नाटकाची माहिती लिहा.
- (3) नाटकामध्ये रंगमंच महत्वाचा का मानला जातो, ते लिहा.
- (4) नाटकाची संहिता म्हणजे काय ? थोडक्यात लिहा.

(ब) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांपर्यंत लिहा : [6]

- (1) कादंबरीतून प्रादेशिक जीवनाचे चित्रण कशाप्रकारे केले जाते, ते लिहा.
- (2) कादंबरीतील व्यक्तिरेखा परस्परांवर कशाप्रकारे परिणाम करतात, ते लिहा.
- (3) 'समाजजीवनाचे दर्शन कादंबरीतून घडते' या विधानाची साधकबाधक चर्चा करा.
- (4) कादंबरी लेखनामागच्या विविध प्रेरणा थोडक्यात लिहा.

3. (अ) खालीलपैकी कोणत्याही **दोन** प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **50** शब्दांपर्यंत लिहा : [10]

- (1) 'तृतीय रत्न' नाटकावरील इंग्रजी नाटकाचा प्रभाव थोडक्यात लिहा.
- (2) 'तृतीय रत्न' नाटकातील संघर्ष स्पष्ट करा.
- (3) 'तृतीय रत्न' नाटकातील विदूषकाच्या भूमिकेचे महत्व लिहा.
- (4) 'तृतीय रत्न' नाटकातील जोगाईची व्यक्तिरेखा शब्दबद्ध करा.

(ब) खालीलपैकी कोणत्याही **दोन** प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **50** शब्दांपर्यंत लिहा : [10]

- (1) 'हाल्या हाल्या दुधू दे' या कादंबरीतील गौण व्यक्तिरेखा कोणत्या आहेत, ते लिहा.
- (2) 'हाल्या हाल्या दुधू दे' या कादंबरीतील सावकाराचे स्वभावचित्र रेखाटा.
- (3) 'हाल्या हाल्या दुधू दे' मधील ग्यानबाला कोणकोणत्या संकटांचा सामना करावा लागतो ?
- (4) 'हाल्या हाल्या दुधू दे' या कादंबरीतील प्रादेशिकता स्पष्ट करा.

4. खालीलपैकी प्रत्येक गटातील कोणत्याही **एका** प्रश्नाचे उत्तर **150** शब्दांपर्यंत लिहा : [15]

- (अ)
- (1) 'तृतीय रत्न' नाटकाचा आशय विशद करा.
 - (2) 'तृतीय रत्न' नाटकातून कोणता संदेश दिला गेला आहे ?
- (ब)
- (1) 'हाल्या हाल्या दुधू दे' या कादंबरीत बोलीभाषेचा उपयोग कसा केला आहे ?
 - (2) 'हाल्या हाल्या दुधू दे' या कादंबरीतील स्त्री व्यक्तिरेखांचा परिचय करून द्या.

5. खालीलपैकी प्रत्येक गटातील कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांपर्यंत लिहा : [15]

(अ) (1) 'तृतीय रत्न' या नाटकाचे परीक्षण करा.

(2) 'तृतीय रत्न' या नाटकातून समाजप्रबोधन घडते हे विधान स्पष्ट करा.

(ब) (1) शेतकऱ्यांच्या दैन्यावस्थेचे चित्रण 'हाल्या हाल्या दुधू दे' मधून कसे केले आहे, ते लिहा.

(2) 'हाल्या हाल्या दुधू दे' या कादंबरीचे कथानक थोडक्यात लिहा.

Seat No.	
-------------	--

[4301]-204

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2013

MARATHI (मराठी)

विशेषस्तर प्रश्नपत्रिका क्रमांक-2

[मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास : प्रारंभ ते 1818 (स्थूल)]

(2008 PATTERN)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे गुण दर्शवितात.

1. पुढीलपैकी दहा प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 20 शब्दांपर्यंत लिहा (प्रत्येक गटातील कोणतेही पाच) : [20]

(अ) (1) कोणत्याही दोन ताम्रपटांची नावे लिहा.

(2) म्हाइंभटांनी संपादित केलेल्या दोन ग्रंथांची नावे लिहा.

(3) 'धरिला पंढरीचा चोर' हा अभंग कुणाचा आहे ?

(4) 'गुरुग्रंथसाहिब' या ग्रंथात कोणत्या मराठी संताच्या अभंगांचा समावेश केला आहे ?

(5) भारुडांची रचना प्रभावीपणे कोणत्या संताने केली ?

(6) महानुभावांचे पंचकृष्ण लिहा.

(7) फादर स्टिफन्स यांच्या ग्रंथाची नावे लिहा.

P.T.O.

- (ब) (1) “कन्या सासुरासी जाये। मागे परतोनी पाहे॥” हा अभंग कुणाचा ?
- (2) रामदासांच्या कोणत्याही **देन** ग्रंथांची नावे लिहा.
- (3) “ऊस डोंगा परि रस नोहे डोंगा।” हा अभंग कुणाचा आहे ?
- (4) शाहिरी काव्याचे प्रकार लिहा.
- (5) कोणत्याही **दोन** पंडित कवींची नावे त्यांच्या ग्रंथासहित लिहा.
- (6) पेशवेकालीन **दोन** बखरींची नावे लिहा.
- (7) रामचंद्रपंत अमात्य यांनी कोणता ग्रंथ लिहिला ?

2. पुढीलपैकी प्रत्येक गटातील **एका** प्रश्नाचे उत्तर **50** शब्दांपर्यंत लिहा : [10]

- (अ) (1) संत सावतामाळी यांच्या अभंगाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- (2) महानुभाव पंथातील ‘लीळाचरित्र’ या ग्रंथाचे महत्व स्पष्ट करा.
- (ब) (1) मनाच्या श्लोकाचे महत्व स्पष्ट करा.
- (2) अनंत फंदींच्या फटक्यांचा थोडक्यात परिचय करून द्या.

3. पुढीलपैकी प्रत्येक गटातील **एका** प्रश्नाचे उत्तर **150** शब्दांपर्यंत लिहा : [20]

- (अ) (1) महानुभावांच्या गद्य वाङ्मयाचे स्वरूप व वैशिष्ट्ये लिहा.
- (2) संत एकनाथांना लोकशिक्षक का म्हणतात ते सोदाहरण स्पष्ट करा ?
- (ब) (1) ‘तुका झालासे कळस’ या अभंगाची सार्थकता स्पष्ट करा.
- (2) ‘बखरी’ची गुणवैशिष्ट्ये लिहा.

4. पुढीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांपर्यंत लिहा : [15]

(1) संत कवयित्रींच्या काव्याचे स्वरूप व वैशिष्ट्ये लिहा.

(2) महानुभावांच्या साती ग्रंथांचा परिचय करून द्या.

5. पुढीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांपर्यंत लिहा : [15]

(1) मराठी ख्रिस्ती वाङ्मयाचे स्वरूप व वेगळेपण स्पष्ट करा.

(2) मराठीतील शाहिरी वाङ्मयाचा परिचय करून द्या.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
---------------------	--

[4301]-205

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2013

FRENCH (G-2)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

1. Traduisez en anglais.

Une mousson dévastatrice. [10]

Depuis le mois de Septembre, les pluies ont inondé des régions de l'inde, du Népal et du Bangladesh. En Inde, l'eau a recouvert un million d'hectares de terres et près de 14 millions de personnes sont victimes. La mousson est un phénomène qui se répète chaque année en Asie. Pourquoi rien n'est fait pour éviter ces inondations ? On n'avait pas vu une telle mousson depuis des dizaines d'années. L'eau apporte les maladies graves. L'aide tarde à venir. Ils manquent d'eau potable, de nourriture et de médicaments. Les Organisations humanitaires qui aident les victimes demandent que l'aide arrive plus vite, et a temps.

2. Vous avez été 'froid' avec un nouveau collègue. Ecrivez-lui une lettre d'excuses. [15]

P.T.O.

Ou

Vous êtes victime du bizutage. Ecrivez une plainte au proviseur de votre lycée.

- 3.** Compréhension. Lisez le texte et répondez : Le transport des vins. Une fois résolu le problème du choix des vins, il faut les transporter. Le transport de vins de qualité impose quelques précautions et obéit à une réglementation stricte. Qu'on le transporte soi-même en voiture ou qu'on utilise des services d'un transporteur, le gros de l'été et le cœur de l'hiver ne sont pas favorables au voyage du vin. Il faut préserver le vin des températures extrêmes, surtout des températures élevées qui ne l'affectent pas temporairement mais définitivement, quels que soient sa couleur, son type et son origine. Arrivé à domicile on déposera tout de suite les bouteilles en cave.

(1) Dites vrai ou Faux : [3]

(a) On peut transporter le vin dans n'importe quelle condition.

(b) On peut transporter le vin pendant toute l'année.

(c) Le vin rouge nécessite plus de précautions.

(2) Trouvez des noms à partir des verbes suivants : [2]

(a) Impose

(b) déposera.

(3) Trouvez des adjectifs à partir des adverbes : [2]

(a) Temporairement

(b) définitivement.

(4) Traduisez en anglais à partir de « Qu'on le transporte
au voyage du vin » [3]

4. Répondez en 4 ou 5 phrases complètes. 5 au choix : [5×5=25]

(a) Quelles sont les émissions à la télé ?

(b) Quel est votre sport préféré ? Pourquoi ?

(c) Pourquoi l'histoire de Roméo et Juliette, est-elle triste ?

(d) Quelle tâche quotidienne aimez-vous ? Pourquoi ?

(e) A quoi sert une ceinture de sécurité dans une voiture ?

(f) Quelle est votre région préférée ? (parlez des endroits, touristiques,
la gastronomie et la culture locales).

5. Grammaire et Vocabulaire : [20]

(1) Translate into French : to spend money, a TV anchor, A fire
in a factory, His car has broken down, winter sports.

- (2) Trouvez des adverbs : sec, doux, prudent, gentil, vif.
- (3) Recrivez la phrase en trouvant le nom pour le mot souligné.
'Il n'est pas capable de faire ce travail'
Nous avons applaudi ce chanteur'.
- (4) Utilisez un pronom relatif : Voici Aradhya la mère est une vedette de cinéma. C'est un enfant est déjà célèbre et ses parents protègent du média.
- (5) Faites des phrases complètes avec ces mots :
*s'en aller,*blague, *être distrait,*bavard, *coup.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—2

Seat No.	
-------------	--

[4301]-212

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2013

GUJARATI (General—II)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

1. નીચેનામાંથી કોઈપણ એક વિષય પર નિબંધ લખો : [16]
- (૧) વસંતનો વૈભવ
(૨) મારા ગામમાં ફેલાયેલો રોગચાળો
(૩) ગ્રામજીવન અને શહેરીજીવન
(૪) માતૃપ્રેમ
2. નીચેનામાંથી કોઈપણ એક પ્રશ્નનો સવિસ્તર ઉત્તર લખો : [16]
- (૧) “ગુજરાતી સાહિત્ય અને ભાષાનો એક અમૂલ્ય વારસો સ્વામી આનંદે આપ્યો છે.” ઉદાહરણ આપી સમજાવો.
(૨) “સ્વામી આનંદના ગદ્યમાં સંતોની વાણી વણાયેલી છે.” સદૃષ્ટાંત આલેખો.
3. નીચેનામાંથી કોઈપણ એક પ્રશ્નનો સવિસ્તર ઉત્તર લખો : [16]
- (૧) “પ્રેમાનંદે પોતાના આખ્યાનમાં લૌકિક રસચટકા અને સચોટ વર્ણનકળાને સ્થાન આપ્યું છે.” સુદામાચરિત્રના આધારે લખો.
(૨) “સુદામાચરિત્ર” માં હાસ્યપાત્ર ભક્ત સુદામા છે.” વર્ણવો.

P.T.O.

4. (અ) ટૂંક નોંધ લખો (કોઈપણ એક) : [8]
- (૧) છોટુકાકાનાં અસીલો
- (૨) મોનજી રૂદરનો પાત્રપરિચય.
- (બ) ટૂંક નોંધ લખો (કોઈપણ એક) : [8]
- (૧) સુદામાની પરિસ્થિતિ
- (૨) કૃષ્ણએ કરેલો સુદામાનો સત્કાર.
5. (અ) પૂર્વાપર સંબંધ લખો (એક ગદ્ય, એક પદ્ય) : [4]
- (૧) “મોનજીએ રાંડેલી પોરીને ફરી પરણાવીને ધર્મશાસ્ત્ર વિરુદ્ધનું કામ કીધું.”
- (૨) “લઈ જાઓ તમારી ગાય. અમે કેટલા દિવસ સાચવીએ ?”
- (બ) (૧) “ઘટ ઘટમાં વ્યાપી રહ્યો, પૂરણ પુરુષ પુરાણ.” [4]
- (૨) “ગહન દીસે ભાઈ, કર્મની ગતિ, એક ગુરુના અમો વિધારથી.”
- (ક) તમારા મિત્ર/સખીને બારમીની બોર્ડ પરીક્ષામાં પ્રથમ ક્રમાંક આવ્યા બદલ અભિનંદન પત્ર લખો. [8]

અથવા

તમે લીધેલી પુસ્તક મેળાની મુલાકાતનો અહેવાલ તૈયાર કરો.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
-------------	--

[4301]-213

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2013

URDU

General Paper II

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :—(1) Attempt All questions.

(2) Figures to the left indicate full marks.

[۱۲] ۱۔ بانگ درا کی روشنی میں اقبال کی منظر نگاری سے بحث کیجئے۔

یا

اقبال کے کلام کی ادبی خوبیاں بیان کیجئے۔

[۱۲] ۲۔ سلیمان خطیب کے شعری موضوعات پر روشنی ڈالئے۔

یا

سلیمان خطیب کے رنگ اسلوب پر اظہار خیال کیجئے۔

[۱۴] ۳۔ اردو نظم کا فن اجمال نہیں تفصیل ہے۔ واضح کیجئے۔

P.T.O.

یا

اُردو ادب میں طنز و مزاح کی روایت پر روشنی ڈالئے۔

[۶] ۴۔ (الف) ذیل میں سے کسی ایک نظم کا فنی جائزہ لیجئے:

(۱) شکوہ

(۲) خضر راہ

(۳) فاطمہ بنت عبد اللہ

[۶] (ب) درج ذیل میں سے کسی ایک نظم کا تنقیدی جائزہ پیش کیجئے:

(۱) دکنی عورت کا انتظار

(۲) راستے

(۳) روٹی

[۱۵] ۵۔ (الف) ذیل میں سے کوئی پانچ اشعار کی تشریح کیجئے:

(۱) قوم اپنی جو زر و مالِ جہاں پر مرتی

بت فروشی کے عوض بت شکنی کیوں کرتی!

(۲) تم میں حوروں کا کوئی چاہنے والا ہی نہیں

جلوہ طور تو موجود ہے موسیٰ ہی نہیں

(۳) پاک اسی اجڑے گلستاں کی نہ ہو کیونکر زمیں!

خانقاہِ عظمتِ اسلام ہے یہ سرزمین

(۴) جن کے ہنگاموں سے تھے آباد ویرانے کبھی

شہران کے مٹ گئے، آبادیاں بن ہو گئیں

(۵) رقص تیری خاک کا کتنا نشاط انگیز ہے!

ذرہ ذرہ زندگی کے سوز سے لبریز ہے

(۶) دیا اہل حرم کو رقص کا فرماں ستم کرنے

یہ انداز ستم کچھ کم نہ تھا آثارِ محشر سے

(۷) آگ ہے، اولادِ ابراہیم ہے، نمرود ہے

کیا کسی کو پھر کسی کا امتحاں مقصود ہے؟

[۱۵]

(ب) درج ذیل میں سے کوئی پانچ اشعار کی تشریح کیجئے :

(۱) سارے لوگاں ملیں سب کتاباں میں

ماں کا سا یہ نہیں زمانے میں

(۲) ایسے ولیوں کے دن بھی پھرتے ہیں

سر سے شاہوں کے تاج گرتے ہیں

(۳) کیوں اجڑتا ہے باغِ مفلسی کا

کسی نے دیکھا ہے داغِ مفلسی کا

(۴) یاد بوعے تو دل میں چھپانے کی بات

چپ ذرا سوچ کو مسکرانے کی بات

(۵) آنچ گھر میں لگا کو بیٹھی ماں

گھر کا کُپا دُبا کو بیٹھی ماں

(۶) لال جوڑا تو دے نہیں سکے

لال چادر میں کیوں نہ کفنا دیں

(۷) ہندوستان کا لال ہے ہندوستان سے دور

یہ موت کیسی موت ہے سارے جہاں سے دور

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—2

Seat No.	
-------------	--

[4301]-214

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2013

URDU

Special Paper I

[History of Urdu Literature (1901 to 2000)]

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) Attempt All questions.

(ii) Figures to the left indicate full marks.

[۱۶] ۱۔ اردو ادب میں غزل کے آغاز و ارتقاء پر روشنی ڈالئے۔

یا

اردو ادب میں طنز و مزاح کی روایت پر روشنی ڈالئے۔

[۱۶] ۲۔ علامہ شبلی نعمانی کے علمی و ادبی خدمات کا اجمالی جائزہ لیجئے۔

یا

مولوی عبدالحق کی خاکہ نگاری پر اپنے خیالات کا اظہار کیجئے۔

[۱۶] ۳۔ اصغر گونڈوی کی حیات اور شخصیت پر روشنی ڈالئے۔

یا

کلام اصغر گونڈوی کی خصوصیات بیان کیجئے۔

P.T.O.

[۱۶] ۴۔ ساحر لدھاینوی کی شاعری کا محاسبہ کیجئے۔

یا
مجروح کی غزل گوئی پر روشنی ڈالئے۔

[۱۶] ۵۔ درج ذیل میں سے کوئی دو پر اپنے خیالات کا اظہار کیجئے :

- (۱) المامون
- (۲) ترقی پسند تحریک
- (۳) 'چراغ تله' کے مضامین
- (۴) سوانح نگاری کے فنی لوازم

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[4301]-215

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2013

URDU

Special Paper II

(Prose and Poetry Text)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

نوٹ : تمام سوالات لازمی ہیں۔

[۱۶]

۱۔ سب رس کے نثری اسلوب کی خصوصیات بیان کیجئے۔

یا

ملا وجہی کی حیات و شخصیت پر مفصل نوٹ لکھئے۔

[۱۵]

۲۔ 'انشائی ادب' کی تاریخ کا جائزہ لیجئے۔

یا

داستان کی تعریف معہ مثالوں کے بیان کیجئے۔

[۱۵]

۳۔ غالب کی حیات اپنے دور کی عکاس ہے۔ تفصیل سے بیان کیجئے۔

یا

غالب کی شاعری کی خصوصیات بیان کیجئے۔

P.T.O.

[۱۶]

۴۔ کوئی دو پر مختصر نوٹ لکھئے :

(۱) سب رس کی ادبی اہمیت

(۲) انشائیہ کی خصوصیت

(۳) خصوصیات کلامِ غالب

(۴) داستان میں کردار کی اہمیت

[۱۸]

۵۔ درج ذیل میں سے کوئی چھ اشعار کی تشریح بحوالہء متن کیجئے :

(۱) تھی خبر گرم کہ غالب کے اڑیں گے پرزے

دیکھنے ہم بھی گئے تھے یہ تماشا نہ ہوا

(۲) عشرتِ قطرہ ہے دریا میں فنا ہو جانا

درد کا حد سے گزرنا ہے دوا ہو جانا

(۳) میں نے چاہا تھا کہ گرداب بلا سے چھوٹوں

وہ ستمگر مرے مرنے پہ بھی راضی نہ ہوا

(۴) کچھ تو کہتے کہ لوگ کہتے ہیں

آج غالب غزل سرا نہ ہوا

(۵) عشق سے طبیعت نے زیست کا مزا پایا

درد کی دوا پائی درد بے دوا پایا

(۶) بسکہ دشوار ہے ہر کام کا آسان ہونا

آدمی کو بھی میسر نہیں انسان ہونا

(۷) بوئے گل نالہء دل دودِ چراغِ محفل

جو تری بزم سے نکلا سو پریشاں نکلا

(۸) پہ نہ تھی ہماری قسمت کہ وصال یار ہوتا

اگر اور جیتے رہتے یہی انتظار ہوتا

Seat No.	
-------------	--

[4301]-218

S.Y. B.A EXAMINATION, 2013

हिंदी : सामान्य-2

HINDI (G2)

(कहानी, छायावादोत्तर काव्य एवं लेखन)

(2008 PATTERN)

समय : तीन घंटे

पूर्णांक : 80

पाठ्य-पुस्तकें :— (i) कथा विहार—संपा. डॉ. सुरेशकुमार जैन

डॉ. वीणा मनचंदा

(ii) काव्य कुसुमावली—संपा. डॉ. सुरेशकुमार जैन

डॉ. ऋचा शर्मा

सूचनाएँ :— (i) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।

(ii) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं।

1. निम्नलिखित प्रश्नों में से किसी एक प्रश्न का उत्तर लिखिए : [16]

(1) 'दिल्ली में एक मौत' कहानी में बदलती मानवीय संवेदना को स्पष्ट कीजिए।

(2) 'बड़े घर की बेटी' कहानी की कथावस्तु पर प्रकाश डालिए।

P.T.O.

2. निम्नलिखित प्रश्नों में से किसी एक प्रश्न का उत्तर लिखिए : [16]

(1) 'गीत फरोश' कविता का आशय स्पष्ट कीजिए।

(2) 'जय हो' कविता का भावार्थ लिखिए।

3. निम्नलिखित में से किन्हीं दो अवतरणों की ससंदर्भ व्याख्या कीजिए : [16]

(1) "पर उस सलोनी के पीछे-पीछे

घुस आर्यीं बिजली की बत्तियाँ

बेहया धड़-धड़ गाड़ियों की :

मानुषों की खड़ी-खड़ी बोलियाँ।"

(2) "मैं ही बाकी

क्योंकि कर्मों की पत्तियाँ अभी कुछ शेष थीं

हमारे अपने पुश्तैनी पोखर में

मनोबल शेष था सूखे शरीर में....."

(3) "स्वर्ण-शृंखला के बन्धन में

अपनी गति, उड़ान सब भूले,

बस सपनों में देख रहे हैं

तरु की फुनगी पर के झूले!"

(4) “कंकर निराले नीले/लाल सतरंगी पीले
शिशु की सजावट अपनी
शिशु की प्रवीनता।
वाणी की दीनता/अपनी में चीन्हता।”

4. (अ) निम्नलिखित में से किन्हीं दो पर टिप्पणियाँ लिखिए : [8]

- (1) ‘परदा’ कहानी की प्रतीकात्मकता।
- (2) ‘आकाश-दीप’ का बुद्धगुप्त।
- (3) ‘अमृतसर आ गया है……’ कहानी : विभाजन की त्रासदी।

(आ) निम्नलिखित में से किन्हीं दो पर टिप्पणियाँ लिखिए : [8]

- (1) ‘ताजमहल की छाया में’ कविता में चित्रित प्रेम-भावना।
- (2) ‘उनको प्रणाम’ कविता का सारांश।
- (3) ‘जय हो’ कविता का प्रतिपाद्य।

5. (अ) निम्नलिखित में से विज्ञापन अथवा व्यावसायिक पत्र का नमूना तैयार कीजिए। [8]

किसी एक नहाने के साबुन के लुभावने विज्ञापन का नमूना तैयार कीजिए।

अथवा

व्यवस्थापक, भारत संचार निगम लिमिटेड, मुंबई के नाम अपने विभाग के दूरभाष केंद्र की शिकायत करता/करती है।

(आ) निम्नलिखित वाक्यों में से किन्हीं चार वाक्यों को सकारण शुद्ध करके फिर से लिखिए : [8]

- (1) मैंने चप्पलें पहनी।
- (2) यह शुद्ध भैंस का दूध है।
- (3) विजय का आवाज सुंदर है।
- (4) रमेशने किताब पढ़ा।
- (5) मैं स्वयं गीत गा रहा था।
- (6) मोहन नागपूर को जा रहा है।

प्रयोजनमूलक हिंदी (वैकल्पिक)

समय : तीन घंटे

पूर्णांक : 80

सूचनाएँ :—(i) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।

(ii) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं।

1. निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं आठ के संक्षिप्त उत्तर लिखिए : [16]

- (1) प्रयोजनमूलक हिंदी का अर्थ बताइए।
- (2) प्रयुक्ति की संकल्पना स्पष्ट कीजिए।
- (3) शैली किसे कहते हैं ?
- (4) कार्यालयीन हिंदी की दो विशेषताएँ लिखिए।
- (5) व्यावसायिक पत्राचार के प्रकार लिखिए।
- (6) जनसंचार का कार्य बताइए।
- (7) विज्ञापन की भाषा के गुण लिखिए।
- (8) इंटरनेट की उपयोगिता बताइए।
- (9) मुद्रित माध्यम के प्रकार लिखिए।
- (10) संवाददाता के गुण लिखिए।

2. (अ) निम्नलिखित शब्द-युग्मों में से किन्हीं चार के अर्थ बताकर वाक्य में प्रयोग कीजिए : [8]

- (1) कुजन—कूजन
- (2) अतुल—अतल

- (3) छत्र—छात्र
- (4) बहु—बहू
- (5) मणि—मणी
- (6) शशधर—शशिधर
- (7) रंग—रंक
- (8) नीरज—नीरद।

(आ) निम्नलिखित में से किन्हीं **दो** घटनाओं/प्रसंगों की संवादात्मक अभिव्यक्ति लिखिए : [8]

- (1) जीते हुए नेता से मुलाकात
- (2) बाढ़-पीड़ित व्यक्ति से संवाद
- (3) राष्ट्रपति श्रीमती प्रतिभा पाटिल से मुलाकात
- (4) सड़क दुर्घटना।

3. (अ) निम्नलिखित में से किसी **एक** पर आकाशवाणी के लिए विज्ञापन का नमूना तैयार कीजिए : [8]

- (1) जीवन बीमा का विज्ञापन
- (2) बाजार में आया नया लैपटॉप।

(आ) निम्नलिखित में से किसी **एक** पर दूरदर्शन के लिए विज्ञापन का नमूना तैयार कीजिए : [8]

- (1) स्कूली शिक्षा संबंधी विज्ञापन
- (2) बिजली-बचत के उपाय।

4. निम्नलिखित में से किन्हीं चार लघूत्तरीय प्रश्नों के उत्तर लिखिए : [16]

- (1) प्रयोजनमूलक हिंदी का परिचय दीजिए।
- (2) व्यावसायिक पत्राचार का स्वरूप लिखिए।
- (3) वाणिज्य एवं व्यापार की हिंदी की विशेषताएँ बताइए।
- (4) जनसंचार माध्यमों की उपयोगिता बताइए।
- (5) संपादकीय लेखन के गुण बताइए।

5. निम्नलिखित विषयों में से किन्हीं चार पर टिप्पणियाँ लिखिए : [16]

- (1) संवाददाताओं की श्रेणियाँ
- (2) विज्ञापन के प्रयोजन
- (3) ई-कामर्स
- (4) बैंकिंग पत्राचार का महत्व
- (5) साहित्यिक हिंदी।

Seat No.	
-------------	--

[4301]-219

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2013

हिंदी : विशेष I

(HINDI : SPECIAL I)

(काव्यशास्त्र)

(2008 PATTERN)

समय : तीन घंटे

पूर्णांक : 80

सूचनाएँ :—(i) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।

(ii) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं।

1. निम्नलिखित में से किन्हीं दस प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए : [20]

- (1) काव्यविषयक संस्कृत की एक परिभाषा लिखिए।
- (2) अभिधा शब्दशक्ति से क्या तात्पर्य है ?
- (3) काव्य के तीन हेतू लिखिए।
- (4) महाकाव्य में कितने सर्ग होने चाहिए ?
- (5) काव्य के चार तत्व कौनसे हैं ?
- (6) नाटक की परिभाषा लिखिए।
- (7) संचारी भाव किसे कहते हैं ?

- (8) वर्णिक छंद किसे कहते हैं ?
- (9) निबंध के दो तत्व लिखिए।
- (10) रेडियो नाटक का प्राण किसे समझा जाता है ?
- (11) कहानी विधा के चार तत्व लिखिए।
- (12) रस के अंगों के नाम लिखिए।
- (13) आलोचक के लिए आवश्यक दो गुण लिखिए।

2. निम्नलिखित में से किन्हीं दो छंदों के लक्षण बताकर सोदाहरण स्पष्ट कीजिए : [10]

- (1) दोहा
- (2) कुंडलिया
- (3) शिखरिणी
- (4) द्रुतविलंबित।

3. निम्नलिखित में से किन्हीं चार प्रश्नों के उत्तर लिखिए : [20]

- (1) काव्य में भावतत्व के महत्व को प्रतिपादित कीजिए।
- (2) हिंदी विद्वानों द्वारा दी गई काव्य की प्रमुख परिभाषाएँ लिखिए।
- (3) रेडियो नाटक का स्वरूप स्पष्ट कीजिए।
- (4) वीर रस का सोदाहरण परिचय दीजिए।
- (5) जीवनी विधा का स्वरूप विशद कीजिए।
- (6) आलोचना के उद्देश्य को स्पष्ट कीजिए।

4. निम्नलिखित में से किन्हीं **तीन** प्रश्नों के उत्तर विस्तार से लिखिए : [30]

- (1) महाकाव्य के लक्षणों पर प्रकाश डालिए।
- (2) शब्दशक्ति की परिभाषा देते हुए उसके भेदों को विशद कीजिए।
- (3) कहानी और उपन्यास की पारस्परिक तुलना कीजिए।
- (4) निबंध की परिभाषा देते हुए उसके तत्वों को स्पष्ट कीजिए।
- (5) रस की परिभाषा देते हुए रसांगों का विवेचन कीजिए।

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[4301]-220

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2013

HINDI (हिंदी)

Special Paper II

(नाटक, उपन्यास और मध्ययुगीन काव्य)

(2008 PATTERN)

समय : तीन घंटे

पूर्णांक : 80

- पाठ्यपुस्तकें :— (i) 'बकरी' — सर्वेश्वरदयाल सक्सेना ।
(ii) 'दौड़' — ममता कालिया ।
(iii) 'काव्यकुंज' — 'मध्ययुगीन हिंदी काव्य'
संपा. — डॉ. जे. आर. बोरसे
डॉ. ऋचा शर्मा ।

- सूचनाएँ :— (i) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं ।
(ii) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं ।

1. निम्नलिखित में से किसी एक प्रश्न का उत्तर सविस्तार लिखिए : [16]
(1) उपन्यास के तत्वों के आधार पर 'दौड़' उपन्यास की समीक्षा कीजिए ।
(2) वैश्वीकरण के संदर्भ में 'दौड़' उपन्यास पर प्रकाश डालिए ।
2. निम्नलिखित प्रश्न का उत्तर विस्तारपूर्वक लिखिए : [16]
कबीर की भक्ति पद्धति को स्पष्ट कीजिए ।

अथवा

निम्नलिखित में से किन्हीं दो पर टिप्पणियाँ लिखिए :

- (1) सूर का वात्सल्य वर्णन ।
- (2) पद्मावत में विरह वर्णन ।
- (3) बिहारी का श्रृंगार चित्रण ।
- (4) मीरा की कृष्ण भक्ति ।

3. (अ) निम्नलिखित अवतरणों में से किसी एक की ससंदर्भ व्याख्या कीजिए : [8]

- (1) “अरे माँ आज के जमाने में स्त्री और पुरुष का उचित अलग-अलग नहीं रहा है । आप तो पढ़ी लिखी हो माँ, समय की दस्तक पहचानों । इक्कीसवीं सदी में ये सड़े गले विचार लेकर नहीं चलना है हमें, इनका तर्पण कर डालो ।”
- (2) “बहुत अच्छी जादुई । राजुल, मुल्क की सारी हसीन लड़कियाँ विज्ञापनों में चली गयीं हैं, तभी तो राजकोट की सड़कों पर एक भी हसीना नजर नहीं आती ।”

(आ) निम्नलिखित अवतरण की ससंदर्भ व्याख्या कीजिए : [8]

“को कहि सकै बढे न सों, लखे बड़ी यों भूल ।
दीने दई गुलाब के, इन डारन के फूल ॥”

अथवा

“प्रीतम को कूं पतियाँ लिखू कउवा, तू ले जाई ।
प्रीतम जी सूं यू कहै रे थारी विरहणी धान न खाई ।
मीरा दासी ब्याकुली रे, पिव पिव करत विहाई ॥
बेगि मिलो प्रभु अंतरजामी, तुम बिन रह्यो न जाई ॥”

4. निम्नलिखित प्रश्न का उत्तर विस्तारपूर्वक लिखिए : [16]
'बकरी' नाटक की प्रासंगिकता विशद कीजिए ।

अथवा

निम्नलिखित में से किन्हीं दो पर टिप्पणियाँ लिखिए :

- (1) 'बकरी' नाटक में चित्रित अंधविश्वास ।
- (2) 'बकरी' नाटक की प्रतीकात्मकता ।
- (3) 'बकरी' नाटक में संवाद-तत्त्व ।

5. निम्नलिखित में से किन्हीं दो पर टिप्पणियाँ लिखिए : [16]

- (1) 'दौड़' उपन्यास में चित्रित अर्थलोलुपता ।
- (2) 'दौड़' उपन्यास की भाषा-शैली ।
- (3) 'दौड़' उपन्यास में पारिवारिक संबंध ।

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
---------------------	--

[4301]-221

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2013

PERSIAN

General Paper II

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :—(1) All questions are compulsory.

(2) Figures to the right indicate full marks.

1. Give an account of life and literary works of Dr. Allama Iqbal. [14]

OR

Give an account of life history of Mulla Wa-iz Husain Kashfee.

2. (A) Comment on the book "Gulistaan-e-Saadi". [15]

OR

Give an account of life and literary works of Maulana Roomi.

(B) Write the salient features of the poetry of Hafiz Shirazi. [15]

OR

Draw a sketch of life and literary works of Abul Hasan Ameer Khusrau.

P.T.O.

3. Reproduce in your own words in Persian any *two* of the following : [12]

(۱) عظمتِ انسانی

(۲) اندی و سرمستی

(۳) شیراز

(۴) فقر و استغنا

4. (A) Explain in Persian or translate into English, Urdu or Marathi

any *three* of the following : [12]

(۱) ملک را خوش آمد و صرّه هزار دینار زر از روزن بیرون داشت و گفت ”دامن

بدار، درویش گفت دامن از کجا آرم که جامه نه دارم۔ ملک را بر حال صعب او

رحمت آمد و خلعتی بر آں مزید کرد و پیشش فرستاد۔ درویش آں نقد را به اندک

روزی خورده، باز آمد۔

(۲) یکی از ملوکِ عجم را حکایت کنند که دست تطاول به مال رعیت دراز کرده بود و جور

واذیت آغاز نهاده تا به حدی که خلق از مکایدِ ظلمش به جهان رفتند و از کربت

جورش راهِ غربت گرفتند۔ چون رعیت کم شد ارتفاع ولایت نقصان پذیرفت و

خزینہ تہی ماند۔ دشمنان از طرف زور آوردند۔

(۳) ملک را سیرت حق شناسی او پسند افتاد و خلعت و نعمت داد و عذر خواست که خطا کردم و ترا بے گناه آزر دم۔ گفت۔ ای خداوند! بنده دریں خطائی نمی بینم بلکه تقدیر عزّ اسمہ، چنین بود کہ مر این بنده را مکروہی رسد۔ پس بہ دست تو اولیٰ ترکہ سوابق نعمت بر این بنده داری و ایادی منت۔

(۴) یکے را از ملوک مرضے ہائل بود کہ اعادت ذکر آں نا کردن اولیٰ طائفہ از حکمائے یونان متفق شدند کہ مر این درد را دوائے نیست۔ مگر زہرہ آدمی کہ بہ چندیں صفت موصوف باشد بفرمود طلب کردن دہقاں پسرے را یافتند براں صورت کہ حکیمان گفتہ بودند۔ پدر و مادرش را بخواندند۔ وہ نعمت بے کراں خوشنود گردانیدند۔ وقاضی فتویٰ داد کہ خون یکے از رعیت ریختن سلامت نفس پادشہ را و ا باشد۔

(۵) پیرزن گفت اے ملک، حکم تو در بارہ پسر بیگناہ من چیست گفت آنکہ او را صد چوب بزئند و رویش سیاہ کنند و گرد شہر بگردانند و ندا کنند کہ ہر کہ در حضرت سلطان عاصی شود سزائے وے این ست پیرزن گفت این حکم تومی کنی گفت آرے من این حکم می کنم۔ گفت پس حکم خدا کجا باشد کہ ہر حکم کہ تو خواہی کنی۔

(B) Explain in Persian or translate into English, Urdu or Marathi

any four of the following :

[12]

(۱) حمد لک و اشکر لب یا ذوالمنن

حاضری و ناضری بر حال من

(۲) تانقش می بند و فلک ہرگز ندادہ این نمک

حوری ندانم یا ملک، فرزند آدم یا پری

- (۳) طرفِ باغِ ولب جوئے ولب جام است اینجا
ساقیا! خیز کہ پرہیز حرام است اینجا
- (۴) غمِ عشق اگر بکوشم کہ زدوستاں پوشم
سختاں بسوز نامم بدہد بروی گواہی
- (۵) زی بحر بیکرانہ چہ مستانہ می رود
در خود یگانہ از ہمہ بیگانہ می رود
- (۶) بارید ابر بر گلِ پژمرده ای وگفت
کز قطرہ بہر گوش تو آویزہ ساختم

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[4301]-222

S.Y.B.A. EXAMINATION, 2013

SANSKRIT (G-II)

(Raghuvamsha Canto V & VI, Bhagavadgita Chapter III to VI)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

1. (A) Translate into English *or* Marathi any *two* of the following passage : [8]

खालीलपैकी कोणत्याही दोन पद्य उताऱ्यांचे इंग्रजीत किंवा मराठीत भाषांतर करा :

(1) एवं तयोरध्वनि दैवयोगादासेदुषोः सख्यमचिन्त्यहेतु ।

एको ययौ चैत्ररथप्रदेशान्सौराज्यरम्यानपरो विदर्भान् ॥

(2) अथेश्वरेण क्रथकैशिकानां स्वयंवरार्थं स्वासुरिन्दुमत्याः ।

आप्तः कुमारानयनोत्सुकेन भोजेन दुतो रघवे विसृष्टः ॥

(3) कामं नृपाः सन्तु सहस्रशोडन्ये राजन्वतीमाहुरनेन भूमिम् ।

नक्षत्रताराग्रहसंकुलापि ज्योतिष्मती चन्द्रमसैव रात्रिः ॥

P.T.O.

(B) Explain with reference to the context any *two* of the following : [8]

खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे ससंदर्भ स्पष्टीकरण करा :

- (1) राजा प्रजारञ्जनलब्धवर्णः परंतपो नाम यथार्थनामा ।
- (2) सूर्ये तपत्यावरणाय दृष्टेः कल्पेत लोकस्य कथं तमिस्रा ।
- (3) कारागृहे निर्जितवासवेन लङ्केश्वरेणोषितमा प्रसादात् ।

2. Write an essay type answer to any *one* of the following : [16]

खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा :

- (1) Describe the similes in the fifth canto of रघुवंश.
रघुवंशाच्या पाचव्या सर्गातील उपमा स्पष्ट करा.
- (2) Critically appreciate the sixth canto of रघुवंश.
रघुवंशाच्या सहाव्या सर्गाचे रसग्रहण करा.

3. Explain any *two* of the following verses : [16]

खालीलपैकी कोणत्याही दोन श्लोकांचे स्पष्टीकरण करा :

- (1) एवं बहुविधा यज्ञा वितता ब्रह्मणो मुखे ।
कर्मजान्विद्धितान्सर्वानेव ज्ञात्वा विमोक्ष्यसे ॥
- (2) सांख्ययोगौ पृथग्बालाः प्रवदन्ति न पण्डिताः ।
एकमप्यास्थितः सम्यग्भयोर्विन्दते फलम् ॥
- (3) यो मां पश्यति सर्वत्र सर्वं च मयि पश्यति ।
तस्याहं न प्रणश्यामि स च मे न प्रणश्यति ॥

4. Write an essay type answer to any *one* of the following : [16]

खालीलपैकी कोणत्याही **एका** प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा :

(1) Summarise the fourth chapter of Bhagavadgita.

भगवद्गीतेच्या चौथ्या अध्यायाचा सारांश.

(2) Explain 'कर्मयोग' with the help of third chapter of भगवद्गीता.

भगवद्गीतेच्या तिसऱ्या अध्यायाच्या आधारे 'कर्मयोग' संकल्पना स्पष्ट करा:

5. Write a short note on any *one* from Sections A and B each :

'अ' आणि 'ब' विभागातील प्रत्येकी **एका**वर संक्षिप्त टीप लिहा :

Section A [8]

(विभाग 'अ')

(1) Description of miracles in the 5th canto of the Raghuvansha.

रघुवंशाच्या पाचव्या सर्गातील अद्भुत वर्णन.

(2) The Pauranic references of the 6th canto of Raghuvansha.

रघुवंशाच्या सहाव्या सर्गातील पौराणिक संदर्भ.

Section B [8]

(विभाग 'ब')

(1) Dhyana Yoga.

ध्यानयोग

(2) Threefold karma.

त्रिविध कर्म.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
-------------	--

[4301]-223

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2013

SANSKRIT (S-1)

(काव्यशास्त्रविमर्श, वृत्तविचार व कौटिलीय अर्थशास्त्र (अधिकरण 1, 6)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

1. (A) Explain into English *or* Marathi any *two* of the following : [8]

पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे इंग्रजीत किंवा मराठीत स्पष्टीकरण करा :

(i) काव्यं सद्यः परनिर्वृतये।

(ii) शमादिवद् वर्तितव्यं न शवाणादिवत्।

(iii) संकेतो गृह्यते जातौ गुणद्रव्यक्रियासु च।

(B) Explain with Sanskrit definition and Sanskrit illustration any *two* of the following figures of speech : [8]

पुढीलपैकी कोणत्याही दोन अलंकारांचे संस्कृतमधील लक्षण आणि उदाहरण सांगून स्पष्टीकरण करा :

(i) श्लेष

P.T.O.

(ii) उपमेयोपमा

(iii) उत्प्रेक्षा

(iv) अप्रस्तुतप्रशंसा।

2. Write an essay type answer to any *one* of the following : [16]

खालीलपैकी कोणत्याही **एका** प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा :

Discuss the definition of काव्य according to मम्मट.

मम्मटाने सांगितलेल्या काव्यलक्षणाची चर्चा करा.

Or

(किंवा)

Explain the six types of लक्षणा.

‘षड्विधालक्षणा’ स्पष्ट करा.

3. (A) Explain with reference to the context any *two* of the following : [8]

पुढीलपैकी कोणत्याही **दोहों**चे ससंदर्भ स्पष्टीकरण करा :

(i) अप्रणीतस्तु मात्स्यन्यायमुद्भावयति।

(ii) कार्यसामर्थ्याद्धि पुरुषसामर्थ्यं कल्प्यते।

(iii) शमव्यायामौ योगक्षेमयोर्योनिः।

(B) Explain with Sanskrit definition and Sanskrit illustrations any *two* of the following meters : [8]

संस्कृतमधील लक्षण आणि उदाहरण सांगून पुढीलपैकी कोणतेही दोन वृत्ते स्पष्ट करा :

(i) भुजङ्गप्रयात

(ii) वसंततिलका

(iii) मालिनी

(iv) मन्दाक्रान्ता.

4. Write an essay type answer to any *one* of the following : [16]

खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा :

(i) Explain seven factors of the State.

राज्याच्या 'सप्तप्रकृति' स्पष्ट करा.

(ii) Discuss the types of विद्या in 'विद्यासमुद्देशः'.

'विद्यासमुद्देशः' या अध्यायातील विद्यांचे प्रकार स्पष्ट करा.

5. Write a critical paragraph on any *one* from each Section A and B :

पुढीलपैकी 'अ' आणि 'ब' विभागातून प्रत्येकी कोणत्याही एकावर विवेचक परिच्छेद लिहा :

Section A

(विभाग 'अ')

(i) Benediction of काव्यप्रकाश.

काव्यप्रकाशाचे मंगलाचरण.

(ii) काव्यहेतुः।

[8]

Section B

(विभाग 'ब')

(i) Types and nature of work of envoys.

दूतांचे प्रकार व कार्याची प्रकृति.

(ii) राजपुत्ररक्षणम्.

[8]

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
-------------	--

[4301]-224

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2013

SANSKRIT (S-II)

संस्कृत

Vedasaurabha (वेदसौरभ)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

- N.B. :—** (i) All questions are compulsory.
(ii) Figures to the right indicate full marks.
(i) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. (A) Translate into English or Marathi any two of the following Mantras with necessary notes : [6]

खालीलपैकी कोणत्याही दोन मंत्रांचे मराठीत किंवा इंग्रजीत आवश्यक टीपेसह अनुवाद लिहा :

- (i) ये जत एव प्रथमो मनस्वान् देवो देवान् क्रतुना पर्यभूषत् ।
यस्य शुष्माद्रोदसी अभ्यसेतां नृम्णस्य मद्वा स जनास इन्द्रः ॥
- (ii) तस्माद्विराळजायत विराजो अधि पुरुषः ।
स जातो अत्यरिच्यत पश्चाद्भूमिमथो पुरः ॥
- (iii) प्र वाता वान्ति पतयन्ति विद्ध्युत उदोषधीर्जिहते पिन्वते स्वः ।
इरा विश्वस्मै भुवनाय जायते यत् पर्जन्यः पृथिवीं रेतसावति ॥

P.T.O.

(B) Write an essay type answer to any *one* of the following : [10]

खालीलपैकी कोणत्याही एकाचे सविस्तर उत्तर लिहा :

(i) Describe the deity Varuna in the Rgveda.

ऋग्वेदातील वरुण देवतेचे वर्णन करा.

(ii) Appreciate the सरमापणिसंवादसूक्त in the Rgveda.

ऋग्वेदातील सरमापणिसंवादसूक्ताचे रसग्रहण करा.

2. (A) Translate into English *or* Marathi any *two* of the following

Mantras with necessary notes : [6]

खालीलपैकी कोणत्याही दोन मंत्रांचे इंग्रजीत किंवा मराठीत सटीप भाषान्तर करा :

(i) ये त्रिषप्ताः परियन्ति विश्वा रूपाणि बिभ्रतः ।

वाचस्पतिर्बला तेषां तन्वे अद्य दधातु मे ॥

(ii) पुनरेहि वाचस्पते देवेन मनसा सह ।

वसोष्पते नि रमय मय्येवास्तु मयि श्रुतम् ॥

(iii) इमां शालां सवित वायुरिन्द्रो बृहस्पतिर्नि मिनोतु प्रजानन् ।

उक्षन्तूना मरुतो घृतेन भगो नो राजा नि कृषिं तनोतु ॥

(B) Write an essay type answer to any *one* of the following : [10]

खालीलपैकी कोणत्याही एकाचे सविस्तर वर्णन करा :

(i) सर्पविषनाशनसूक्त in the Atharvaveda.

अथर्ववेदातील सर्पविषनाशनसूक्त.

(ii) Various subjects dealt in the Atharvaveda.

अथर्ववेदातील विविध विषय स्पष्ट करा.

3. (A) Explain with reference to the context any *one* of the following : [6]

खालीलपैकी कोणत्याही एकाचे ससंदर्भ स्पष्टीकरण करा :

- (i) सोमो वै राजा यजमानस्य गृहानागच्छति ।
(ii) सर्वदेवत्यो वै यूपः ।

- (B) Write an essay type answer to any *one* of the following : [10]

खालीलपैकी कोणत्याही एकाचे सविस्तर उत्तर द्या :

- (i) Explain the rite of उपनयन.
उपनयनविधी स्पष्ट करा.
(ii) How does Taittiriya Brahmana justify the sacrifice of Apamarga ?
तैत्तिरीय ब्राह्मणामधे अपामार्गहोमाचे समर्थन कसे केले आहे ?

4. (A) Explain any *one* of the following with reference to the context : [6]

खालीलपैकी कोणत्याही एकाचे ससंदर्भ स्पष्टीकरण द्या :

- (i) वाचारम्भणं विकारो नामधेयं मृत्तिकेत्येव सत्यम् ।
(ii) अविद्यया मृत्युं तीर्त्वा विद्ययाऽमृतमश्नुते ।

- (B) Write an essay type answer to any *one* of the following : [10]

खालीलपैकी कोणत्याही एकाचे सविस्तर उत्तर लिहा :

- (i) Explain भार्गवीवारुणीविद्या.
भार्गवीवारुणीविद्या स्पष्ट करा.
(ii) Explain the conversation between Asvala and Yajnavalkya.
अश्वला आणि याज्ञवल्क्य यांच्यातील संवाद स्पष्ट करा.

5. (A) Write a critical note on any *one* of the following : [6]

खालीलपैकी कोणत्याही एकावर विवेचक परिच्छेद लिहा :

(i) Peculiarities of Rgvedic Language.

ऋग्वेदाची भाषिक वैशिष्ट्ये.

(ii) Usas deity in the Rgveda.

ऋग्वेदातील उषस् देवता.

(B) Write critical notes on any *two* of the following : [10]

खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर विवेचक परिच्छेद लिहा :

(i) The name 'अथर्वाङ्गिरस्' of the अथर्ववेद.

अथर्ववेदाचे 'अथर्वाङ्गिरस्' हे नांव.

(ii) Style of the Brahmanagranthas.

ब्राह्मणग्रंथांची भाषाशैली.

(iii) The लवणोदक analogy.

लवणोदक दृष्टांत.

Total No. of Questions—8]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
-------------	--

[4301]-225

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2013

ARDHAMAGADHI (Prakrit) (G-2)

(i) अगडदत्तमुणिअत्तकहा

(ii) अभयक्खाण of अम्बदेव

(2008 PATTERN)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

(गद्य विभाग)

1. Translate any *two* from the following into English or Marathi : [8]

पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे इंग्रजीत अथवा मराठीत भाषांतर करा :

- (i) ततो धम्मिल्लो वि उट्टेरुण तहिं जिण्णुज्जाणे हिंडिउं पयत्तो। तत्थ य घणपत्तल-विसाल-
गंभीर-तरुणपत्तपल्लव-निबद्धनिउरंभभूयस्स कुसुमभरोनमंतसंचयस्स, भमरमुहरेरव-
गुंजियसिहरस्स, वायवसपकंपमाणनच्चं तपल्लवग्गहत्थस्स असोगवरपायवस्स हिट्ठा निविट्ठं,
जिणसासणसारदिट्ठपरमत्थसब्भावं बहुगुणमंतसुमणं समणवरगंधहत्थि पेच्छति।
- (ii) पुच्छिया य मे-भदे ! कासि तुमं ? कस्स वा ? कुओ वा एसि ? त्ति। ततो
तीए ईसीसिहसियदीसंतरूवलट्ठसुद्धदंतपंतीए वामपायंगुट्ठएणं भूमितलं तीहंतीए अहं भणिओ-
अज्जउत्त! एयस्स सएज्झयभवणस्स गहवइजक्खदत्तस्स धूया हं सोमदत्ता नाम।

P.T.O.

(iii) उड्डिओ य भणइ ममं—अइ ! नगरं गच्छामो त्ति।

ततो अहमवि ससंकिओ छेयबुद्धीपयारेण तमणुगच्छामि।

चिंतियं च मए—एस सो नगरपरिमोसओ तक्करो त्ति।

पविट्ठा मो य नयरं। तत्थ य उत्ताणणयणपेच्छणिज्जं

कस्सइ पुण्णविसेससिरिसूयगं भवणं। तस्स य आरामुहेण नहरणेणं संधिं छिंदिउं पयत्तो

सुहच्छेदभूमिभागे निविट्ठा।

2. Explain with reference to the context any *two* of the following : [8]

पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे संदर्भासहित स्पष्टीकरण करा :

(i) हा ! हा ! हतो भायघायउत्ति।

(ii) “विसेसेण मायाए सत्थेण य हंतव्वो अप्पणो विवड्ढमाणो सत्तु” त्ति।

(iii) अहो !!! साहसं महिलाणं।

3. Critically appreciate the story—अगडदत्तमुणिअत्तकहा. [16]

अगडदत्तमुणिअत्तकहेचे समीक्षण करा.

Or

(किंवा)

Give the character-sketch of सोमदत्ता.

सोमदत्तेचे व्यक्तिचित्रण करा.

4. Write a critical paragraph on any *one* of the following : [8]

पुढीलपैकी कोणत्याही **एका** विषयावर विवेचक परिच्छेद लिहा :

(i) सुभाषितs in the अगडदत्तमुणिअत्तकहा

अगडदत्तमुणिअत्तकहा मधील सुभाषिते

(ii) मुनिदीक्षा of अगडदत्त.

अगडदत्ताची मुनिदीक्षा.

5. Translate any *two* of the following stanzas into English or Marathi : [8]

पुढीलपैकी कोणत्याही **दोन** श्लोकांचे इंग्रजीत **किंवा** मराठीत भाषांतर करा :

(i) तो भूवङ्गा भणियं 'भद्द तुमं भद्दसेट्ठिणो धूयं।

परियाणेसि सुणंदं तो अभओ भणइ 'आमं' ति॥

तो सायरं नरिंदेण पुच्छियं 'तीए वच्छ गब्भम्मि।

किं जायं' ति सपणयं 'पुत्तो' त्ति पयंपए॥

(ii) सुकुमारचरणजुयलं पयचारेणं महीए गच्छंतं।

कुमारं दट्टुमसत्तो सुयणो व्व ससी अवक्कंतो॥

'किह वच्छइ' त्ति दट्टुं दिणेसरो उदयगिरीवरारूढो।

जणयावमाणदुहभारपूरियं सेणियकुमारं॥

(iii) गुडियकयावररुवो रायदुवारम्मि आवणं घेतुं।

पारद्धो ववहरिउं अभओ अह अन्नदिवसम्मि॥

गच्छंतेण नरिंदेण ताओ गणियाओ गिहगवक्खम्मि।

उवविट्ठाओ दिट्ठाओ भुवणअब्भहियरूवाओ॥

6. Explain with reference to the context any *two* of the following : [8]

पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे संदर्भासह स्पष्टीकरण करा :

- (i) खायगदंसणरयणं पावइ हयपापब्भारो।
- (ii) 'रायगिहनयरपंडरकुड्डा गोबालय' त्ति पयं।
- (iii) 'रक्खेयव्वो कुमरो अलक्खएहिं अवायाण'।

7. Attempt any *one* of the following : [16]

पुढीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा :

Write a detailed note on आम्रदेवसूरी and his आख्यानकमणिकोशवृत्तिः.

आम्रदेवसूरी आणि त्यांची 'आख्यानकमणिकोशवृत्तिः' यावर सविस्तर टीप लिहा.

Or

(किंवा)

Write critical explanation on पारिणामिकी-बुद्धि of अभयकुमार.

अभयकुमाराची पारिणामिकी-बुद्धी यावर चिकित्सक स्पष्टीकरण लिहा.

8. Write critical paragraph on any *one* of the following : [8]

पुढीलपैकी कोणत्याही एकावर विवेचक परिच्छेद लिहा :

(i) Examination of princes by the king प्रसेनजित.

राजा प्रसेनजिताद्वारे राजकुमारांची परीक्षा.

(ii) Kidnapping of अभयकुमार.

अभयकुमाराचे अपहरण.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—4+1

Seat No.	
-------------	--

[4301]-226

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2013

PALI

Paper G-II

(Pali Kusumañjali Catuttho Bhago)

(पालि कुसुमाञ्जली चतुर्थो भागो)

(Lesson Nos. 9-14 and 18-23)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

1. Translate into English or Marathi any *two* from each Section. [24]
प्रत्येक विभागातील कोणत्याही दोहोंचे इंग्रजी किंवा मराठीत भाषांतर करा.

Part I

(विभाग I)

- (A) अथ खो वासेट्टुभारद्वाजा माणवा येन भगवा तेनुपसङ्कमिंसु; उपसङ्कमित्वा भगवता सद्धिं सम्मोदिंसु। सम्मोदनीयं कथं सारणीयं वीतिसारेत्वा एकमन्तं निसीदिंसु। एकमन्तं निसिन्नो खो वासेट्टो माणवो भगवन्तं एतदवोच—“इध, भो गोतम, अम्हाकं जङ्घविहारं अनुचङ्कमन्तानं अनुविचरन्तानं मग्गामग्गे कथा उदपादि। अहं एवं वदामि—‘अयमेव उजुमग्गो, अयमञ्जसायनो निय्यानिको निय्याति तक्करस्स ब्रह्मसहव्यताय, ख्वायं अक्खातो ब्राह्मणेन पोक्खरसातिना’ति। भारद्वाजो माणवो एवमाह—‘अयमेव उजुमग्गो अयमञ्जसायनो निय्यानिको निय्याति तक्करस्स ब्रह्मसहव्यताय, ख्वायं अक्खातो ब्राह्मणेन तारुक्खेना’ति। एत्थ, भो गोतम, अत्थेव विग्गहो, अत्थि विवादो, अत्थि नानावादो’ति।

P.T.O.

(B) “किं नु ताहं, मालुक्यपुत्र, एवं अवचं—‘एहि त्वं, मालुक्यपुत्र, मयि ब्रह्मचरियं चर, अहं ते व्याकरिस्सामि—‘सस्सतो लोको’ति वा, ‘असस्सतो लोको’ति वा, ‘अन्तवा लोको’ति वा, ‘अनन्तवा लोको’ति वा, ‘तं जीवं तं सरीर’न्ति वा, ‘अञ्जं जीवं अञ्जं सरीर’न्ति वा, ‘होति तथागतो परं मरणा’ति वा, ‘न होति तथागतो परं मरणा’ति वा, ‘होति च न च होति तथागतो परं मरणा’ति वा, ? “नो हेतं, भन्ते”। “त्वं वा पन मं एवं अवच—अहं, भन्ते, भगवति ब्रह्मचरियं चरिस्सामि, भगवा मे व्याकरिस्सति—‘सस्सतो लोको’ति वा, ‘असस्सतो लोको’ति वा, ‘अन्तवा लोको’ति वा, ‘अनन्तवा लोको’ति वा, ‘तं जीवं तं सरीर’न्ति वा, ‘अञ्जं जीवं अञ्जं सरीर’न्ति वा ?

(C) अथ खो आयस्मा पुण्णो मन्ताणिपुत्तो सेनासनं संसामेत्वा पत्तचीवरमादाय येन सावत्थि तेन चारिकं पक्कामि। अनुपुब्बेन चारिकं चरमानो येन सावत्थि जेतवनं अनाथपिण्डकस्स आरामो येन भगवा तेनुपसङ्गमि; उपसङ्गमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि। एकमन्तं निसिन्तं खो आयस्मन्तं पुण्णं मन्ताणिपुत्तं भगवा धम्मिया कथाय सन्दस्सेसि समादपेसि समुत्तेजेसि सम्पहंसेसि। अथ खो आयस्मा पुण्णो मन्ताणिपुत्तो भगवता धम्मिया कथाय सन्दस्सितो समादपितो समुत्तेजितो सम्पहंसितो भगवतो भासितं अभिनन्दित्वा अनुमोदित्वा उट्टयासना भगवन्तं अभिवादेत्वा पदक्खिणं कत्वा येन अन्धवनं तेनुपसङ्गमि दिवाविहाराय।

Part II

(विभाग II)

- (A) “तूलपुण्णसदिसोपमा उभो, सोभरे सु पादा पुरे मम।
ते जराय फुटिता वलीमता, सच्चवादिवचनं अनञ्जथा ॥
“एदिसो अहु अयं समुस्सयो, जज्जरो बहुदुक्खानमालयो।
सोपलेपपतितो जराघरो, सच्चवादिवचनं अनञ्जथा” ॥
- (B) “इदानि ते इमं पुत्तं, दण्डेन छुरिकाय वा।
भूमियं वा निसुम्भेय्यं, पुत्तसोका न गच्छसि” ॥
“सचे पुत्तं सिङ्गालानं, कुक्कुरानं पदाहिसि।
न मं पुत्तकत्ते जम्मि, पुनरावत्तयिस्ससि” ॥
- (C) “तस्स ते नत्थि भीतत्तं, भिय्यो वण्णो पसीदति।
कस्मा न परिदेवेसि, एवरूपे महब्भये ॥
“नत्थि चेतसिकं दुक्खं, अनपेक्खस्स गामणि।
अतिक्कन्ता भया सब्बे, खीणसंयोजनस्स वे ॥

2. Explain with reference to the context any *two* from each Section. [16]

प्रत्येक विभागातील कोणत्याही दोहोंचे संदर्भासहित स्पष्टीकरण करा.

Part I

(विभाग I)

- (A) इदं दुक्खं'न्ति, मालुक्क्यपुत्तं, मया ब्याकतं; 'अयं दुक्खसमुदयो'ति—मया ब्याकतं;
'अयं दुक्खनिरोधो'ति—मया ब्याकतं; 'अयं दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा'ति—मया ब्याकतं।
कस्मा चेतं, मालुक्क्यपुत्तं, मया ब्याकतं ?

- (B) कच्चि पन वो, समग्गा, सम्मोदमाना अविदमाना खीरोदकीभूता अज्जमज्जं पियचक्खूहि सम्पस्सन्ता विहरामा” ति।
- (C) ‘मा भायि महाराज, इतो कारणा किञ्चि ते अमङ्गलं नत्थि, हत्थवनगल्लमहाविहारे कोचि महाथेरो अरहत्तं पापुणी’ ति आह।

Part II

(विभाग II)

- (A) “मा मे कुञ्जि महावीर, मा मे कुञ्जि महामुनि।
न हि कोधपरेतस्स, सुद्धि अत्थि कुतो तपो ॥
- (B) बिन्दुसारस्स पुत्तानं सब्बेसं जेट्ठभातुनो।
सुमनस्स कुमारस्स पुत्तो सो हि कुमारको ॥
- (C) “सुमत्तं मं मज्जमाना, चापा पुत्तमतोसयि।
चापाय बन्धनं छेत्वा, पब्बजिस्सं पुनोपहं ॥

3. Attempt any *one* from each part in detail.

[24]

प्रत्येक विभागातील कोणत्याही **एक** प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर द्या.

Part I

(विभाग I)

- (A) चूलमालुङ्क्यसुत्ताचे विवेचक परीक्षण करा.

Critically evaluate चूलमालुङ्क्यसुत्त.

(B) सोणकोळिविसत्थेरांचा आध्यात्मिक प्रवास सविस्तर स्पष्ट करा.

Explain in detail the spiritual journey of सोणकोळिविसत्थेर.

Part II

(विभाग II)

(A) निग्रोधसामणेरेचे जीवन.

Life of निग्रोधसामणेरे.

(B) अम्बपालीचे जीवन.

Life of अम्बपाली.

4. Write a detailed note on any *one* from each part.

[16]

प्रत्येक विभागातील कोणत्याही एकावर टीप लिहा.

Part I

(विभाग I)

(A) अब्याकत प्रश्न

(B) कुलूपकभिक्षु

Part II

(विभाग II)

(A) दानपारमी

(B) थेरीगाथा.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—4+1

Seat No.	
-------------	--

[4301]-227

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2013

ARABIC

General Paper II

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

1. Translate into English or Urdu or Marathi any two of the following passages : [16]

(الف) أَجْمَلُ النَّاسِ مَنْ يَمْنَعُ الْبِرَّ وَيَطْلُبُ الشُّكْرَ وَيَفْعَلُ الشَّرَّ وَيَتَوَقَّعُ
الْخَيْرَ ثَلَاثَةً لَا يَنْتَفِعُونَ مِنْ ثَلَاثَةِ شَرِيفٍ مِنْ دَنَائِي وَبَارٌّ مِنْ فَاجِرٍ وَ
حَكِيمٌ مِنْ جَاهِلٍ - سِتَّةٌ لَا تُفَارِقُهُمُ الْكَابَةُ : الْحَقُّودُ وَالْحَسُودُ - وَفَقِيرٌ
قَرِيبٌ - الْعَهْدُ بِالْغَنِيِّ - يَخْشَى الْفَقْرُ وَطَالِبُ رُتْبَةٍ يَقْصُرُ عَنْهَا قَدْرُهُ
وَجَلِيسُ أَهْلِ الْأَدَبِ وَلَيْسَ مِنْهُمْ -

(ب) وَبَعْدَ قَلِيلٍ ظَهَرَ ذَنْبٌ جَالِعٌ لَهُ عَيْنَانِ بَرَّاقَتَانِ وَأُذُنَانِ حَادَّتَانِ وَأَخَذَ
يَسِيرٌ مُسْتَخْفِيًّا تَحْتَ الْأَشْجَارِ مُتَّحِيهَا إِلَى الْغَنَمِ فَيَحُكُّ الْكَلْبُ حِينَ زَاهُ

P.T.O.

نُبَاحاً شَدِيداً فَسَمِعَهُ الرَّاعِي الصَّغِيرُ أَخَذَ يَسْتَغِيثُ - ”الذِّئْبُ !
الذِّئْبُ“ ! وَتَشَجَّعَ وَلَمْ يَخَفَ - وَ أَخَذَ يُرَدِّدُ بَصَوْتِ جَهِيْرِ الذِّئْبِ -
الذِّئْبُ ! فَذَهَبَ إِلَيْهِ بَعْضُ الرُّعَاةِ مُسْرِعِينَ وَهَرَبَ الذِّئْبُ حَسِينِ
لَا هُمْ وَ نَجَتْ الْغَنَمُ مِنْ شَرِّهِ -

(ج) قِيلَ إِنَّ رَجُلًا مِنَ الْعَرَبِ دَخَلَ عَلَى الْمُعْتَصِمِ فَقَرَّبَهُ وَأَدْنَاهُ وَجَعَلَهُ
نَدِيمَهُ - وَصَارَ يَدُخُلُ عَلَى حَرِيمِهِ مِنْ غَيْرِ اسْتِئْذَانٍ وَ كَانَ لَهُ وَزِيرٌ
كَثِيرُ الْحَسَدِ - فَغَارَ مِنَ الْبَدْوِيِّ وَحَسَدَهُ وَقَالَ فِي لَفْنِسِهِ - لَا جُدَّ مِنْ
مَكِيدَةِ عَلِيٍّ هَذَا الْبَدْوِيِّ فَإِنَّهُ قَدْ أَخَذَ بِقَلْبِ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ
وَالْبَعْدَلِيِّ مِنْهُ - فَصَارَ يَتَلَطَّفُ بِالْبَدْوِيِّ وَ آتَى بِهِ إِلَى مَنْزِلِهِ وَوَضَعَ لَهُ
طَعَامًا أَكْثَرَ فِيهِ مِنَ الشُّومِ -

2. Translate and explain with Shaan-e-Nuzool any two of the following : [16]

(١) سورة القدر

(٢) سورة العلق

(٣) سورة الفاتحة

3. (A) Translate with reference to the context any *four* of the following : [8]

(١) شَرُّ الْمَقَالِ الْكَذِبُ

خَيْرُ الْخِصَالِ الْآدَبُ

(٢) الْبُخْلُ عَيْبٌ فَاضِحٌ

وَالْجُودُ سِتْرٌ صَالِحٌ

(٣) الْعَقْلُ قَاضٍ عَادِلٌ

وَالْعَجْبُ دَاءٌ قَاتِلٌ

(٤) الْعُمْرُ ضَيْفٌ رَاحِلٌ

وَالْمَالُ ظِلٌّ زَائِلٌ

(٥) يَحْظَىٰ بِهَا الْجُهَّالُ

وَتَنْعَمُ الْإِنْدَالُ

(٦) يَشْقَىٰ بِهَا اللَّيْبُ

وَيَتَعَبُ الْآدِيبُ

(٧) طَابَ سِيعَى بِلَا مَلِي

لَسْتُ أَرْضَى بِالْكَسَلِ

(٨) غَايَتِي نَيْلُ الطَّلَبِ

لَا أَبَالِي بِالتَّعَبِ

(B) Summarize any *two* of the following : [8]

(١) الرَّاعِي الصَّغِيرِ

(٢) الطَّبِيبُ الحَاذِقُ

(٣) نِصَائِحُ غَالِيَةِ

(٤) الامثال العربية

4. Define and illustrate any *two* of the following : [16]

(١) جَمْعُ مَذْكَرٍ وَ مَوْنُثِ سَالِمٍ وَ جَمْعُ مُكْسَّرٍ

(٢) الفِعلُ الامرُ وَ النَّهْيُ

(٣) اَدْوَاةُ الاستفهامِ

(٤) الموصوف وَ لَصْنَةُ

5. (A) Translate the following passage into "English" only : [8]

تَجْلِسُ عَائِشَةُ عَلَى الْكَرْسِيِّ وَتَقْرَأُ الدَّرْسَ الْجَدِيدَ -

سَوْفَ يَفْتَحُ الْفَرَاشُ بَابَ الْمَكْتَبِ فِي الصَّبَاحِ -

هَلْ تَسْكُنُ فِي ذَلِكَ الْبَيْتِ الْكَبِيرِ ؟

هَلْ تَقْرَأُ وَتَكْتُبُ الْعَرَبِيَّةَ فِي فَصْلِكَ ؟

لَا يَسْكُنُ مَا جِدُّ فِي هَذَا الْبَيْتِ -

(B) Translate the following passage into "Arabic" only : [8]

Go to the room and read your book. Majid sit on your desk and read the new lesson. Open your note-book and write a short essay. Fatima go to the school in the morning and play in the garden in the evening. Write your name on the new note-book.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
---------------------	--

[4301]-228

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2013

ECONOMICS

General Paper II (G-2)

(Banking and Co-operation in India)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

(iii) Draw neat diagrams wherever necessary.

1. Answer the following questions in **50** words each (any *two*) : [10]

(i) State types of deposits.

(ii) Explain the evolution of banking in India.

(iii) Explain the co-operative movement in Maharashtra.

(iv) Explain the three-tier structure of Co-operative Banks.

2. Write notes in **100** words each (any *four*) : [20]

(i) Advantages of Automated Teller Machine.

(ii) Explain the main principles of co-operation.

P.T.O.

- (iii) Primary agricultural co-operative society.
- (iv) State Trading Corporation.
- (v) Functions of NABARD.
- (vi) Types of cheques.

3. Answer the following questions in **200** to **250** words each (any *three*) : [30]

- (i) What is Bill of Exchange ? Explain the features of Bill of Exchange.
- (ii) Explain the role of Co-operative Agricultural Marketing.
- (iii) Explain the functions of Reserve Bank of India.
- (iv) What is credit control ? Explain the quantitative weapons of credit control.
- (v) Explain the nature and importance of co-operation.

4. Answer any *one* of the following questions in **500** words : [20]

- (i) What is credit creation ? Explain the process of multiple credit creation by banks.
- (ii) Explain the problems and suggest the remedies of sugar industry in Maharashtra.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) आवश्यक तेथे सुबक आकृति काढा.

(iv) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 50 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

(i) ठेवींचे विविध प्रकार सांगा.

(ii) भारतातील बँक व्यवसायाची उत्क्रांती स्पष्ट करा.

(iii) महाराष्ट्रातील सहकार चळवळ स्पष्ट करा.

(iv) सहकार बँकाची त्रिस्तरीय रचना स्पष्ट करा.

2. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 100 शब्दांत टिपा लिहा (कोणतेही चार) : [20]

(i) स्वयंचलित गणक यंत्राचे फायदे.

(ii) सहकाराची मुख्य तत्वे स्पष्ट करा.

(iii) प्राथमिक कृषी सहकारी संस्था

(iv) राज्य व्यापार महामंडळ

(v) नाबार्डची कार्ये

(vi) धनादेशाचे प्रकार.

3. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 200 ते 250 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही तीन) : [30]

(i) विनिमय पत्र म्हणजे काय ? विनिमय पत्राची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

(ii) सहकारी कृषी विपणनाची भूमिका स्पष्ट करा.

- (iii) भारतीय रिझर्व्ह बँकेची कार्ये स्पष्ट करा.
- (iv) पतनियंत्रण म्हणजे काय ? पतनियंत्रणाची संख्यात्मक साधने स्पष्ट करा.
- (v) सहकाराचे स्वरूप व महत्व स्पष्ट करा.

4. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्नाची उत्तर 500 शब्दांत लिहा : [20]

- (i) पतनिर्मिती म्हणजे काय ? व्यापारी बँकाची बहुगुणित पतनिर्मितीची प्रक्रिया स्पष्ट करा.
- (ii) महाराष्ट्रातील साखर उद्योगाच्या समस्या व त्यावरील उपाय स्पष्ट करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
---------------------	--

[4301]-229

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2013

ECONOMICS

Special Paper I

(Micro-Economics)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

(iii) Draw neat diagrams wherever necessary.

1. Answer the following questions in **50** words each (any *two*) : [10]

(i) State the determinants of demand.

(ii) Explain the concept of opportunity cost.

(iii) Explain the various types of market.

(iv) Describe the concept of product differentiation.

P.T.O.

- 2.** Write notes in **100** words each (any *four*) : [20]
- (i) Internal and External Economies
 - (ii) Income effect
 - (iii) Uncertainty theory of Profit
 - (iv) Characteristics of Monopoly
 - (v) Selling cost
 - (vi) Characteristics of duopoly.
- 3.** Answer the following questions in **200-250** words each (any *three*) : [30]
- (i) Explain the Law of Variable Proportions.
 - (ii) What is supply ? Explain the determinants of supply.
 - (iii) Define monopoly. Explain the short-run equilibrium under monopoly.
 - (iv) Explain innovation theory of Profit.
 - (v) State the characteristics of perfect competition.
- 4.** Answer the following questions in **500** words (any *one*) : [20]
- (i) Explain the Law of Diminishing Marginal Utility.
 - (ii) Explain Ricardian theory of Rent.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

(iv) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 50 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

(i) मागणी ठरविणारे घटक सांगा.

(ii) वैकल्पिक खर्चाची संकल्पना स्पष्ट करा.

(iii) बाजाराचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.

(iv) वस्तूभेद संकल्पना विशद करा.

2. प्रत्येकी 100 शब्दांत टिपा लिहा (कोणतेही चार) : [20]

(i) अंतर्गत व बाह्य बचती

(ii) उत्पन्न परिणाम

(iii) नफ्याचा अनिश्चितता सिद्धान्त

(iv) मक्तेदारीची वैशिष्ट्ये

(v) विक्रीखर्च

(vi) द्वैधिकाराची वैशिष्ट्ये.

3. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 200-250 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही तीन) : [30]

(i) बदलत्या प्रमाणांचा नियम स्पष्ट करा.

(ii) पुरवठा म्हणजे काय ? पुरवठ्याचे निर्धारक स्पष्ट करा.

- (iii) मक्तेदारीची व्याख्या द्या. मक्तेदारीतील अल्पकालीन समतोल स्पष्ट करा.
- (iv) नफ्याचा नवप्रवर्तन सिद्धांत स्पष्ट करा.
- (v) पुर्णस्पर्धेची वैशिष्ट्ये सांगा.

4. खालील प्रश्नांची उत्तरे **500** शब्दांत लिहा (कोणताही एक) : [20]

- (i) घटत्या सिमांत उपयोगितेचा नियम स्पष्ट करा.
- (ii) रिकार्डोचा खंड सिद्धान्त स्पष्ट करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
---------------------	--

[4301]-230

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2013

ECONOMICS

Special Paper II

(Macro-Economics)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

(iii) Draw neat diagrams wherever necessary.

1. Answer the following questions in **50** words each (any *two*) : [10]

(i) State the limitations of Macro-Economic Analysis.

(ii) Explain the concept of Autonomous and induced investment.

(iii) Explain the concept of demand-pull inflation.

(iv) State the characteristics of Business Cycle.

2. Write notes in **100** words each (any *four*) : [20]

(i) Keynesian Psychological law of Consumption.

(ii) Factors affecting the Investment Function.

P.T.O.

- (iii) Causes of inflation
- (iv) Elements of Monetarism
- (v) Philips curve
- (vi) Stagflation.

3. Answer the following questions in **200** to **250** words each (any *three*) : [30]

- (i) Explain the two sector model of circular flow of National Income.
- (ii) State and explain the Say's law of Market.
- (iii) Describe the consequences of deflation.
- (iv) Explain the anti-cyclical monetary policy.
- (v) Explain the New Policy options against the problem of Stagflation.

4. Answer the following questions in **500** words (any *one*) : [20]

- (i) Critically evaluate the Keynesian theory of Employment.
- (ii) State the meaning of Business Cycle. Explain the phases of Business Cycle.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

(iv) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 50 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

(i) समग्रलक्षी अर्थशास्त्रीय विश्लेषणाच्या मर्यादा सांगा.

(ii) स्वायत्त व प्रेरीत गुंतवणूक या संकल्पना स्पष्ट करा.

(iii) मागणी ताणनिर्मित चलनवाढ ही संकल्पना स्पष्ट करा.

(iv) व्यापार चक्राची वैशिष्ट्ये सांगा.

2. प्रत्येकी 100 शब्दांत टिपा लिहा (कोणतेही चार) : [20]

(i) केन्सचा उपभोगासंबंधीचा मानसशास्त्रीय नियम.

(ii) गुंतवणूक फलनावर परिणाम करणारे घटक.

(iii) चलनवाढीची कारणे

(iv) मुद्रावादाची मूलतत्वे

(v) फिलीप्स वक्र

(vi) मंदीयुक्त चलनवाढ.

3. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 200 ते 250 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणताही तीन) : [30]

(i) राष्ट्रीय उत्पन्नाच्या चक्राकार प्रवाहाचे द्विक्षेत्रिय प्रतिमान स्पष्ट करा.

(ii) से चा बाजारपेठेविषयक नियम सांगा व स्पष्ट करा.

- (iii) चलनघटीचे परिणाम विशद करा.
- (iv) व्यापारचक्र विरोधी मौद्रीक धोरण स्पष्ट करा.
- (v) मंदीयुक्त चलनवाढ विरोधी नवीन धोरणात्मक उपाय स्पष्ट करा.

4. खालील प्रश्नांची उत्तरे 500 शब्दांत लिहा (कोणताही एक) : [20]

- (i) केन्स यांच्या रोजगारविषयक सिद्धांताचे टिकात्मक मूल्यमापन करा.
- (ii) व्यापार चक्राचा अर्थ सांगा. व्यापार चक्राच्या अवस्था स्पष्ट करा.

Total No. of Questions—4+4]

[Total No. of Printed Pages—8

Seat No.	
---------------------	--

[4301]-231

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2013

POLITICS

General Paper II

(Constitutional and Political Process in India)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

- 1.** Answer any *two* questions in **50** words each : [10]
- (1) Judicial Activism
 - (2) Importance of 1967 Loksabha Elections
 - (3) Delimitation of Constituencies
 - (4) Nature of OBCs Politics.
- 2.** Answer any *four* questions in **100** words each : [20]
- (1) Legislative relationship between Centre and State
 - (2) Right to Constitutional Remedies
 - (3) Importance of 1989 Loksabha Elections

P.T.O.

- (4) Relationship between the Parliament and the Executive
- (5) Nature of Communalism after 1990
- (6) 73rd constitutional amendment.

3. Answer any *three* questions in **200** to **250** words each : [30]

- (1) Describe the salient features of the Indian Constitution.
- (2) Women's Movement : Nature and major issues.
- (3) State the nature of Congress Party after 1990.
- (4) Comment on the important issues in Politics of Development.
- (5) Nature and importance of Coalition Politics.

4. Answer any *one* question in **500** words : [20]

- (1) Critically examine centralizing tendency in Indian Federation.
- (2) Define Fundamental Rights. Critically analyse 'Right to Equality' and 'Right to Liberty'.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा : [10]

- (1) न्यायालयीन सक्रियता
- (2) 1967च्या लोकसभा निवडणुकीचे महत्व
- (3) मतदारसंघ पुनर्रचना
- (4) इतर मागास वर्गीयांच्या (ओ.बी.सी.) राजकारणाचे स्वरूप.

2. खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा : [20]

- (1) केंद्र व राज्य यांतील कायदेविषयक संबंध
- (2) घटनात्मक उपायांचा अधिकार
- (3) 1989च्या लोकसभा निवडणुकीचे महत्व
- (4) संसद व कार्यकारी मंडळ यातील संबंध
- (5) 1990 नंतरच्या जमातवादाचे स्वरूप
- (6) 73वी घटनादुरुस्ती.

3. खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 ते 250 शब्दांत लिहा : [30]

- (1) भारतीय घटनेची ठळक वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- (2) स्त्री चळवळ : स्वरूप आणि महत्वाचे मुद्दे
- (3) 1990 नंतर काँग्रेस पक्षाचे बदललेले स्वरूप स्पष्ट करा.
- (4) विकासाच्या राजकारणातील महत्वाच्या मुद्द्यांवर भाष्य करा.
- (5) आघाडी शासनाचे स्वरूप आणि महत्त्व स्पष्ट करा.

4. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा : [20]

- (1) भारतीय संघराज्यातील केंद्रीकरणाच्या प्रवृत्तीचे चिकित्सक परीक्षण करा.
- (2) मुलभूत अधिकाराची व्याख्या लिहा. 'समतेचा अधिकार' आणि 'स्वातंत्र्याचा अधिकार' यांचे चिकित्सक मूल्यमापन करा.

[4301]-231

(Optional)

(Political and Social Movements in India)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *two* of the following questions in **50** words each : [10]

- (1) Important issues in Social Reform Movement.
- (2) Quit India Movement : Background and Importance.
- (3) Narmada Bachao Aandolan.
- (4) Challenges in front of Women Movement.

2. Answer any *four* of the following in **100** words each : [20]

- (1) The causes for the rise of Hinduist Movement
- (2) Sub-Regionalism in India
- (3) Nature and limitations of Workers Movement in India
- (4) Extremists methodology
- (5) Contribution of Mahatma Phule in Non-Brahmnic Movement
- (6) Chipko Aandolan.

3. Answer any *three* of the following questions in **250** words each : [30]

- (1) Problems of Project affected people
- (2) Women empowerment : Objectives and Program
- (3) Nature and importance of Bahujan Movement
- (4) Nature and problems of peasants movement
- (5) Methods and future of Dalit Movement.

4. Answer any *one* of the following in **500** words : [20]

- (1) Write an essay on 'The Nature, Methods and Future of Women's Movement in India.
- (2) Explain the contribution of OBC movement in Indian Politics.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा : [10]

- (1) सामाजिक सुधारणा चळवळीतील महत्वाचे मुद्दे
- (2) चलेजाव चळवळ : पार्श्वभूमी आणि महत्व
- (3) नर्मदा बचाव आंदोलन
- (4) स्त्रीचळवळीपुढील आव्हाने.

2. खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा : [20]

- (1) हिंदुत्ववादी चळवळीच्या उदयाची कारणे
- (2) भारतातील उप-प्रादेशिकतावाद
- (3) भारतातील कामगार चळवळीचे स्वरूप व मर्यादा
- (4) जहालांची कार्यपद्धती
- (5) म. फुले यांचे ब्राम्हणेतर चळवळीतील योगदान
- (6) चिपको आंदोलन.

3. खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 250 शब्दांत लिहा : [30]

- (1) प्रकल्पग्रस्तांच्या समस्या
- (2) महिला सबलीकरण : उद्दिष्टे आणि कार्यक्रम
- (3) बहुजन चळवळीचे स्वरूप आणि महत्व
- (4) शेतकरी चळवळीचे स्वरूप आणि समस्या
- (5) दलित चळवळीची कार्यपद्धती आणि भवितव्य.

4. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नचे 500 शब्दांत उत्तर लिहा : [20]

- (1) 'भारतातील स्त्रीवादी चळवळीचे स्वरूप, कार्यपद्धती व भवितव्य' यावर निबंध लिहा.
- (2) भारतीय राजकारणातील इतर मागास वर्गीयांच्या चळवळीचे योगदान सविस्तर स्पष्ट करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
---------------------	--

[4301]-232

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2013

POLITICS

Special Paper I

(S-1 : Western and Indian Political Thinkers)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt any *two* of the following questions (in **50** words each) : [10]

- (1) Features of Social Contract given by John Locke.
- (2) J.S. Mill's views on 'Liberty'.
- (3) Dr. Bahasaheb Ambedkar's doctrine of Dhamma.
- (4) Justice M.G. Ranade's views about British Government.

2. Attempt any *four* of the following questions in **100** words each : [20]

- (1) Aristotle's views on 'Slavery'
- (2) John Locke's views on Civil Society

P.T.O.

- (3) Mahatma Phule's understanding of British Rule
- (4) Economic thought of M.G. Ranade
- (5) Mahatma Gandhiji's idea of 'Sarvodaya'
- (6) Dr. Ambedkar's critique of Caste system.

3. Attempt any *three* questions (in **250** words each) : [30]

- (1) Aristotle's views on 'Revolution'
- (2) J.S. Mill on 'Representative Government'
- (3) Liberalism of M.G. Ranade
- (4) 'Theory of Satyagraha' given by Mahatma Gandhi
- (5) 'Social Democratic Theory' of Dr. Babasaheb Ambedkar.

4. Attempt any *one* question of the following (in **500** words) : [20]

- (1) Critically examine Karl Marx's views on 'State' and 'Revolution'.
- (2) 'Mahatma Jyotiba Phule—the great Visionary Social Reformer.'

Explain critically.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 50 शब्दांत) : [10]

- (1) जॉन लॉक प्रणित सामाजिक कराराची वैशिष्ट्ये.
- (2) जे. एस्. मिल चे स्वातंत्र्यविषयक विचार.
- (3) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे धम्म तत्वज्ञान.
- (4) न्या. म.गो. रानडे यांचे ब्रिटीश शासनासंबंधी विचार.

2. खालीलपैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 100 शब्दांत) : [20]

- (1) ॲरिस्टॉटलचे गुलामगिरीविषयक विचार
- (2) जॉन लॉकचा नागरीसमाजासंबंधीचा विचार
- (3) म. फुले यांची ब्रिटीश शासनाबद्दलची मते
- (4) न्या. म.गो. रानडे यांचा आर्थिक विचार
- (5) म. गांधीजींची 'सर्वोदय' संकल्पना
- (6) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांची जाती व्यवस्थेवरील मीमांसा.

3. खालीलपैकी कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 250 शब्दांत) : [30]

- (1) ॲरिस्टॉटलचे क्रांतिविषयक विचार
- (2) जे. एस्. मिलचे प्रातिनिधिक शासनासंबंधीचे विचार
- (3) न्या. म.गो. रानडे यांचा उदारमतवाद
- (4) म. गांधींचा सत्याग्रहाचा सिद्धांत
- (5) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचा 'सामाजिक लोकशाहीचा सिद्धांत'.

4. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा (500 शब्दांत) : [20]

- (1) कार्ल मार्क्सच्या 'राज्यविषयक' व 'क्रांतीविषयक' विचारांचे टीकात्मक परीक्षण करा.
- (2) 'म. ज्योतिबा फुले एक द्रष्टा समाजसुधारक !' या विधानाचा परामर्श घ्या.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
---------------------	--

[4301]-233

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2013

POLITICS

Special Paper II

(S-2 : Modern Political Analysis)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt any *two* questions (in **50** words each) : [10]

- (1) Systems approach
- (2) Agencies of socialization
- (3) Causes of political change
- (4) Factors influencing political development.

2. Attempt any *four* questions (in **100** words each) : [20]

- (1) Features of post-behaviourism.
- (2) Types of political communication.

P.T.O.

- (3) Milbrath's diagram of political participation.
- (4) Features of political modernization.
- (5) Types of political change.
- (6) Field study : Meaning and objectives.

3. Attempt any *three* questions (in **250** words each) : [30]

- (1) Mention the difference between 'Traditional' and 'Modern' political analysis.
- (2) Explain the agencies of the formation of public opinion.
- (3) Huntington's theory of political modernization.
- (4) Types of political recruitment.
- (5) Survey method.

4. Attempt any *one* question (in **500** words) : [20]

- (1) Explain, the meaning and the nature of the concept 'Political Culture'. Discuss classification of political culture given by Almond and Verba.
- (2) Explain in detail the meaning and the nature of the term 'Political development'.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 50 शब्दांत) : [10]

- (1) व्यवस्था दृष्टिकोन
- (2) सामाजिकरणाची साधने
- (3) राजकीय बदलाची कारणे
- (4) राजकीय विकासावर परीणाम करणारे घटक.

2. खालीलपैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 100 शब्दांत) : [20]

- (1) उत्तरवर्तनवादाची वैशिष्ट्ये
- (2) राजकीय संसूचनाचे प्रकार
- (3) मिलब्रॅथप्रणित राजकीय सहभागाचा आकृतीबंध
- (4) राजकीय आधुनिकीकरणाची वैशिष्ट्ये
- (5) राजकीय बदलाचे प्रकार
- (6) क्षेत्रीय अभ्यासपद्धती : अर्थ व उद्दिष्ट्ये.

3. खालीलपैकी कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 250 शब्दांत) : [30]

- (1) 'पारंपारिक' व 'आधुनिक' राजकीय विश्लेषणातील फरक लिहा.
- (2) लोकमतनिर्मितीची माध्यमे स्पष्ट करा.

- (3) राजकीय आधुनिकीकरणाचा हंटिंग्टनचा सिद्धांत
- (4) राजकीय भरतीचे प्रकार
- (5) सर्वेक्षण पद्धती.

4. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा (500 शब्दांत) : [20]

- (1) 'राजकीय संस्कृती' या संकल्पनेचा अर्थ व स्वरूप स्पष्ट करून आमंड व व्हर्बाप्रणित राजकीय संस्कृतीच्या वर्गीकरणाची चर्चा करा.
- (2) 'राजकीय विकास' या संकल्पनेचा अर्थ आणि स्वरूप सविस्तर स्पष्ट करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
---------------------	--

[4301]-234

S.Y. BA. EXAMINATION, 2013

HISTORY

General Paper 2

(Modern India, 1885-1992)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **50** words each (any *two*) : [10]

- (1) State the objectives of the Indian National Congress.
- (2) State the programme of Non-co-operation Movement.
- (3) Write the principles of 'Panchsheel'.
- (4) What is 'Globalization' ?

2. Write short notes in **100** words each (any *four*) : [20]

- (1) Causes of the rise of Extremism.

P.T.O.

- (2) Ghadar Party.
- (3) Mountbatten Plan.
- (4) Consequences of the India-Pakistan Partition.
- (5) India and Non-Alignment Movement.
- (6) Industrial development in India.

3. Answer the following questions in **250** words each (any *three*) : [30]

- (1) Explain the background of the rise of Indian Nationalism.
- (2) Evaluate the achievement of the Indian National Army.
- (3) Discuss the salient features of Indian Constitution.
- (4) Give an account of the relations between India and Pakistan.
- (5) Explain the rise and growth of Feminist Movement in India.

4. Answer the following question in **500** words (any *one*) : [20]

- (1) Give an account of the Quit India Movement in India.
- (2) Explain the concept 'Dalit' and give an account of the Dalit Movement in India.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 50 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

- (1) भारतीय राष्ट्रीय सभेची उद्दिष्ट्ये सांगा.
- (2) असहकार चळवळीचा कार्यक्रम लिहा.
- (3) 'पंचशील'ची तत्वे लिहा.
- (4) जागतिकीकरण म्हणजे काय ?

2. प्रत्येकी 100 शब्दांत थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही चार) : [20]

- (1) जहालमतवादाच्या उदयाची कारणे
- (2) गदर पक्ष
- (3) माउंटबॅटन योजना
- (4) भारत-पाकिस्तान फाळणीचे परिणाम
- (5) भारत आणि अलिप्ततावादी चळवळ
- (6) भारतातील औद्योगिक विकास.

3. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 250 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतीही तीन) : [30]

- (1) भारतीय राष्ट्रवादाच्या उदयाची पार्श्वभूमी स्पष्ट करा.

- (2) आझाद हिंद सेनेच्या कामगिरीचे मूल्यमापन करा.
- (3) भारतीय राज्यघटनेच्या ठळक वैशिष्ट्यांची चर्चा करा.
- (4) भारत-पाकिस्तान संबंधाचा आढावा घ्या.
- (5) भारतातील स्त्री बंध-मुक्त चळवळीच्या उदय व विकासाचा आढावा घ्या.

4. खालील प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा (कोणताही एक) : [20]

- (1) भारतातील चलेजाव चळवळीचा आढावा घ्या.
- (2) 'दलित' ही संकल्पना स्पष्ट करून भारतातील दलित चळवळीचा आढावा घ्या.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
-------------	--

[4301]-235

S.Y. BA. EXAMINATION, 2013

HISTORY

Special Paper I

(Introduction to History)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **50** words each (any *two*) : [10]

(1) “All History is contemporary History.” Explain.

(2) State the significance of History in Human Life.

(3) What is ‘Negative Criticism’ ?

(4) Define Nationalist School of Historiography.

2. Write short notes in **100** words each (any *four*) : [20]

(1) Importance of un-written sources.

P.T.O.

- (2) Salient features of V.K. Rajwade's History writing.
- (3) Interpretation of History.
- (4) Relationship between History and Economics.
- (5) Define, 'Subaltern School of Historiography'.
- (6) Historical Materialism.

3. Answer the following questions in **250** words each (any *three*) : [30]

- (1) Is History an Art or Science ? Explain.
- (2) How far did the external criticism useful to the authenticity of the sources ?
- (3) Explain the contribution of T.S. Shejwalkar as a historian of the Marathas.
- (4) What is 'Imperialist School of Historiography' ? State its salient features.
- (5) State the achievement of K.A. Nilkantha Shastri to the knowledge of Indian History.

4. Answer the following question in **500** words (any *one*) : [20]

- (1) Explain the contribution of Arnold Toyanbee as a world Historian.
- (2) Make an assessment of R.C. Majumdar as a historian.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दात लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

- (1) “सर्व इतिहास हा समकालीन इतिहास असतो.” स्पष्ट करा.
- (2) इतिहासाचे मानवी जीवनातील महत्व सांगा.
- (3) ‘नकारात्मक परीक्षण’ म्हणजे काय ?
- (4) राष्ट्रवादी इतिहास लेखन प्रणालीचा अर्थ सांगा.

2. प्रत्येकी 100 शब्दात संक्षिप्त टिपा लिहा (कोणत्याही चार) : [20]

- (1) अलिखित साधनांचे महत्व.
- (2) वि.का. राजवाडे यांच्या इतिहास लेखनाची ठळक वैशिष्ट्ये.
- (3) इतिहासाचा अन्वयार्थ.
- (4) इतिहास व अर्थशास्त्र परस्परसंबंध.
- (5) ‘वंचितांचा इतिहास लेखन प्रवाह’.
- (6) ऐतिहासिक भौतिकवाद.

3. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 250 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही तीन) : [30]

- (1) इतिहास हे कला आहे की शास्त्र ? विशद करा.

- (2) साधनांची सत्यता ठरविण्यासाठी बहिरंग परीक्षणाचा कितपत उपयोग होतो ?
- (3) मराठ्यांचा इतिहासकार या नात्याने टी.एस. शेजवलकरांचे योगदान विशद करा.
- (4) “साम्राज्यवादी इतिहास लेखन प्रवाह” म्हणजे काय ? त्यांची ठळक वैशिष्ट्ये नमूद करा.
- (5) के.ए. निळकंठ शास्त्रींची भारतीय इतिहासाच्या ज्ञानातील कामगिरी सांगा.

4. खालील प्रश्नाचा उत्तर 500 शब्दात लिहा (कोणताही एक) : [20]

- (1) एक जागतिक इतिहासकार म्हणून अर्नाल्ड टॉयन्बी यांचे योगदान स्पष्ट करा.
- (2) इतिहासकार या नात्याने आर.सी. मजुमदार यांच्या कार्याचे मूल्यमापन करा.

Total No. of Questions—4+4]

[Total No. of Printed Pages—8

Seat No.	
---------------------	--

[4301]-236

S.Y. BA. EXAMINATION, 2013

HISTORY

Special Paper II

[Ancient India : 3000 B.C. to 1200 A.D.]

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **50** words each (any *two*) : [10]

(1) Explain the importance of Numismatics sources.

(2) What were the causes for decline of the Harappan Civilization ?

(3) State the progress in science during the period of Imperial Guptas.

(4) Mention the salient features of an Art under the Cholas.

2. Write short notes in **100** words each (any *four*) : [20]

(1) Scope of Harappan Civilization.

P.T.O.

- (2) Religious beliefs in later Vedic culture.
- (3) Philosophical Foundation of Buddhism.
- (4) Cultural contribution of Satavahanas.
- (5) Significance of Sangam literature.
- (6) Chalukya Pulkeshi-II.

3. Answer the following questions in **250** words each (any *three*) : [30]

- (1) State the Foreign Accounts for the study of Ancient Indian History.
- (2) Explain the nature of urbanisation in the 6th century B.C.
- (3) Examine the administration under the Mauryas with special reference to Kautilya's 'Arthashastra'.
- (4) Give an account of the achievements of Kanishka.
- (5) Who were the Pallavas ? State their social life.

4. Answer the following question in **500** words (any *one*) : [20]

- (1) Discuss the socio-economic life of Aryans depicted in the Vedic literature.
- (2) Estimate the achievements of Harshavardhana as a benevolent ruler.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 50 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

- (1) एक साधन म्हणून नाणकशास्त्राचे महत्व विशद करा.
- (2) हरप्पा संस्कृतीच्या न्हासाची कारणे काय होती ?
- (3) गुप्तांच्या काळातील विज्ञानात झालेली प्रगती सांगा.
- (4) चोळकालीन कलेची ठळक वैशिष्ट्ये नमूद करा.

2. प्रत्येकी 100 शब्दात संक्षिप्त टिपा लिहा (कोणतेही चार) : [20]

- (1) हरप्पा संस्कृतीची व्याप्ती.
- (2) उत्तरवैदिक संस्कृतीमधील धार्मिक समजूती.
- (3) बौद्धांचे तात्विक अधिष्ठाण (शिकवण).
- (4) सातवाहनांचे सांस्कृतिक योगदान.
- (5) संगम साहित्याचे महत्व.
- (6) चालुक्य पुलकेशी 2रा.

3. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 250 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही तीन) : [30]

- (1) प्राचीन भारतीय इतिहासाच्या अभ्यासास उपयुक्त असलेले परकीयांचे वृत्तांत सांगा.

- (2) इ.स.पू. 6व्या शतकातील नागरीकरणाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- (3) कौटिल्यीय अर्थशास्त्राच्या विशेष संदर्भात मौर्यकालीन प्रशासन-व्यवस्थेचे परीक्षण करा.
- (4) कनिष्काच्या कामगिरीचा वृत्तांत घ्या.
- (5) पल्लव कोण होते ? त्यांच्याकाळातील सामाजिक जीवन सांगा.

4. खालील प्रश्नाची उत्तर 500 शब्दात लिहा (कोणताही एक) : [20]

- (1) वैदिक साहित्यात चित्रित केलेल्या आर्यांच्या सामाजिक-आर्थिक-जीवनाची चर्चा करा.
- (2) कल्याणकारी राजा म्हणून हर्षवर्धनाच्या कामगिरीचे मूल्यमापन करा.

[4301]-236

[History of U.S.A. : 1914 to 2001 A.D.]

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **50** words each (any *two*) : [10]

- (1) Explain the main causes of the Great Depression of 1929.
- (2) Why did America participate in the World War II ?
- (3) What is 'Cold War' ?
- (4) Define 'Black Movement'.

2. Write short notes in **100** words each (any *four*) : [20]

- (1) Principle of self-determination.
- (2) Civil Rights Movement.
- (3) Truman Doctrine.
- (4) STAR WAR.
- (5) Open trade policy.
- (6) Meaning of Terrorism.

3. Answer the following questions in **250** words each (any *three*) : [30]
- (1) Examine the causes for the failure of the League of Nations.
 - (2) Give an account of the New Deal Measures in the fields of Industry and Labour.
 - (3) State the effects of Vietnam-USA War.
 - (4) Examine the foreign policy of America towards Pakistan.
 - (5) Explain the consequences of the Terrorism.
4. Answer the following question in **500** words (any *one*) : [20]
- (1) Explain the relations between USA and India during the period of your study.
 - (2) Assess the causes of the rise of U.S.A. as a super-power from 1990 to 2001 A.D.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी **50** शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही **दोन**) : [10]

(1) 1929च्या जागतिक महामंदीची प्रमुख कारणे विशद करा.

- (2) अमेरिकेने दुसऱ्या महायुद्धात भाग कां घेतला ?
- (3) 'शीतयुद्ध' म्हणजे काय ?
- (4) कृष्ण चळवळीचा अर्थ सांगा.

2. प्रत्येकी 100 शब्दात संक्षिप्त टिपा लिहा (कोणत्याही चार) : [20]

- (1) स्वयं निर्णयाचे तत्व.
- (2) नागरी हक्क चळवळ.
- (3) टुमन सिद्धांत.
- (4) स्टार वॉर [STAR WAR].
- (5) खुले व्यापार धोरण.
- (6) दहशतवादाचा अर्थ.

3. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 250 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही तीन) : [30]

- (1) राष्ट्रसंघाच्या अपयशाची कारणमिमांसा करा.
- (2) उद्योग व कामगार क्षेत्रातील न्यु डीलच्या उपाययोजनांचा वृत्तांत द्या.
- (3) व्हिएटनाम-अमेरिका युद्धाचे परिणाम सांगा.
- (4) अमेरिकेच्या पाकिस्तानविषयक परराष्ट्रीय धोरणाचे परीक्षण करा.
- (5) दहशतवादाचे परिणाम विशद करा.

4. खालील प्रश्नाची उत्तर 500 शब्दात लिहा (कोणताही एक) : [20]

(1) तुमच्या अभ्यासाच्या कालखंडातील अमेरिका व भारत यांच्यातील संबंधाचे परीक्षण करा.

(2) 1990 ते 2001 या कालखंडातील एक जागतिक महासत्ता म्हणून अमेरिकेच्या उदयाची कारणमिमांसा करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
---------------------	--

[4301]-237

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2013

ANTHROPOLOGY

General Paper 2

(Indian Tribes and Tribal Welfare)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All questions are compulsory.*

(ii) *Figures to the right indicate full marks.*

1. Answer any *two* of the following in **50 words each : [10]**

(1) What is fieldwork study ?

(2) State in short the classification of Indian Tribes on the basis of economy.

(3) What is Denotified Tribe ?

(4) Write the meaning of Youth Dormitory.

P.T.O.

2. Write short notes on any *four* of the following in **100** words each : [20]

- (1) Report writing
- (2) Uses of Magic
- (3) Scheduled Tribe
- (4) Deforestation
- (5) School dropout
- (6) Concept of development.

3. Answer any *three* of the following in **250** words each : [30]

- (1) Explain the differences between Caste and Tribe.
- (2) Discuss the economical and social life of Warli Tribe.
- (3) Explain the process of Acculturation among the tribes.
- (4) Elaborate the Integrated Tribal Development Programme.
- (5) Describe the various approaches of Tribal Development.

4. Answer any *one* of the following in **500** words : [20]

- (1) Explain the structure and functions of Youth dormitories.
- (2) Discuss the various problems of Scheduled Tribes.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांपर्यंत लिहा : [10]

- (1) क्षेत्रअभ्यास पद्धती म्हणजे काय ?
- (2) भारतीय आदिवासी समाजाचे आर्थिक वर्गीकरण थोडक्यात सांगा.
- (3) विमुक्त जमाती म्हणजे काय ?
- (4) युवागृहाचा अर्थ लिहा.

2. खालीलपैकी कोणत्याही चारवर प्रत्येकी 100 शब्दांपर्यंत टिपा लिहा : [20]

- (1) अहवाल लेखन
- (2) जादूचे उपयोग
- (3) अनुसूचीत जमाती
- (4) जंगलतोड
- (5) शालेयगळती
- (6) विकासाची संकल्पना.

3. खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 250 शब्दांपर्यंत लिहा : [30]

- (1) जात व जमात यातील फरक स्पष्ट करा.

- (2) वारली जमातीच्या आर्थिक व सामाजिक जिवनाची चर्चा करा.
- (3) आदिवासी समाजातील समसंस्कृतीकरणाची प्रक्रीया स्पष्ट करा.
- (4) एकात्मिक आदिवासी विकास कार्यक्रमाचे वर्णन करा.
- (5) आदिवासी विकासाचे विविध दृष्टीकोन स्पष्ट करा.

4. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांपर्यंत लिहा : [20]

- (1) युवागृहाची रचना व कार्ये विशद करा.
- (2) अनुसूचित जमातींच्या प्रमुख समस्यांची चर्चा करा.

Total No. of Questions—4+4]

[Total No. of Printed Pages—8

Seat No.	
---------------------	--

[4301]-238

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2013

GEOGRAPHY

General Paper II

[Gg-210 : Geography of Human Resources]

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

- N.B. :—**
- (i) All questions are compulsory.
 - (ii) Figures to the right indicate full marks.
 - (iii) Use of map stencils is allowed.
 - (iv) Draw neat diagrams wherever necessary.

- 1. Answer in about 20 words each (any ten) :** **[20]**
- (1) State any *two* social branches of Human Geography.
 - (2) What is determinism ?
 - (3) State the names of Tigris and Euphratis civilization.
 - (4) Give any *four* physical racial traits of human race.
 - (5) What is Iglu ?
 - (6) State the economic activities of Bushmen.
 - (7) Define the Gotul.
 - (8) Give the name of Islam religion founder.
 - (9) Write the main religious book of Christian religion.

- (10) Write the natural causes of migration.
- (11) State the pattern of rural settlement.
- (12) Define the compact settlement.
- (13) Define the population growth.

2. Answer in about **50** words each (any *two*) : [10]

- (1) Possibilism
- (2) Stages of Human Evolution
- (3) Economic activities of Naga Tribe
- (4) Cultural factors affecting on the location of rural settlement.

3. Answer in about **150** words each (any *two*) : [20]

- (1) Describe the Stop and Go Determinism.
- (2) Explain the physical traits of Human Race.
- (3) Give the comparison of Buddhist and Jain Religion.
- (4) Explain the adverse effect on natural resources of population growth.

4. Answer in about **300** words each (any *two*) : [30]

- (1) Define Human Geography. Explain the nature and scope of Human Resource Geography.
- (2) Give the geographical account of Eskimo.
- (3) Give the geographical account of Bhl Tribe.
- (4) Define the migration. Explain the types of migration.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) नकाशा स्टेन्सिलचा वापरण्यास परवानगी आहे.

(iv) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

1. प्रत्येकी सुमारे 20 शब्दांपर्यंत उत्तरे लिहा (कोणतेही दहा) : [20]

- (1) मानवी भूगोलाच्या कोणत्याही क्षेत्रा सामाजिक शाखा सांगा.
- (2) निश्चयवाद म्हणजे काय ?
- (3) तिग्रीस-युफ्राटिस संस्कृतीची नावे सांगा.
- (4) मानवी वंशाचे कोणतेही चार मापदंड द्या.
- (5) इग्लू म्हणजे काय ?
- (6) बुशमेन लोकांच्या आर्थिक क्रिया सांगा.
- (7) गोतूळची व्याख्या द्या.
- (8) इस्लाम धर्माच्या संस्थापकाचे नाव द्या.
- (9) ख्रिश्चन धर्माच्या पवित्र ग्रंथाचे नाव लिहा.
- (10) स्थलांतराची नैसर्गिक कारणे लिहा.
- (11) ग्रामीण वसाहतींची प्रारूपे सांगा.
- (12) केंद्रीत वसाहतींची व्याख्या.
- (13) लोकसंख्या वाढीची व्याख्या.

2. प्रत्येकी सुमारे 50 शब्दांपर्यंत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

- (1) शक्यतावाद

- (2) मानवी उत्क्रांतीचे टप्पे
- (3) नागा जमातीच्या आर्थिक क्रिया
- (4) ग्रामीण वसाहतींच्या स्थानावर परिणाम करणारे सांस्कृतिक घटक.

3. प्रत्येकी सुमारे 150 शब्दांपर्यंत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [20]

- (1) “थांबा व जा” निश्चयवादाचे वर्णन करा.
- (2) मानवी वंशांचे शारिरीक मापदंड स्पष्ट करा.
- (3) बौद्ध आणि जैन धर्माची तुलना द्या.
- (4) लोकसंख्या वाढीचे नैसर्गिक साधनसंपत्तीवर होणारे प्रतिकूल परिणाम स्पष्ट करा.

4. प्रत्येकी सुमारे 300 शब्दांपर्यंत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [30]

- (1) मानवी भूगोलाची व्याख्या लिहा. मानवी संसाधन भूगोलाची स्वरूप व व्याप्ती स्पष्ट करा.
- (2) एस्कमो लोकांचा भौगोलिक वृत्तांत द्या.
- (3) भिल्ल जमातीचा भौगोलिक वृत्तांत लिहा.
- (4) स्थलांतर म्हणजे काय ? स्थलांतराचे प्रकार स्पष्ट करा.

Gg-210 : Geography and Natural Hazards

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

- N.B. :-**
- (i) All questions are compulsory.
 - (ii) Figures to the right indicate full marks.
 - (iii) Draw neat diagrams wherever necessary.
 - (iv) Use of map stencils is allowed.

1. Answer in about 20 words each (any ten) : [20]

- (1) What is “Ecosystem” ?
- (2) What is Hazard ?
- (3) Give *two* examples of the ‘Natural Hazard’.
- (4) What is ‘Risk Analysis’ ?
- (5) Define the concept of “Hazard Management”.
- (6) Write any *two* causes of cyclones.
- (7) Give *two* management policies of Flood Hazards.
- (8) Define ‘Drought’.
- (9) Give any *two* causes of ‘Earthquake’.
- (10) Write any *two* names of countries affected by Tsunami.
- (11) Write *two* effects of ‘Deforestation’.
- (12) Define the term ‘Forest Fire’.
- (13) Write the definition of overpopulation.

2. Answer in about **50** words each (any *two*) : [10]

- (1) Importance of Ecosystem
- (2) Man-made Hazards
- (3) The Posthazard Management of Flood
- (4) Management of desertification.

3. Answer in about **150** words each (any *two*) : [20]

- (1) Explain the importance of Environmental Geography.
- (2) Give the importance of Posthazard Rescuing after any Man-made Hazard.
- (3) Explain the causes and effects of dry drought.
- (4) Give the causes of Landslide in India.

4. Answer in about **300** words each (any *two*) : [30]

- (1) Describe the causes, effects and management of Tsunami Disaster.
- (2) Classify Hazards and explain any *one* of them with examples.
- (3) Give the causes, effects and measurement of “Population Explosion” in India.
- (4) Define and explain the causes, effects and management of cyclone.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

- सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
(iii) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
(iv) नकाशा स्टेन्सिलचा वापरण्यास परवानगी आहे.
(v) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. प्रत्येकी सुमारे 20 शब्दापर्यंत उत्तरे लिहा (कोणतेही दहा) :

[20]

- (1) 'परिसंस्था' म्हणजे काय ?
- (2) आपत्ती म्हणजे काय ?
- (3) नैसर्गिक आपत्तीची दोन उदाहरणे द्या.
- (4) धोक्याचे विश्लेषण म्हणजे काय ?
- (5) 'आपत्तीचे व्यवस्थापन' या संकल्पनेची व्याख्या लिहा.
- (6) चक्रीवादळाची कोणतीही दोन कारणे सांगा.
- (7) पूर आपत्ती व्यवस्थापनाची दोन धोरणे सांगा.
- (8) आवर्षणाची व्याख्या लिहा.
- (9) भूकंपाची कोणतीही दोन कारणे द्या.
- (10) कोणत्याही दोन त्सुनामी आपत्तीग्रस्त देशांची नावे द्या.
- (11) निर्वनीकरणाचे दोन परिणाम लिहा.
- (12) 'वन आगी' या संकल्पनेची व्याख्या लिहा.
- (13) अतिरिक्त लोकसंख्येची व्याख्या लिहा.

2. प्रत्येकी सुमारे 50 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [10]
- (1) परिसंस्थेचे महत्व
 - (2) मानवनिर्मित आपत्ती
 - (3) पूर आपत्तीनंतरचे व्यवस्थापन सांगा
 - (4) वाळवंटीकरणाचे व्यवस्थापन.
3. प्रत्येकी सुमारे 150 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [20]
- (1) पर्यावरणीय भूगोलाचे महत्व स्पष्ट करा.
 - (2) कोणत्याही मानवी आपत्तीचे आपत्तीनंतर सुटका करण्याचे महत्व विशद करा.
 - (3) कोरड्या दुष्काळाची कारणे आणि परिणाम स्पष्ट करा.
 - (4) भारतातील भूस्खलन किंवा भूमीपाताची कारणे द्या.
4. प्रत्येकी सुमारे 300 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [30]
- (1) त्सुनामी आपत्तीची कारणे, परिणाम व व्यवस्थापनाचे वर्णन करा.
 - (2) आपत्तींचे वर्गिकरण देऊन कोणत्याही एका आपत्तीचे उदाहरणासह स्पष्टीकरण द्या.
 - (3) भारतातील 'लोकसंख्या विस्फोट' कारणे, परिणाम व उपाययोजना सांगा.
 - (4) चक्रीवादळाची व्याख्या सांगून त्याची कारणे, परिणाम आणि व्यवस्थापन स्पष्ट करा.

Total No. of Questions—4+4]

[Total No. of Printed Pages—8

Seat No.	
-------------	--

[4301]-239

S.Y.B.A. EXAMINATION, 2013

GEOGRAPHY

Gg-220 : India—A Geographical Analysis (S-1)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

(iii) Draw neat diagrams wherever necessary.

(iv) Use of map stencils is allowed.

1. Answer in about 20 words each (any ten) : [20]

(1) State the *two* names of eastern neighbouring countries of India.

(2) Write the names of Himalayan ranges.

(3) Give the names of *two* west flowing rivers of India.

(4) Define Monsoon.

(5) Write the *two* measures of soil conservation.

(6) What is forest conservation ?

(7) Write the *two* names of Atomic Power Projects in India.

(8) What is Green Revolution ?

P.T.O.

- (9) Give the *two* names of Iron and Steel Industrial centers in India.
- (10) Write *two* causes of Rural-Urban migration.
- (11) State the names of *two* states of India with low population density.
- (12) Write *two* major characteristics of Indian Agriculture.
- (13) Write *two* major communication tools.

2. Answer in **50** words each (any *two*) : [10]

- (1) Summer season
- (2) Laterite and Black soil of India
- (3) Cotton Industries in India
- (4) Problems of urbanization.

3. Answer in **150** words each (any *two*) : [20]

- (1) Describe the Brahmaputra River system.
- (2) Describe the soil degradation of India.
- (3) Explain the problems of Indian Agriculture.
- (4) Give an account of population composition in India.

4. Answer in **300** words each (any *two*) : [30]

- (1) Mention the major physiographic divisions of India. Describe the Peninsular plateau of India.

- (2) Describe the types of forests in India.
- (3) Write a detailed account of power resources in India.
- (4) State the types of transportation. Give an account of Road and Railway transportation in India.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

- सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
- (ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
- (iii) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
- (iv) नकाशा स्टेन्सिलस वापरण्यास परवानगी आहे.
- (v) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. प्रत्येकी 20 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दहा) : [20]
 - (1) भारताच्या पूर्वेकडील शेजारी देशांची देण नावे सांगा.
 - (2) हिमालयाच्या रांगांची नावे लिहा.
 - (3) भारतातील देण पश्चिम वाहिनी नद्यांची नावे द्या.
 - (4) मानसूनची व्याख्या.
 - (5) मृदा संधारणाचे देण उपाय लिहा.
 - (6) वन-संवर्धन म्हणजे काय ?
 - (7) भारतातील देण अणू ऊर्जा प्रकल्पाची नावे लिहा.
 - (8) हरित क्रांती म्हणजे काय ?
 - (9) भारतातील देण लोह-पोलाद उद्योग केंद्राची नावे लिहा.
 - (10) ग्रामीण-नागरी स्थलांतराची देण कारणे लिहा.

- (11) भारतातील लोकसंख्येची घनता कमी असलेली **देन** राज्ये सांगा.
- (12) भारतीय शेतीची **देन** प्रमुख वैशिष्ट्ये लिहा.
- (13) दळणवळणाची **देन** प्रमुख साधने लिहा.

2. प्रत्येकी 50 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

- (1) उन्हाळ्या ऋतु
- (2) भारतातील लॅटेराईट व काळी मृदा
- (3) भारतातील सुती कापड उद्योग
- (4) नागरीकरणाच्या समस्या.

3. प्रत्येकी 150 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [20]

- (1) ब्रह्मपूत्रा नदी प्रणालीचे वर्णन करा.
- (2) भारतातील मृदा व्हासाचे वर्णन करा.
- (3) भारतातील शेतीच्या समस्या स्पष्ट करा.
- (4) भारतातील लोकसंख्येच्या संरचनेवर वृतांत लिहा.

4. प्रत्येकी 300 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [30]

- (1) भारतातील प्रमुख प्राकृतिक विभाग सांगून भारतीय द्विपकल्पीय पठारी प्रदेशाचे वर्णन करा.
- (2) भारतातील अरण्ये प्रकाराचे वर्णन करा.
- (3) भारतातील ऊर्जा साधनसंपत्तीचा सविस्तर वृतांत लिहा.
- (4) वाहतूकीचे प्रकार सांगून भारतातील रस्ते व रेल्वे वाहतूकीचा वृतांत लिहा.

Gg-220 : China : A Geographical Analysis (S-1)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

- N.B. :-**
- (i) All questions are compulsory.
 - (ii) Figures to the right indicate full marks.
 - (iii) Use of map stencils is allowed.
 - (iv) Draw neat diagrams wherever necessary.

1. Answer in **20** words each (any *ten*) : [20]
- (1) Mention the names of any *four* neighbouring countries of China.
 - (2) Give the geographical location of Gobi desert in China.
 - (3) State the names of any *two* tributaries of Yangtse river in China.
 - (4) Write any *two* characteristics of winter monsoon in China.
 - (5) Name the soil types in China.
 - (6) Define conservation of forests.
 - (7) Write the names of any *two* atomic power projects in China.
 - (8) Name any *two* manganese producing areas in China.
 - (9) Define 'White Revolution'.
 - (10) Write any *two* factors affecting on location of chemical industry.

- (11) What is urbanisation ?
- (12) State the types of transportation in China.
- (13) Define 'Trade Balance'.

2. Answer in **50** words each (any *two*) : [10]

- (1) Mechanism of Chinese Monsoon
- (2) Deforestation in China
- (3) Thermal power projects in China.
- (4) 'Blue Revolution' in China.

3. Answer in **150** words each (any *two*) : [20]

- (1) Describe various seasons of China.
- (2) Explain the Great Plains in China.
- (3) Give an account of rural-urban migration in China.
- (4) Explain Multinational and Liberalization Policy of China.

4. Answer in **300** words each (any *two*) : [30]

- (1) Give a detailed account of major drainage patterns of China.
- (2) Give an account of forest distribution of China.
- (3) Explain the development of transportation network and its complementary role in regional development of China.
- (4) Explain the problems related to urbanization in China.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

(iv) नकाशा स्टेन्सिल्स वापरण्यास परवानगी आहे.

1. प्रत्येकी 20 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दहा) :

[20]

(1) चीनच्या शेजारील कोणत्याही चार देशांची नावे सांगा.

(2) चीनमधील गोबीच्या वाळवंटाचे भौगोलिक स्थान सांगा.

(3) यांगत्से नदीच्या कोणत्याही दोन उपनद्यांची नावे सांगा.

(4) चीनमधील हिवाळी मान्सूनची कोणतीही दोन वैशिष्ट्ये लिहा.

(5) चीनमधील मृदा प्रकार सांगा.

(6) वनसंवर्धनाची व्याख्या द्या.

(7) चीनमधील कोणत्याही दोन अणुऊर्जा प्रकल्पांची नावे लिहा.

(8) चीनमधील कोणतेही दोन मँगनीज उत्पादक प्रदेश सांगा.

(9) 'धवल क्रांती' व्याख्या द्या.

(10) रासायनिक उद्योगांच्या स्थानिकीकरणावर परिणाम करणारे कोणतेही दोन घटक लिहा.

(11) नागरीकरण म्हणजे काय ?

(12) चीनमधील वाहतूकीचे प्रकार सांगा.

(13) 'व्यापार संतुलन' व्याख्या द्या.

2. प्रत्येकी 50 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [10]
- (1) चीनमधील मोसमी वाऱ्यांची निर्माती.
 - (2) चीनमधील निर्वनीकरण.
 - (3) चीनमधील औष्णिक विद्युत प्रकल्प.
 - (4) चीनमधील 'निल क्रांती'.
3. प्रत्येकी 150 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [20]
- (1) चीनच्या विविध ऋतूंचे वर्णन करा.
 - (2) चीनच्या विस्तृत मैदानी प्रदेशाचे स्पष्टीकरण करा.
 - (3) चीनमधील ग्रामिन-नागरी स्थलांतराचा वृत्तांत द्या.
 - (4) चीनचे बहुराष्ट्रीय आणि उदारीकरणाचे धोरण स्पष्ट करा.
4. प्रत्येकी 300 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [30]
- (1) चीनमधील प्रमुख नदीप्रणालींचा सविस्तर वृत्तांत द्या.
 - (2) चीनमधील वनांच्या वितरणाचा वृत्तांत द्या.
 - (3) चीनमधील वाहतूक विकासाचे जाळे आणि त्यांची प्रादेशिक विकासातील भूमिका स्पष्ट करा.
 - (4) चीनमधील नागरीकरणाच्या समस्या स्पष्ट करा.

Total No. of Questions—7+6+5]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
-------------	--

[4301]-240

S.Y.B.A. EXAMINATION, 2013

MUSIC (G-2)

(संगीत) (जी-2)

(2008 PATTERN)

विशिष्ट सूचना :— या संचातील रागसंगीत गायन, सतार आणि तबला यापैकी कोणतीही एक प्रश्नपत्रिका सोडवा.

रागसंगीत गायन

वेळ : 1 तास 30 मिनिटे

एकूण गुण : 20

सूचना :— पहिला प्रश्न अनिवार्य आहे. पहिल्या अनिवार्य प्रश्नासह उर्वरित प्रश्नांपैकी कोणतेही तीन असे एकूण चार प्रश्न सोडवा.

1. या अभ्यासक्रमातील कोणत्याही एका रागाची मध्य लय बंदिश स्वरलिपीबद्ध करा. [5]
2. बिहाग आणि मालकंस यापैकी कोणत्याही एका रागाची संपूर्ण शास्त्रीय माहिती आरोह-अवरोह-पकड यासह लिहा. [5]
3. चौताल, अद्धा तीनताल आणि झपताल यापैकी कोणत्याही एका तालाची माहिती लिहून टाळी-काल पद्धतीने ताल लेखन करा. [5]
4. खालीलपैकी कोणत्याही पाचची व्याख्या लिहा : [5]
 - (i) अंश स्वर
 - (ii) अल्पत्व
 - (iii) संवादी

P.T.O.

- (iv) गायक
- (v) विवादी
- (vi) अनुवादी
- (vii) ग्राम
- (viii) वर्ण.

5. खालीलपैकी कोणत्याही दोनवर टिपा लिहा : [5]

- (i) तानांचे प्रकार
- (ii) ख्याल गायकी
- (iii) गणिती पद्धतीने उत्तर-भारतीय 32 थाटांची रचना.

6. खालीलपैकी कोणत्याही एका संगीतज्ञाचे जीवन-कार्य विशद करा : [5]

- (i) पं. ओंकारनाथ ठाकूर
- (ii) बैजू बावरा
- (iii) उ. अल्लादिया खाँ.

7. खालीलपैकी कोणत्याही एका विषयावर विस्ताराने लिहा : [5]

- (i) मी ऐकलेली मैफिल
- (ii) लोकसंगीत.

सतार

वेळ : 1 तास 30 मिनिटे

एकूण गुण : 20

सूचना :— पहिल्या प्रश्न अनिवार्य आहे. उर्वरीत प्रश्नांपैकी कोणतेही तीन असे एकूण चार प्रश्न सोडवा.

1. या अभ्यासक्रमातील कोणत्याही एका रागाची मध्य लय बंदिश अथवा रझाखानी गत स्वरलिपीबद्ध करा. [5]
2. भैरवी आणि बिहाग यापैकी कोणत्याही एका रागाची संपूर्ण शास्त्रीय माहिती आरोह-अवरोह-पकड यासह लिहा. [5]
3. झपताल आणि रूपक यापैकी कोणत्याही एका तालाची माहिती लिहून एकपट आणि दूप्पट लिहा. [5]
4. खालीलपैकी कोणत्याही पाचची व्याख्या कर : [5]
 - (i) ग्रह
 - (ii) अंश
 - (iii) बहुत्व
 - (iv) लयकारी
 - (v) गमक
 - (vi) झाला
 - (vii) न्यास स्वर.
5. खालीलपैकी कोणत्याही एका संगीतज्ञाचे जीवन-कार्य विशद करा. [5]
 - (i) बाबा अल्लाउद्दीन खाँ
 - (ii) उ. अब्दुल करीम खाँ.
6. खालीलपैकी कोणत्याही एका विषयावर विस्ताराने लिहा : [5]
 - (i) मी ऐकलेली मैफिल
 - (ii) माझे तंतुवाद्य.

तबला

वेळ : 1 तास 30 मिनिटे

एकूण गुण : 20

सूचना :— पहिल्या प्रश्ना अनिवार्य आहे. एकूण चार प्रश्ना सोडवा.

1. दिपचंदी किंवा रूपक यापैकी कोणत्याही एका तालाची माहिती लिहून एकपट व दूप्पट लिहा. [5]
2. एकताल आणि चौताल या दोन तालांची तुलना करा. [5]
3. टीपा द्या (एकूण दोन) : [5]
 - (i) जाती
 - (ii) तिगुन
 - (iii) लग्गी
 - (iv) चक्रदार
4. तीनताल किंवा झपतालामध्ये एक तुकडा लिहून समेपासून समेपर्यंत तिहाई लिहा. [5]
5. खालीलपैकी एका विषयावर विस्ताराने लिहा : [5]
 - (i) पं. भातखंडे ताललिपी
 - (ii) तबल्याची साथसंगत (गायन-वादनासाठी).

Total No. of Questions—7+5+5]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
-------------	--

[4301]-241

S.Y.B.A. EXAMINATION, 2013

MUSIC (संगीत)

Special Paper-I

(2008 PATTERN)

विशेषसूचना :—या संचातील 'रागसंगीत गायन, सतार आणि तबला' यापैकी कोणतीही एक प्रश्नपत्रिका सोडवा.

रागसंगीत गायन

वेळ : 1 तास 30 मिनिटे

एकूण गुण : 20

सूचना :— पहिल्या प्रश्न अनिवार्य आहे. पहिल्या अनिवार्य प्रश्नासह उर्वरित प्रश्नांपैकी कोणतेही तीन असे एकूण चार प्रश्न सोडवा.

1. या अभ्यासक्रमातील कोणत्याही एका रागाची विलंबित बंदिश (बडा ख्याल) स्वरलिपीबद्ध करा. [5]
2. छायानट आणि शुद्ध सारंग यापैकी कोणत्याही एका रागाची संपूर्ण शास्त्रीय माहिती आरोह-अवरोह-पकड आणि वैशिष्ट्यांसह लिहा. [5]
3. विलंबित एकताल, विलंबित तीनताल आणि झुमरा यापैकी कोणत्याही एका तालाची माहिती लिहून ताललेखन करा. [5]
4. खालीलपैकी कोणत्याही पत्र व्याख्या लिहा : [5]
(i) तीव्र स्वर

P.T.O.

- (ii) मंद सप्तक
- (iii) आरोह
- (iv) न्यास
- (v) मात्रा
- (vi) अंश
- (vii) खंड.

5. खालीलपैकी कोणत्याही दोनवर टिपा लिहा : [5]

- (i) रागांग राग
- (ii) विन्यास-अपन्यास
- (iii) श्रुती-स्वर विभाजन
- (iv) तराना
- (v) त्रिवट

6. खालीलपैकी कोणत्याही एका संगीतज्ञाचे जीवन कार्य विशद करा : [5]

- (i) पं. बाळकृष्णबुवा इचलकरंजीकर
- (ii) ऊ. अल्लारखाँ.

7. खालीलपैकी कोणत्याही एका विषयावर विस्ताराने लिहा : [5]

- (i) संगीतातील घराणी
- (ii) कंठसाधना.

सतार

वेळ : 1 तास 30 मिनिटे

एकूण गुण : 20

सूचना :— पहिल्या प्रश्न अनिवार्य आहे.

पहिल्या अनिवार्य प्रश्नासह उर्वरित प्रश्नांपैकी कोणतेही तीन असे एकूण चार प्रश्न सोडवा.

1. या अभ्यासक्रमातील कोणत्याही एका रागाची विलंबित बंदिश (मसितखानी गत) स्वरलिपीबद्ध करा. [5]
2. केदार आणि बागेश्री यापैकी कोणत्याही एका रागाची संपूर्ण शास्त्रीय माहिती आरोह-अवरोह-पकड आणि वैशिष्ट्यांसह लिहा. [5]
3. झपताल आणि एकताल यापैकी कोणत्याही एका तालाची माहिती लिहून एकपट आणि दुप्पट लिहा. [5]
4. खालीलपैकी कोणत्याही एका संगीतज्ञाचे जीवन कार्य विशद करा : [5]
 - (i) पंडित गजाननराव जोशी
 - (ii) ऊ. अल्लारखाँ.
5. खालीलपैकी कोणत्याही एका विषयावर विस्ताराने लिहा : [5]
 - (i) रियाजाचे महत्त्व
 - (ii) सतारीच्या उत्पत्तीविषयी ऐतिहासिक संदर्भ.

तबला

वेळ : 1 तास 30 मिनिटे

एकूण गुण : 20

सूचना :—पहिला प्रश्न अनिवार्य आहे. एकूण चार प्रश्न सोडवा.

1. तिलवाडा किंवा पंजाबी यापैकी कोणत्याही एका तालाची शास्त्रीय माहिती लिहून तालाची दृष्ट कर. [5]
2. आडाचौताल आणि झूमरा या दोन तालांची तूलना करा. [5]
3. टीपा द्या (एकूण दोन) : [5]
 - (i) लयीचे प्रकार
 - (ii) तिस्र जाती
 - (iii) कायदा
 - (iv) पलटा
4. वाद्यवादन आणि गायनाबरोबर तबला साथसंगतीची वैशिष्ट्ये लिहा. [5]
5. खालीलपैकी एका विषयावर विस्ताराने लिहा : [5]
 - (i) तबल्यातील बंद व खूला बाज
 - (ii) तबला वाद्यनिर्मिती संदर्भात विविध विचार प्रवाह.

Total No. of Questions—7+5+5]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
-------------	--

[4301]-242

S.Y. B.A EXAMINATION, 2013

MUSIC (संगीत)

Special Paper-2

(2008 PATTERN)

विशेष सूचना :— या संचातील 'रागसंगीत गायन, सतार आणि तबला' यापैकी कोणतीही एक प्रश्नपत्रिका सोडवा.

(रागसंगीत गायन)

वेळ : 1 तास 30 मिनिटे

एकूण गुण : 20

सूचना :— पहिल्या प्रश्न अनिवार्य आहे. पहिल्या अनिवार्य प्रश्नासह उर्वरित प्रश्नांपैकी कोणतेही तीन असे एकूण चार प्रश्न सोडवा.

1. या अभ्यासक्रमातील कोणत्याही एका रागाची विलंबित बंदिश (बडा ख्याल) स्वरलिपीबद्ध करा. [5]
2. बागेश्री आणि जौनपुरी यापैकी कोणत्याही एका रागाची संपूर्ण शास्त्रीय माहिती आरोह-अवरोह-पकड आणि वैशिष्ट्यांसह लिहा. [5]
3. चौताल, झपताल आणि विलंबित एकताल यापैकी कोणत्याही एका तालाची माहिती लिहून ताललेखन करा. [5]
4. खालीलपैकी कोणत्याही दोनवर टिपा लिहा : [5]
 - (1) पार्श्वसंगीत
 - (2) स्वरलिपीची मर्यादा
 - (3) माझा आवडता गीतप्रकार

P.T.O.

5. खालीलपैकी कोणत्याही दोनवर थोडक्यात लिहा : [5]
- (1) धृपद गायनशैली
 - (2) ख्याल गायकी
 - (3) काव्य व संगीत
6. खालीलपैकी कोणत्याही एका संगीतज्ञाचे जीवन कार्य विशद करा : [5]
- (1) पं. भीमसेन जोशी
 - (2) पं. व्ही. जी. जोग
7. खालीलपैकी कोणत्याही एका विषयावर विस्ताराने लिहा : [5]
- (1) सुगम संगीत शैली
 - (2) मला अपेक्षित असलेले संगीत शिक्षण.

सतार

वेळ : 1 तास 30 मिनिटे

एकूण गुण : 20

सूचना :— (i) पहिल्या प्रश्न अनिवार्य आहे.

(ii) पहिल्या अनिवार्य प्रश्नासह उर्वरित प्रश्नांपैकी कोणतेही तीन असे एकूण चार प्रश्न सोडवा.

1. या अभ्यासक्रमातील कोणत्याही एका रागाची विलंबित बंदिश (मसितखानी गत) स्वरलिपीबद्ध करा. [5]
2. जौनपुरी आणि शुद्धसारंग यापैकी कोणत्याही एका रागाची संपूर्ण शास्त्रीय माहिती आरोह-अवरोह-पकड आणि वैशिष्ट्यांसह लिहा. [5]
3. तिलवाडा आणि सूलताल यापैकी कोणत्याही एका तालाची माहिती लिहून एकपट आणि दुप्पट लिहा. [5]
4. खालीलपैकी कोणत्याही एका संगीतज्ञाचे जीवन कार्य विशद करा : [5]
 - (1) पंडित जितेंद्र अभिषेकी
 - (2) उ. अमजदअली खाँ
5. खालीलपैकी कोणत्याही एका विषयावर विस्ताराने लिहा : [5]
 - (1) संगीत शिक्षणाचे स्वरूप
 - (2) सिनेसंगीतात वाद्यांचा प्रयोग.

तबला

वेळ : 1 तास 30 मिनिटे

एकूण गुण : 20

सूचना :—पहिला प्रश्न अनिवार्य आहे. एकूण चार प्रश्न सोडवा.

1. सुलाल किंवा तेवरा यापैकी कोणत्याही एका तालाची शास्त्रीय माहिती लिहून तालाची दुप्पट करा. [5]
2. कोणत्याही एका तालात एक कायदा, एक रेल आणि तीन पलटे लिहा. [5]
3. टीपा द्या (कोणतेही दोन) : [5]
 - (1) परन
 - (2) गत कायदा
 - (3) थाट (गायनातील)
 - (4) आमद.
4. नगमा (लेहरा) याबद्दल योग्य ती माहिती द्या. [5]
5. खालीलपैकी एका विषयावर विस्ताराने लिहा : [5]
 - (1) तीस्र व चतुरस्र जाती
 - (2) पं. भातखंडे ताललिपी.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
---------------------	--

[4301]-243

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2013

PUBLIC ADMINISTRATION

General Paper II

(Theory of Public Administration)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **50** words each (any *two*) : [10]

(i) State the bases of Departmental Organisation.

(ii) Mention the peculiarities of Private Administration.

(iii) Explain the qualities of Leadership.

(iv) Describe the types of staff unit.

2. Write notes in **100** words each (any *four*) : [20]

(i) Legislative control over Public Administration.

P.T.O.

- (ii) Span of control
- (iii) Nature of Public Administration
- (iv) Types of training
- (v) Lok Nyayalaya
- (vi) Functions of line unit.

3. Answer the following questions in **200** to **250** words each (any *three*): [30]

- (i) Explain the traditional approaches to the study of Public Administration.
- (ii) State the budgetary process in India.
- (iii) Evaluate the Administrative Tribunals in India.
- (iv) Explain the merits and demerits of principle of Hierarchy.
- (v) Mention the importance of Public Administration.

4. Answer any *one* question of the following in **500** words : [20]

- (i) Explain the types and functions of Chief Executive.
- (ii) What is Recruitment ? Explain the methods of Recruitment.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दात लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

(i) खात्याचे आधारभूत घटक सांगा.

(ii) खाजगी प्रशासनाची वैशिष्ट्ये नमुद करा.

(iii) नेतृत्वाचे गुण स्पष्ट करा.

(iv) स्टाफ घटकाचे प्रकार वर्णन करा.

2. प्रत्येकी 100 शब्दात टिपा लिहा (कोणतेही चार) : [20]

(i) लोकप्रशासनावरील विधीमंडळाचे नियंत्रण

(ii) नियंत्रण कक्षा

(iii) लोकप्रशासनाचे स्वरूप

(iv) प्रशिक्षणाचे प्रकार

(v) लोक न्यायालय

(vi) रेषा घटकांची कामे.

3. खालीलपैकी कोणतेही तीन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 ते 250 शब्दात लिहा : [30]

(i) लोकप्रशासन अभ्यासाचा परंपरागत दृष्टिकोन स्पष्ट करा.

(ii) भारतातील अर्थसंकल्पीय प्रक्रिया सांगा.

- (iii) भारतातील प्रशासकीय न्यायाधिकरणाचे मुल्यमापन करा.
- (iv) अधिकारपदपरंपरेच्या तत्वाचे गुण-दोष वर्णन करा.
- (v) लोकप्रशासनाचे महत्व नमुद करा.

4. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न 500 शब्दात सोडवा : [20]

- (i) प्रमुख कार्याधिकाऱ्याचे प्रकार आणि कार्ये स्पष्ट करा.
- (ii) भरती म्हणजे काय ? भरतीच्या पद्धती स्पष्ट करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
---------------------	--

[4301]-244

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2013

PUBLIC ADMINISTRATION

Special Paper I

(Administrative Thinkers)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **50** words each (any *two*) : [10]

- (1) State F.W. Taylor's concept of scientific management.
- (2) Mention Herbert Simon's view on behaviourism.
- (3) Mention Fred Riggs' features of prismatic society.
- (4) Describe Weber's view on rational authority.

2. Write notes in **100** words each (any *four*) : [20]

- (1) Simon's Decision Making Model
- (2) Nature of 'Sala Model'
- (3) Kautilya's principle of Administration

P.T.O.

- (4) Woodrow Wilson's view on Administration
- (5) Weber's views on Legitimacy
- (6) Kautilya's views on Administrative Corruption.

3. Answer the following questions in **200 to 250** words each (any *three*) : [30]

- (1) Mention Kautilya's nature of Rajdharm.
- (2) Describe Riggs' Ecological Approach.
- (3) Explain Herbert Simon's views on Traditional Administration.
- (4) Explain Nehru's views on Bureaucracy.
- (5) Explain the powers and functions of the Chief Executive suggested by Chester Bernard.

4. Answer any *one* question in **500** words : [20]

- (1) Evaluate Chester Bernard's theory of Authority.
- (2) Explain Max Weber's Model of Bureaucracy.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी **50** शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

- (1) एफ. डब्ल्यू. टेलर यांची शास्त्रीय व्यवस्थापणाची संकल्पना सांगा.

- (2) वर्तनवादावरील हर्बर्ट सायमनची मते नमूद करा.
- (3) फ्रेड रिग्जचे समपार्श्विक समाजाची वैशिष्ट्ये नमूद करा.
- (4) विवेकप्रधान अधिकारावरील वेबरची मते वर्णन करा.

2. प्रत्येकी 100 शब्दांत टिपा लिहा (कोणतेही चार) : [20]

- (1) सायमनचे निर्णय प्रक्रिया प्रारूप
- (2) 'साला मॉडेल'चे स्वरूप
- (3) कौटिल्याची प्रशासकीय तत्त्वे
- (4) प्रशासनावरील वुड्रो विल्सनची मते
- (5) अधिमान्यते संबंधी वेबरची मते
- (6) कौटिल्याची प्रशासकीय भ्रष्टाचारासंबंधी मते.

3. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 200 ते 250 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही तीन) : [30]

- (1) कौटिल्याचे राजधर्माचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- (2) रिग्जचा वातावरणात्मक दृष्टीकोन वर्णन करा.
- (3) परंपरागत प्रशासनासंबंधी हर्बर्ट सायमनची मते स्पष्ट करा.
- (4) नोकरशाही संबंधी नेहरूंची मते स्पष्ट करा.
- (5) चेस्टर बर्नार्डने सांगितलेली मुख्य अधिकाऱ्याचे अधिकार व कामे नमूद करा.

4. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा (500 शब्दांत) : [20]

- (1) चेस्टर बर्नार्ड प्रणीत अधिकार सिद्धांताचे मुल्यमापन करा.
- (2) मॅक्स वेबरचे नोकरशाहीचे प्रारूप स्पष्ट करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
---------------------	--

[4301]-245

S.Y.B.A. EXAMINATION, 2013

PUBLIC ADMINISTRATION

Special Paper II

(Institutions and Issues in Indian Administration)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **50** words each (any *two*) : [10]

- (1) State the methods of Recruitment.
- (2) Describe the functions of Public Undertaking Committee.
- (3) State the features of Indian Services.
- (4) Mention the significance of E-Governance.

2. Write the notes in **100** words each (any *four*) : [20]

- (1) Types of Budget
- (2) Globalization
- (3) Central Reserve Police
- (4) Functions of Voluntary Organisation
- (5) Social Justice
- (6) Types of Training.

P.T.O.

3. Answer the following questions in **200 to 250** words each (any *three*) : [30]
- (1) Explain the recommendations of National Commission for Woman.
 - (2) State the structure and functions of National Development Council.
 - (3) Describe the role of Lokpal and Lokayukta.
 - (4) Explain the structure and functions of Departments of Home Affairs.
 - (5) Evaluate the role of Public Account Committee.
4. Answer any *one* the following questions in **500** words : [20]
- (1) Explain the composition and functions of Union Public Service Commission.
 - (2) Discuss the various stages of Budgetary Process in India.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **50** शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन) : [10]
- (1) भरतीच्या पद्धती सांगा.
 - (2) सार्वजनिक उपक्रमासंबंधीच्या समितीची कामे वर्णन करा.
 - (3) आखिल भारतीय सेवेची वैशिष्ट्ये सांगा.
 - (4) ई-शासनाचे महत्व नमूद करा.

2. प्रत्येकी 100 शब्दांत टिपा लिहा (कोणतेही चार) : [20]

- (1) अंदाजपत्रकाचे प्रकार
- (2) जागतिकीकरण
- (3) केंद्रीय राखीव पोलीस
- (4) स्वयंसेवी संघटनेची कामे
- (5) सामाजिक न्याय
- (6) प्रशिक्षणाचे प्रकार.

3. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 ते 250 शब्दांत लिहा (कोणतेही तीन) : [30]

- (1) राष्ट्रीय महिला आयोगाच्या शिफारशी स्पष्ट करा.
- (2) राष्ट्रीय विकास परिषदेची रचना व कामे सांगा.
- (3) लोकपाल व लोकायुक्ताची भूमिका वर्णन करा.
- (4) गृहखात्याची रचना व कामे स्पष्ट करा.
- (5) लोकलेखासमितीच्या भूमिकेचे परिक्षण करा.

4. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा : [20]

- (1) केंद्रीय लोकसेवा आयोगाची रचना व कार्ये सविस्तर लिहा.
- (2) भारताच्या अंदाजपत्रकाच्या विविध अवस्थांची चर्चा करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
---------------------	--

[4301]-246

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2013

PSYCHOLOGY

(G-2 : Social Psychology)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **50** words each (any *two*) : [10]

(i) State the self-report.

(ii) Explain the Personal *versus* Social Identity.

(iii) State the social loafing.

(iv) Explain the Verbal Communication.

2. Write short notes in **100** words each (any *four*) : [20]

(i) Interview

(ii) Altruism

(iii) Discussion skills

(iv) Group structure

(v) Impact of schemas

(vi) Experimental method

P.T.O.

3. Answer any *three* questions in **200-250** words each : [30]

- (i) Discuss the correlation and survey method.
- (ii) Discuss the self-presentation and self-regulation.
- (iii) Explain the Kelly's theories of causal attributions.
- (iv) Describe the leadership styles.
- (v) Illustrate the Sheriff and Asch study.

4. Answer any *one* of the following questions in **500** words : [20]

- (i) What is Attraction ? Explain the determinants of Attraction.
- (ii) Define Aggression. Describe the nature and causes of Aggression.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **50** शब्दात लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

- (i) 'स्व' वृत्त (सुची) सांगा.

(ii) वैयक्तिक विरुद्ध सामाजिक ओळख स्पष्ट करा.

(iii) सामाजिक बतावणी सांगा.

(iv) शाब्दीक संप्रेषण स्पष्ट करा.

2. प्रत्येकी 100 शब्दात थोडक्यात टिपा लिहा (कोणतेही चार) : [20]

(i) मुलाखत

(ii) परार्थप्रवृत्ती (परोपकार)

(iii) चर्चा कौशल्य

(iv) समुह रचना

(v) आदिरूपाचा प्रभाव

(vi) प्रायोगिक पद्धती.

3. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200-250 शब्दात लिहा (कोणतेही तीन) : [30]

(i) सहसंबंध आणि सर्वेक्षण पद्धतीची चर्चा करा.

(ii) 'स्व' सादरीकरण आणि 'स्व' नियमनाची चर्चा करा.

(iii) केली यांचा कारणात्मक आरोपण सिद्धांत स्पष्ट करा.

(iv) नेतृत्व शैलीचे वर्णन करा.

(v) शेरीफ व अॅश यांचा प्रयोग (अभ्यास) लिहा.

4. खालील प्रश्नांची उत्तरे 500 शब्दात लिहा (कोणताही एक) : [20]

(i) आकर्षण म्हणजे काय ? आकर्षणाची नियामके स्पष्ट करा.

(ii) आक्रमकतेची व्याख्या लिहा. आक्रमकतेचे स्वरूप व कारणांचे वर्णन करा.

Total No. of Questions—4+4]

[Total No. of Printed Pages—8

Seat No.	
---------------------	--

[4301]-247

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2013

PSYCHOLOGY

Special Paper I

(Psychology of Adjustment)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **50** words each (any *two*) : [10]

(i) What is very important in happiness ?

(ii) Explain the concept of coping behaviour.

(iii) State the Obsessive–Compulsive Disorder (OCD)

(iv) Explain the concept of poor nutrition.

2. Write short notes in **100** words each (any *four*) : [20]

(i) Sexual Harassment

(ii) Work and career issues

P.T.O.

- (iii) Selecting a mate
- (iv) Sources of Frustration
- (v) Blaming yourself as common coping pattern
- (vi) Eating disorders.

3. Attempt any *three* questions in **200-250** words each : [30]

- (i) Explain the adjustment of occupational hazards.
- (ii) Define anxiety. State the types of anxiety disorder.
- (iii) Define stress. Explain the sources of stress.
- (iv) Explain the striking out at others and indulging yourself as a common coping pattern.
- (v) State the effects of smoking on health.

4. Answer any *one* of the following questions in **500** words : [20]

- (i) State in brief the psychoanalytical approach given by Dr. Freud.
- (ii) Discuss the Placebo therapy in Health Psychology.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

- (i) सुखाच्या बाबत अधिक महत्वाचे काय असते ?
- (ii) साधक वर्तन ही संकल्पना विशद करा.
- (iii) विचार-अनिवार्यता-क्रिया-अनिवार्यता विकृती (OCD) स्पष्ट करा.
- (iv) कुपोषण ही संकल्पना स्पष्ट करा.

2. प्रत्येकी 100 शब्दांत थोडक्यात टिपा लिहा (कोणतेही चार) : [20]

- (i) लैंगिक छळ
- (ii) काम आणि व्यावसायिक पैलू
- (iii) जोडिदाराची निवड
- (iv) वैफल्याची उगमस्थाने
- (v) स्वतःवर दोषरोप करणारा सामान्य साधक आकृतीबंध.
- (vi) खाण्याच्या विकृती.

3. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200-250 शब्दांत लिहा (कोणतेही तीन) : [30]

- (i) व्यावसायिक धोक्याशी समायोजन स्पष्ट करा.
- (ii) चिंतेची व्याख्या द्या. चिंताविकृतीचे प्रकार स्पष्ट करा.
- (iii) तणावाची व्याख्या द्या. तणावाची उगमस्थाने स्पष्ट करा.

(iv) इतरांवर आक्रमण करणे आणि स्वतःचे समाधान करणे हा सामान्य साधक आकृतीबंध स्पष्ट करा.

(v) धुम्रपानाचे स्वास्थ्यावरील परिणाम स्पष्ट करा.

4. खालील प्रश्नांची उत्तरे 500 शब्दांत लिहा (कोणताही एक) : [20]

(i) डॉ. फ्रॉईड यांचा मनोविश्लेषण दृष्टिकोन सविस्तर विशद करा.

(ii) स्वास्थ्य मानसशास्त्रातील प्लेसीबो उपचार पद्धतीची चर्चा करा.

[4301]-247

(Abnormal Psychology and Therapeutic Interventions)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *two* questions in **50** words each : [10]

(i) Definition and nature of abnormal behaviour.

(ii) Explain the obsessive-compulsive disorder.

(iii) State the importance of Humanistic therapy.

(iv) State the importance of professional in psychotherapy.

2. Write short notes in **100** words each (any *four*) : [20]

(i) Bipolar disorder

(ii) Paranoid personality disorder

(iii) Aversion

(iv) Modelling

(v) Gestalt therapy

(vi) Becks cognitive therapies.

3. Answer any *three* questions in **200-250** words each : [30]

- (i) Explain the classification system of abnormal behaviour with special reference to DSM IV.
- (ii) Explain the types of Phobia.
- (iii) Explain the types of Anxious and fearful personality disorder.
- (iv) Describe the characteristics of psychotherapy.
- (v) Explain the behaviour therapy.

4. Answer any *one* question in **500** words : [20]

- (i) What is schizophrenia ? Explain the various types of schizophrenia.
- (ii) Discuss the marital and family therapy.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दात लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

- (i) मनोविकृती वर्तनाची व्याख्या व स्वरूप सांगा.
- (ii) विचार-कृती-अनिवार्यता विकृती स्पष्ट करा.
- (iii) मानवतावादी उपचार पद्धतीचे महत्व सांगा.
- (iv) मानसोपचारातील व्यावसायिकतेचे महत्व सांगा.

2. प्रत्येकी 100 शब्दात थोडक्यात टिपा लिहा (कोणतेही चार) : [20]

- (i) द्विध्रुविय विकृती
- (ii) संभ्रातिजन्य व्यक्तिमत्व विकृती
- (iii) परावृती
- (iv) प्रतिरूप अनुसरण
- (v) समष्टीवादी उपचार पद्धती
- (vi) बेकची बोधात्मक उपचार पद्धती.

3. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 200 ते 250 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही तीन) : [30]

- (i) अपसामान्य वर्तनाची वर्गीकरण प्रणाली डि. एस. एम. IV च्या संदर्भाने स्पष्ट करा.
- (ii) दुर्भितीचे प्रकार स्पष्ट करा.

(iii) चिंताक्रांत आणि भयग्रस्त व्यक्तिमत्व विकृतीचे प्रकार स्पष्ट करा.

(iv) मानसोपचाराच्या वैशिष्ट्यांचे वर्णन करा.

(v) वर्तनोपचार पद्धती स्पष्ट करा.

4. खालील प्रश्नांची उत्तरे 500 शब्दात लिहा (कोणताही एक) : [20]

(i) छिन्नमनस्कता म्हणजे काय ? छिन्नमनस्कतेचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.

(ii) वैवाहिक व कौटूंबिक उपचार पद्धतीची चर्चा करा.

Total No. of Questions—4+4]

[Total No. of Printed Pages—7

Seat No.	
---------------------	--

[4301]-248

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2013

PSYCHOLOGY

Special Paper II

(S-2 : Positive Psychology and Counselling Psychology)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt any *two* questions in **50** words each : [10]
 - (1) Explain how children differ from adults.
 - (2) Write a note on emotional intelligence.
 - (3) Describe resilience in childhood.
 - (4) Explain the concept 'hope'.

2. Write short notes in **100** words each (any *four*) : [20]
 - (1) Developmental tasks in adulthood
 - (2) Positive emotions
 - (3) Learned optimism

P.T.O.

- (4) Assessment of children
 - (5) Counselling process with older adults
 - (6) Trait-Factor counselling.
3. Attempt any *three* questions in **200-250** words each : [30]
- (1) Discuss successful aging.
 - (2) Explain the determinants and measurement technique of happiness.
 - (3) Describe in detail person-centered counselling.
 - (4) State the importance of communication with children.
 - (5) Explain the characteristics of older adults as a client.
4. Attempt any *one* question in **500** words : [20]
- (1) What is positive psychology ? Explain the negative aspects of human nature on the basis of traditional psychology.
 - (2) Define counselling. Explain the stages of counselling process.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

- (1) बालक प्रौढांपेक्षा वेगळे कसे ? स्पष्ट करा.
- (2) भावनिक बुद्धिमत्तेवर टिप लिहा.
- (3) बाल्यावस्थेतील आनंदीवृत्तीचे वर्णन करा.
- (4) 'आशा' संकल्पना स्पष्ट करा.

2. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 100 शब्दांत थोडक्यात टिपा लिहा (कोणतेही चार) : [20]

- (1) प्रौढावस्थेतील वैकासिक कार्ये
- (2) सकारात्मक भावना
- (3) अध्ययित आशावाद
- (4) बालकांचे कार्यात्मक मापन
- (5) वयस्क प्रौढांच्या बाबतीत समुपदेशन प्रक्रिया
- (6) गुणतत्व समुपदेशन.

3. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200-250 शब्दांत लिहा (कोणतेही तीन) : [30]

- (1) वृद्धावस्थेतील यशस्विता. चर्चा करा.
- (2) आनंदीवृत्तीचे घटक व मापनतंत्र स्पष्ट करा.
- (3) व्यक्ति-केंद्रित समुपदेशन सविस्तर विशद करा.
- (4) बालकांबरोबरील संवादाचे महत्व सांगा.
- (5) एक सल्लार्थी म्हणून वयस्क प्रौढाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

4. खालील प्रश्नाची उत्तर 500 शब्दांत लिहा (कोणताही एक) : [20]

(1) सकारात्मक मानसशास्त्र म्हणजे काय ? परंपरागत मानसशास्त्राच्या आधारे मानवी स्वभावातील नकारात्मक पैलू स्पष्ट करा.

(2) समुपदेशन व्याख्या द्या. समुपदेशन प्रक्रियेच्या अवस्था (पायऱ्या) स्पष्ट करा.

(S-2 : Developmental Psychology)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt any *two* questions in **50** words each : [10]
 - (1) Explain the characteristics of neo-natal period.
 - (2) Explain the motor development in infancy.
 - (3) How do identity and self-esteem develop in adolescence ?
 - (4) Explain the alternative views of intelligence in early adulthood.

2. Write short notes in **100** words each (any *four*) : [20]
 - (1) Puberty.
 - (2) Family relationships in adolescence.
 - (3) Educational problems in middle childhood.
 - (4) Problems of working women.
 - (5) Play interests in the pre-school years.
 - (6) Stress factors in early adulthood.

3. Attempt any *three* questions in **200-250** words each : [30]
 - (1) Explain the threats of pre-natal development.

- (2) What is effective parenting ? Explain the different parenting styles.
- (3) Discuss the family relationship in middle age.
- (4) Describe the primary and secondary sex characteristics in adolescence.
- (5) Explain the daily life in late adulthood.

4. Attempt any *one* question in **500** words : [20]

- (1) Explain Piaget's approach of cognitive development in infancy.
- (2) Explain in detail physical development in early adulthood.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **50** शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

- (1) नवजात अवस्थेची वैशिष्ट्ये सांगा.
- (2) शैशावावस्थेतील कारक विकास स्पष्ट करा.
- (3) किशोरावस्थेत स्व-आदर व स्व-ओळख कशी विकसित होते ?
- (4) पूर्वप्रौढावस्थेतील बुद्धिमत्तेविषयी विविध प्रवाह स्पष्ट करा.

2. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 100 शब्दांत टिपा लिहा (कोणतेही चार) : [20]

- (1) पौगंड
- (2) किशोरावस्थेतील कौटुंबिक संबंध
- (3) मध्यबाल्यावस्थेतील मुळांच्या शैक्षणिक समस्या
- (4) नोकरी करणाऱ्या स्त्रियांच्या समस्या
- (5) पूर्वशाळेय वयातील खेळाची अभिरुची
- (6) पूर्वप्रौढावस्थेतील ताणाचे घटक.

3. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 ते 250 शब्दांत लिहा (कोणतेही तीन) : [30]

- (1) जन्मपूर्व विकासाचे धोके स्पष्ट करा.
- (2) यशस्वी पाळकत्व म्हणजे काय ? पाळकत्वाच्या विविध प्रकारांचे वर्णन करा.
- (3) मध्यम वयातील कौटुंबिक संबंधाची चर्चा करा.
- (4) किशोरावस्थेतील प्राथमिक व दुय्यम लक्षणे स्पष्ट करा.
- (5) वृद्धांच्या दैनंदिन जीवनाचे सविस्तर वर्णन करा.

4. खालील प्रश्नाची उत्तर 500 शब्दांत लिहा (कोणताही एक) : [20]

- (1) पियाजे यांचा नवजातांचा बोधात्मक विकास दृष्टिकोन सविस्तर स्पष्ट करा.
- (2) पूर्वप्रौढावस्थेतील शारीरिक विकास सविस्तर स्पष्ट करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
---------------------	--

[4301]-249

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2013

GANDHIAN THOUGHT

General Paper II

(Socio-Political and Religious Thought)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *two* of the following questions in **50** words each : [10]

- (1) According to Gandhiji which are the *four* dimensions of Freedom (Swarajya).
- (2) Explain briefly Gandhiji's opinions on Varna and Caste System.
- (3) What are the goals of Sarvodaya according to Gandhiji ?
- (4) Explain Gandhiji's idea of Panchayat Raj.

2. Write short notes on any *four* of the following in **100** words each : [20]

- (1) Gandhiji's views on Science and Technology
- (2) Gandhiji's role regarding Interreligious Harmony

P.T.O.

- (3) Civil Disobedience : An effective way of Satyagraha
- (4) Principle of Dignity of Labour
- (5) Gandhiji's idea of Spiritualization of Politics
- (6) Gandhiji's idea of Trusteeship.

3. Answer any *three* of the following questions in **200** to **250** words each : [30]

- (1) "Satyagraha is a way of Mass Movement." Explain this idea of Gandhiji.
- (2) Explain the importance of Khadi and Village industries according to Gandhiji.
- (3) Explain the interrelationship between Religion and Morality according to Gandhiji.
- (4) Explain Gandhiji's view regarding social reconstruction.
- (5) Explain Gandhiji's criticism on Industrialization.

4. Answer any *one* of the following in **500** words : [20]

- (1) Explain fully Gandhiji's doctrine of Sarvodaya and critically evaluate the same.
- (2) Bring out the importance of Eighteenth point constructive programme of Gandhiji for the social change.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची प्रत्येकी 50 शब्दात उत्तरे लिहा : [10]

- (1) गांधीजींच्या मतानुसार स्वराज्याची चार अंगे कोणती आहेत ?
- (2) वर्ण आणि जातीव्यवस्थेबद्दल गांधीजींची मते थोडक्यात सांगा.
- (3) गांधीजींच्या मते सर्वोदयाचे उद्दीष्ट काय आहे ?
- (4) गांधीजींची पंचायतराज ही कल्पना स्पष्ट करा.

2. खालीलपैकी कोणत्याही चारांवर प्रत्येकी 100 शब्दात टिपा लिहा : [20]

- (1) विज्ञान आणि तंत्रज्ञानाबद्दल गांधीजींचा दृष्टीकोन
- (2) आंतरधर्मीय सामंजस्याबद्दल गांधीजींची भूमिका
- (3) सविनय कायदेभंग : सत्याग्रहाचा एक प्रभावी मार्ग
- (4) श्रमप्रतिष्ठेचे सूत्र
- (5) गांधीजींची राजकारणाचे आध्यात्मिकरण ही कल्पना
- (6) गांधीजींची 'विश्वस्त' ही कल्पना.

3. खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 ते 250 शब्दात लिहा : [30]

- (1) 'सत्याग्रह हा एक जनआंदोलनाचा मार्ग आहे ही गांधीजींची कल्पना स्पष्ट करा.
- (2) गांधीजींच्या मतानुसार खादी ग्रामोद्योगांचे महत्व विशद करा.

- (3) गांधीजींच्या मताप्रमाणे धर्म आणि नीती यातील परस्परसंबंध स्पष्ट करा.
- (4) सामाजिक पुनर्रचनेबद्दलचा गांधीजींचा दृष्टीकोन स्पष्ट करा.
- (5) औद्योगिकरणाबद्दल गांधीजींची टीका स्पष्ट करा.

4. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नचे 500 शब्दात उत्तर लिहा : [20]

- (1) गांधीजींचा सर्वोदय सिद्धांत सविस्तर स्पष्ट करून त्याचे चिकित्सक मूल्यमापन करा.
- (2) सामाजिक परिवर्तनाबद्दल गांधीजींनी मांडलेल्या अठरा कलमी विधायक कार्यक्रमाचे महत्व स्पष्ट करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[4301]-250

S.Y. BA. EXAMINATION, 2013

YOGVIDYA

General Paper II

(Yogachi Sarvangeen Baithak)

(2008 PATTERN)

Time : Two Hours

Maximum Marks : 40

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Explain any *one* from the following in **50 words : [5]**

(i) Write the meaning of yoga science according to Swami Swatmaram.

(ii) State defaults of personality.

2. Write short notes (any *two*) : [10]

(i) Yogasutra

(ii) Sutraneti

(iii) Techniques of Chittavritti Nirodha

(iv) Pranav Omkar.

P.T.O.

3. Answer any *two* questions from the following in **200** to **250** words each : [15]

(i) State the types of Darshan. Explain the Charvak Darshan.

(ii) State the name, precautions and benefits of Shuddhikriya and Bandha.

(iii) How does Yoga help to social health ?

4. Attempt any *one* question in detail : [10]

(i) Explain the effect of yoga on human life.

(ii) Explain the causes and effects of frustration.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : दोन तास

एकूण गुण : 40

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालीलपैकी कोणत्याही एकाचे 50 शब्दात स्पष्टीकरण द्या : [5]

(i) स्वामी स्वात्मारामांनी सांगितलेल्या योगशास्त्राचा अर्थ लिहा.

(ii) व्यक्तिमत्त्वाचा उणीवा सांगा.

2. थोडक्यात टिपा द्या (कोणत्याही दोन) : [10]

(i) योगसूत्र

- (ii) सूत्रनेती
- (iii) चित्तवृत्ती निरोधाचे तंत्रे
- (iv) प्रणव ॐ.

3. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांचे प्रत्येकी 200 ते 250 शब्दात उत्तरे द्या : [15]

- (i) दर्शनांचे प्रकार सांगा. चार्वाक दर्शनाचे सविस्तर वर्णन करा.
- (ii) शुद्धिक्रिया व बंधाचे प्रकार सांगून दक्षता व लाभ सांगा.
- (iii) सामाजिक स्वास्थ्य संवर्धनासाठी योगाचा उपयोग कसा होतो ?

4. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर द्या : [10]

- (i) मानवी जीवनावर योगाचे परिणाम सविस्तर चर्चा करा.
- (ii) वैफल्याची कारणे व परिणाम स्पष्ट करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
---------------------	--

[4301]-251

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2013

HISTORY OF CIVILIZATION

General Paper II

(Indian Culture)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **50** words each (any *two*) : [10]

(i) What is pre-history ?

(ii) State the 'Ashram System' in Ancient Indian Society.

(iii) Explain the contribution of 'Varkari Cult'.

(iv) Write the work of Ramkrishna Mission.

2. Write short notes in **100** words each (any *four*) : [20]

(i) Importance of Indian Culture.

P.T.O.

- (ii) Neolithic Age.
- (iii) Merit-demerits of Caste System.
- (iv) Sufism.
- (v) Cave in Ancient Period.
- (vi) Information Technology.

3. Answer the following questions in **200-250** words each (any *three*) : [30]

- (i) Write in detail 'Cultural Identity' of India.
- (ii) Discuss the archaeological sources of Ancient Indian History.
- (iii) Explain the contribution of Kabir and Meerabai in Bhakti Movement.
- (iv) State the work of Brahma Samaj in socio-religious movement in India.
- (v) Write the progress in science from ancient to medieval period.

4. Answer any *one* of the following questions in **500** words : [20]

- (i) State the teaching of Jainism.
- (ii) Discuss the art and architecture in Medieval period.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

(i) प्रागैतिहासिक कालखंड म्हणजे काय ?

(ii) प्राचीन भारतीय समाजातील आश्रम व्यवस्था सांगा.

(iii) वारकरी संप्रदायाचे योगदान स्पष्ट करा.

(iv) रामकृष्ण मिशनचे कार्य सांगा.

2. प्रत्येकी 100 शब्दांत थोडक्यात टीपा लिहा (कोणतेही चार) : [20]

(i) भारतीय संस्कृतीचे महत्व.

(ii) नवाशमयुग.

(iii) जातिसंस्थेचे गुणदोष.

(iv) सुफी पंथ.

(v) प्राचीन काळातील लेणी.

(vi) माहिती तंत्रज्ञान.

3. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 200-250 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही तीन) : [30]

(i) भारताची 'सांस्कृतिक ओळख' सविस्तर लिहा.

- (ii) प्राचीन भारतीय इतिहासाच्या भौतिक साधनांची चर्चा करा.
- (iii) भक्ती चळवळीतील कबीर व मीराबाई यांचे योगदान स्पष्ट करा.
- (iv) भारतातील सामाजिक-आर्थिक चळवळीत ब्राम्हो समाजाचे कार्य सांगा.
- (v) प्राचीन ते मध्ययुगीन काळातील विज्ञानामध्ये झालेली प्रगती लिहा.

4. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा : [20]

- (i) जैन धर्माची शिकवण सांगा.
- (ii) मध्ययुगीन काळातील कला व स्थापत्यकला याविषयी चर्चा करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
---------------------	--

[4301]-252

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2013

HOME ECONOMICS

(G-2 : Sociology of Family)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer of the following concepts in **50** words each (any *two*) : [10]

(i) Social Institutions.

(ii) Socialisation.

(iii) Voluntary Agencies.

(iv) Human Race.

2. Write short notes in **100** words each (any *four*) : [20]

(i) Nature of sociology.

(ii) Demerits of nuclear family system.

P.T.O.

- (iii) Woman education and family development.
- (iv) Types of marriages.
- (v) Family disorganisation.
- (vi) Rural family.

3. Answer the following questions in **200** words each (any *three*) : [30]

- (i) Explain the importance of study of sociology for family life.
- (ii) Explain the functions of the family.
- (iii) Explain the causes of family disintegration rural and urban sector in India.
- (iv) "Marriage as an Institution." Explain.
- (v) Explain the role of Government in family and child welfare in Indian society.

4. Answer the following questions in **500** words (any *one*) : [20]

- (i) Explain the merits and demerits of joint family.
- (ii) Write an essay on social legislation about marriage and family in India after independence.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालील संकल्पनांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

(i) सामाजिक संस्था.

(ii) सामाजिकीकरण.

(iii) ऐच्छिक संघटना.

(iv) मानवी वंश.

2. प्रत्येकी 100 शब्दांत टिपा लिहा (कोणतेही चार) : [20]

(i) समाजशास्त्राचे स्वरूप.

(ii) अणु कुटुंब पद्धतीचे दोष.

(iii) स्त्रीशिक्षण आणि कुटुंब विकास.

(iv) विवाहाचे प्रकार.

(v) कुटुंबाचे विस्थापन.

(vi) ग्रामीण कुटुंब.

3. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांत लिहा (कोणतेही तीन) : [30]

- (i) समाजशास्त्राच्या अभ्यासाचे महत्व कौटुंबिक जीवनाकरिता स्पष्ट करा.
- (ii) कुटुंबाची कार्ये स्पष्ट करा.
- (iii) भारतातील ग्रामीण व शहरी भागातील कुटुंब विघटनाची कारणे स्पष्ट करा.
- (iv) “विवाह एक संस्था” स्पष्ट करा.
- (v) भारतीय समाजातील कुटुंब आणि बाल कल्याणातील शासनाची भूमिका स्पष्ट करा.

4. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 500 शब्दांत लिहा (कोणताही एक) : [20]

- (i) एकत्र कुटुंब पद्धतीचे गुण-दोष स्पष्ट करा.
- (ii) भारतातील स्वातंत्र्योत्तर काळातील विवाह आणि कुटुंबविषयक सामाजिक विधेयकावर निबंध लिहा.

Total No. of Questions—4+4+4]

[Total No. of Printed Pages—8+4

Seat No.	
---------------------	--

[4301]-253

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2013

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

D.S. G-2(A) : India's National Security

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer in 50 words each (any two) : [10]

(i) State the concept of National Security.

(ii) What are the objectives of Indian Foreign Policy ?

(iii) State the strategic importance of Indian Ocean.

(iv) What are the objectives of SAARC ?

2. Write short notes in 100 words each (any four) : [20]

(i) Meaning of Terrorism.

(ii) MacMahon Line.

P.T.O.

- (iii) Measures of Insurgency.
- (iv) Nuclear Agreement between India and USA.
- (v) India's Naval Strategy.
- (vi) Nuclear Doctrine.

3. Answer in **200 to 250** words each (any *three*) : [30]

- (i) Discuss 'Military Power as a capability factor'.
- (ii) Describe India's Nuclear Policy since 1970.
- (iii) Evaluate the Indo-Pak relations with special reference to the 'Kashmir issue'.
- (iv) Explain the India's role in SAARC.
- (v) State Indo-Soviet relations after disintegration of USSR.

4. Answer in **500** words each (any *one*) : [20]

- (i) Explain the determinants of Foreign Policy of India.
- (ii) 'How the border problem is a crucial issue in India-China relations' ?
Explain.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

- (i) राष्ट्रीय सुरक्षेची संकल्पना सांगा.
- (ii) भारतीय परराष्ट्रीय धोरणाची उद्दीष्टे कोणती ?
- (iii) हिंदी महासागराचे सामरिक महत्व सांगा.
- (iv) सार्कची उद्दीष्टे कोणती ?

2. प्रत्येकी 100 शब्दांत टिपा लिहा (कोणतेही चार) : [20]

- (i) दहशतवादाचा अर्थ.
- (ii) मॅकमोहन रेषा.
- (iii) विल्व्व शमविण्याचे उपाय.
- (iv) भारत व अमेरिकेमधील नागरी आण्विक करार.
- (v) भारताचे नाविक धोरण.
- (vi) अणु सिद्धांत.

3. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 200 ते 250 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही तीन) : [30]

- (i) 'लष्करी शक्ती हा एक सामर्थ्यवान घटक आहे' चर्चा करा.
- (ii) 1970 पासूनच्या भारताच्या आण्विक धोरणाचे वर्णन करा.
- (iii) काश्मीर प्रश्नाचा संदर्भ देऊन भारत-पाक संबंधाचे मुल्यमापन करा.
- (iv) भारताची सार्कमधील भूमिका विशद करा.
- (v) सोव्हिएत युनियनच्या विघटनानंतरचे भारत-रशिया संबंध सांगा.

4. खालील प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा (कोणतेही एक) : [20]

- (i) भारताच्या परराष्ट्रीय धोरणाचे घटक स्पष्ट करा.
- (ii) भारत-चीन संबंधात सीमा समस्या एक जटिल प्रश्न कसा आहे, ते स्पष्ट करा.

D.S. G-2(B) : Cold War

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer in **50** words each (any *two*) : [10]

(i) Define Cold War.

(ii) State the characteristics of CENTO Pact.

(iii) Explain in brief the Bay of Pigs Campaign.

(iv) Describe the Moscow Summit 1972.

2. Write short notes in **100** words each (any *four*) : [20]

(i) Concept of Cold War.

(ii) Characteristics of Truman Doctrine.

(iii) Concept of Detente.

(iv) Cold War in Asia.

(v) Aims of SEATO Pact.

(vi) New Cold War.

3. Answer in **200 to 250** words each (any *three*) : [30]

- (i) Explain the Cuban Missile Crisis.
- (ii) Evaluate the NATO Pact.
- (iii) Explain in detail the American-China relations in Detente Period.
- (iv) State the causes of Soviet Intervention in Afghanistan.
- (v) Explain the challenges of Gorbachev in 1985.

4. Answer any *one* of the following questions in **500** words : [20]

- (i) Explain the importance of Middle-east.
- (ii) Explain nature and scope of Cold War.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

- सूचना :—
- (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - (ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - (iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

- (i) शीत युद्धाची व्याख्या द्या.
- (ii) सेंटो कराराची वैशिष्टे सांगा.
- (iii) बे-ऑफ पिग्ज मोहिम थोडक्यात स्पष्ट करा.
- (iv) 1972 मधील मास्को परिषद विशद करा.

2. प्रत्येकी 100 शब्दांत टिपा लिहा (कोणतेही चार) : [20]

- (i) शीत युद्धाची संकल्पना.
- (ii) टुमन सिद्धान्ताची वैशिष्टे.
- (iii) तणावशैथिल्य/सलोखा संकल्पना.
- (iv) आशियातील शीत युद्ध.
- (v) सिअॅटो (SEATO) कराराचे हेतू.
- (vi) नविन शीत युद्ध.

3. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 200 ते 250 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही तीन) : [30]

- (i) क्युबन क्षेपणास्त्र संघर्ष स्पष्ट करा.
- (ii) नाटो कराराचे मुल्यमापन करा.
- (iii) सलोखा काळातील अमेरिका-चीन संबंध सविस्तर स्पष्ट करा.

(iv) अफगानिस्तानातील सोव्हिएट रशियाच्या हस्तक्षेपाची कारणे सांगा.

(v) 1985 मधील गोर्बाचेव्ह पुढील आव्हाने स्पष्ट करा.

4. खालीलपैकी कोणत्याही **एक** प्रश्नाचे उत्तर **500** शब्दांत लिहा : [20]

(i) मध्यपूर्वचे महत्व स्पष्ट करा.

(ii) शीत युद्धाचे स्वरूप आणि व्याप्ती स्पष्ट करा.

D.S. G-2(C) : Evolution of Strategic Thought

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer in **50** words each (any *two*) : [10]

(i) What are the Jomini's principles of War ?

(ii) Explain the concept of total war by Clausewitz.

(iii) State the concept of Grand Strategy by Liddle Hart.

(iv) According to Fuller what are the causes of War ?

2. Write short notes in **100** words each (any *four*) : [20]

(i) Mackinder.

(ii) Karl Houshopher.

(iii) Moltke.

(iv) Dupica.

(v) Marshal Foch.

(vi) Ludendorff.

3. Answer in **200 to 250** words each (any *three*) : [30]

(i) Explain theory of sea power by Ad. A. T. Mahan.

(ii) State strategic thought by Che Guevara.

(iii) Describe Geopolitical theories by Karl Houshopher.

(iv) Explain in brief Mackinder's Heartland theory.

(v) State military thought by Ludendorff.

4. Answer in **500** words each (any *one*) : [20]

(i) Describe views by Mao Zedong about Guerrilla Warfare.

(ii) Explain in detail theory of Air Power by Douhet.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. प्रत्येकी **50** शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही **दोन**) : [10]

(i) जोमिनीची युद्ध तत्वे कोणती ?

- (ii) क्लॉजविटझ्ची सर्वकष युद्धाची संकल्पना स्पष्ट करा.
- (iii) लिडल हार्टची 'विशाल युद्धनिती' ही संकल्पना स्पष्ट करा.
- (iv) फुलरच्या मते युद्धाची कारणे कोणती ?

2. प्रत्येकी 100 शब्दात थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही चार) : [20]

- (i) मॅकिन्डर.
- (ii) कार्ल हौशोफर.
- (iii) मोल्टके.
- (iv) डूपिक.
- (v) मार्शल फोच.
- (vi) लूडेन डॉर्फ.

3. प्रत्येकी 200 ते 250 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतीही तीन) : [30]

- (i) अँडमिरल ए. टी. महान यांचा सागरी सत्तेचा सिद्धांत स्पष्ट करा.
- (ii) चे गेव्हरा यांचे सामरिक विचार सांगा.
- (iii) कार्ल हौशोफर यांचे भूराजकीय सिद्धांत विशद करा.
- (iv) मॅकिन्डर यांचा मर्मभूमी सिद्धांत थोडक्यात स्पष्ट करा.
- (v) लूडेनडॉर्फचे लष्करी विचार सांगा.

4. 500 शब्दांत उत्तर लिहा (कोणताही एक) : [20]

(i) माओ झेडाँग यांच्या गनिमी युद्धपद्धती विषयीच्या विचारांचे वर्णन करा.

(ii) डूहेट यांचा हवाई शक्तीचा सिद्धांत सविस्तर स्पष्ट करा.

Total No. of Questions—4+4]

[Total No. of Printed Pages—8

Seat No.	
---------------------	--

[4301]-254

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2013

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

D.S. S-1 (A) : International and Regional Organisation

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer in 50 words each (any two) : [10]

(i) State the aims of European Union.

(ii) Explain the structure of NAFTA.

(iii) State the role of UN in the social field.

(iv) Explain the Declaration of Human Rights.

2. Write short notes in 100 words each (any four) : [20]

(i) Structure of ASEAN.

P.T.O.

- (ii) Functions of SAARC.
- (iii) Hindrances in the working of UN.
- (iv) International Bill of Human Rights.
- (v) Structure of UN.
- (vi) Future of UN.

3. Answer in **200** to **250** words each (any *three*) : [30]

- (i) Explain the role of UN in maintaining world peace and security.
- (ii) State the aims, objectives and structure of SAARC.
- (iii) Explain the functions of UN in political field.
- (iv) Describe the aims and functions of ASEAN.
- (v) Explain the functions of the European Union.

4. Answer any *one* of the following questions in **500** words : [20]

- (i) Explain the structure of UN.
- (ii) Describe the aims, objectives and functions of NAFTA.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

- सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दात लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

- (i) युरोपियन युनियनची उद्दिष्टे सांगा.
(ii) नाफ्ताची रचना स्पष्ट करा.
(iii) संयुक्त राष्ट्रांची सामाजिक क्षेत्रातील भूमिका सांगा.
(iv) मानव अधिकारांचा जाहीरनामा सांगा.

2. प्रत्येकी 100 शब्दात टिपा लिहा (कोणतेही चार) : [20]

- (i) आशियानची रचना.
(ii) सार्कचे कार्य.
(iii) संयुक्त राष्ट्रांच्या कार्यातील अडथळे.
(iv) मानव अधिकारांचे आंतरराष्ट्रीय विधेयक.
(v) संयुक्त राष्ट्रांची रचना.
(vi) युनोचे भवितव्य.

3. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 200 ते 250 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही तीन) : [30]

(i) जागतिक शांतता आणि सुरक्षितता टिकविण्यासाठी संयुक्त राष्ट्रांनी पार पाडलेली भूमिका स्पष्ट करा.

(ii) सार्कचे हेतू, उद्दिष्टे आणि रचना सांगा.

(iii) संयुक्त राष्ट्रांची राजकीय क्षेत्रातील कार्ये स्पष्ट करा.

(iv) आशियनचे ध्येय आणि कार्ये विशद करा.

(v) युरोपियन युनियनची कार्ये स्पष्ट करा.

4. खालील प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दात लिहा (कोणताही एक) : [20]

(i) संयुक्त राष्ट्रांची रचना स्पष्ट करा.

(ii) नाफ्ताचे हेतू, उद्दिष्टे आणि कार्ये विशद करा.

[4301]-254

D.S. S-1(B) : India and Her Neighbours

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer in **50** words each (any *two*) : [10]

(i) What are the problems of SAARC ?

(ii) State the political lessons of 1962 War.

(iii) Explain the geostrategic importance of Kashmir.

(iv) State the co-operation of India and Myanmar.

2. Write short notes in **100** words each (any *four*) : [20]

(i) MacMahon Line.

(ii) Land Border of India.

(iii) Cause of Kargil operation.

(iv) Tamil Problem.

(v) Achievements of SAARC.

(vi) The role of Navy in 1971 War.

3. Answer in **200 to 250** words each (any *three*) : [30]

- (i) Explain in brief the India-Bhutan Relations.
- (ii) 'Tibet problem is a crucial issue in India-China relations'. Explain.
- (iii) State the factors of India's National Power.
- (iv) Explain the issues in Indo-Bangladesh relations.
- (v) Discuss India's geostrategic location.

4. Answer in **500** words (any *one*) : [20]

- (i) Evaluate the India-Pakistan relations with special reference to 'Kashmir Issue'.
- (ii) Describe in detail Indo-Nepal relations.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **50** शब्दात लिहा (फक्त दोन) : [10]

- (i) सार्कच्या समस्या कोणत्या ?

- (ii) 1962 च्या युद्धातून मिळालेले राजकीय धडे सांगा.
- (iii) काश्मीरचे भुसामरिक महत्व स्पष्ट करा.
- (iv) भारत आणि म्यानमार मधील सहकार्य सांगा.

2. प्रत्येकी 100 शब्दात टिपा लिहा (कोणतेही चार) : [20]

- (i) मॅकमोहन रेषा.
- (ii) भारताची भू-सीमा.
- (iii) कारगिल कार्यवाहीची कारणे.
- (iv) तमीळ समस्या.
- (v) सार्कचे यश.
- (vi) 1971च्या युद्धातील नौदलाची भूमिका.

3. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 ते 250 शब्दात लिहा (कोणतेही तीन) : [30]

- (i) भारत-भुतान संबंध सविस्तर स्पष्ट करा.
- (ii) 'भारत-चीन संबंधात तिबेट प्रश्न ही एक कठीण समस्या आहे.' स्पष्ट करा.
- (iii) भारताच्या राष्ट्रीय शक्तीचे घटक सांगा.

(iv) भारत-बांगलादेश संबंधातील प्रश्न किंवा समस्या स्पष्ट करा.

(v) भारताच्या भूसामरिक स्थानाबद्दल चर्चा करा.

4. खालील प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दात लिहा (कोणताही एक) : [20]

(i) काश्मीर प्रश्नाचा संदर्भ देवून भारत-पाकिस्तान संबंधाचे मुल्यमापन करा.

(ii) भारत-नेपाल संबंधाचे सविस्तर वर्णन करा.

Total No. of Questions—4+4]

[Total No. of Printed Pages—8

Seat No.	
---------------------	--

[4301]-255

S.Y. B.A EXAMINATION, 2013

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

D.S. S-2(A) : (Defence Economics)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer in 50 words each (any two) : [10]

(i) State the kinds of loans.

(ii) State the effects of War Finance.

(iii) What are the functions of Estimate Committee ?

(iv) How is defence budget prepared ?

2. Write short notes in 100 words each (any four) : [20]

(i) Importance of war finance.

P.T.O.

- (ii) Price control.
- (iii) Importance of strategic minerals.
- (iv) Public Accounts Committee.
- (v) Defence budget.
- (vi) Importance of defence.

3. Answer in **200** to **250** words each (any *three*) : [30]

- (i) Explain the effects of war on industry.
- (ii) “Defence and development are correlated to each other.”
Discuss.
- (iii) Analyze India’s defence expenditure from 1947 to date.
- (iv) State the problems of wartime economy.
- (v) Describe the determinants of India’s defence expenditure.

4. Answer in **500** words each (any *one*) : [20]

- (i) Explain the means and nature of economic warfare.
- (ii) Describe the determinants of war potential.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

(i) कर्जाचे प्रकार सांगा.

(ii) युद्ध वित्ताचे परिणाम सांगा.

(iii) अंदाज समितीची कार्ये कोणती आहेत ?

(iv) संरक्षण अंदाजपत्रक कसे तयार केले जाते ?

2. प्रत्येकी 100 शब्दांत टिपा लिहा (कोणत्याही चार) : [20]

(i) युद्धवित्ताचे महत्व.

(ii) किंमत नियंत्रण.

(iii) सामरिक खनिजांचे महत्व.

(iv) सार्वजनिक लेखा समिती.

(v) संरक्षण अंदाजपत्रकाची रचना.

(vi) संरक्षणाचे महत्व.

3. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 ते 250 शब्दांत लिहा (कोणतेही तीन) : [30]

- (i) युद्धाचे औद्योगिक क्षेत्रावरील परिणाम स्पष्ट करा.
- (ii) “संरक्षण आणि विकास परस्पर पूरक आहे.” चर्चा करा.
- (iii) इ.स. 1947 पासून आजपर्यंतच्या भारताच्या संरक्षण खर्चाचे विश्लेषण करा.
- (iv) युद्धकालीन अर्थव्यवस्थेच्या समस्या सांगा.
- (v) भारताच्या संरक्षण खर्चाच्या घटकांचे वर्णन करा.

4. खालील प्रश्नांची उत्तरे 500 शब्दांत लिहा (कोणतेही एक) : [20]

- (i) आर्थिक युद्धपद्धतीची साधने व स्वरूप स्पष्ट करा.
- (ii) युद्ध क्षमतेच्या घटकांचे वर्णन करा.

[4301]-255

D.S. S-2(B) : (Military Psychology and Sociology)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer in 50 words each (any two) : [10]

(i) Write the characteristics of Armed Forces.

(ii) Write any five post war social problems.

(iii) State the types of Leadership.

(iv) Why is the discipline essential in military organisation ?

2. Write short notes in 100 words each (any four) : [20]

(i) Hysteria.

(ii) Groups structure.

(iii) Significance of morale in defence.

(iv) Social aspect of victory.

(v) Uses of intelligence test.

(vi) Social causes of war.

3. Answer in **200 to 250** words each (any *three*) : [30]

- (i) Explain the role of Armed Forces in promoting national building.
- (ii) Explain the principles of psychology in the Military Training.
- (iii) Discuss the motivation and training.
- (iv) Discuss the dimensions of human behaviour.
- (v) State the effects of war on the society.

4. Answer in **500** words each (any *one*) : [20]

- (i) Evaluate the relationship between human right and armed forces.
- (ii) Discuss “the image of soldier in different societies”.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. प्रत्येकी **50** शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही **दोन**) : [10]

- (i) सशस्त्र सेनादलाची वैशिष्ट्ये लिहा.

- (ii) कोणत्याही पाच युद्धोत्तर सामाजीक समस्या लिहा.
- (iii) नेतृत्वाचे प्रकार सांगा.
- (iv) लष्करी संघटनेत शिस्तीची आवश्यकता का असते ?

2. प्रत्येकी 100 शब्दांत थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही चार) : [20]

- (i) हिस्टीरिया.
- (ii) गटांची रचना.
- (iii) संरक्षणातील मनोधैर्याचे महत्व.
- (iv) विजयाचा सामाजीक दृष्टीकोन.
- (v) बौद्धीक चाचणीचे उपयोग.
- (vi) युद्धाची सामाजीक कारणे.

3. प्रत्येकी 200 ते 250 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही तीन) : [30]

- (i) राष्ट्रीय एकात्मतानिर्माण करण्यातील सशस्त्र दलाची भूमिका स्पष्ट करा.
- (ii) लष्करी प्रशिक्षणाबाबतचे मानसशास्त्रीय तत्वे स्पष्ट करा.
- (iii) प्रेरणा व प्रशिक्षण यावर चर्चा करा.

(iv) मानवी वर्तुणूकीचे विविध पैलुवर चर्चा करा.

(v) समाजावर होणारे युद्धाचे परिणाम सांगा.

4. 500 शब्दांत उत्तर लिहा (कोणताही एक) : [20]

(i) सशस्त्रदले आणि मानवी हक्क यांच्यातील संबंधाचे मुल्यमापन करा.

(ii) “विभिन्न समाजातील सैनिकांची प्रतिमा” याविषयी चर्चा करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
---------------------	--

[4301]-256

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2013

SOCIAL WORK

General Paper II

(I) Introduction : Fields of Social Work

(II) Population Education

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *two* questions in **50** words each : [10]

(i) State the concept of family welfare.

(ii) Define tribal community.

(iii) Explain the concept of mortality.

(iv) Explain the concept of poor standard of living.

2. Answer any *four* questions in **100** words each : [20]

(i) Explain the welfare services for aged.

(ii) Explain the problems of industrial workers.

P.T.O.

- (iii) Discuss the welfare services available for backward classes.
- (iv) Explain the trends of population growth in Maharashtra after independence.
- (v) Explain the psychological factors affecting the population growth.
- (vi) Discuss the relationship of population growth with food and housing problems.

3. Answer any *three* questions in **200-250** words each : [30]

- (i) Write a note on 'Integrated Tribal Development Programme'.
- (ii) Explain 'Women as a Weaker Section'.
- (iii) Explain the scope for correctional work.
- (iv) Discuss the trends of population growth in India before independence.
- (v) Explain the socio-cultural factors affecting on population growth.

4. Answer any *one* question in **500** words : [20]

- (i) Write an essay on 'Determinants of Population Growth'.
- (ii) Write a detailed note on 'Challenges before Indian Cities'.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका ग्राह्य धरावी.

1. कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांपर्यंत लिहा : [10]

(i) कुटूंब कल्याणाची संकल्पना सांगा.

(ii) आदिवासी समुदायाची व्याख्या द्या.

(iii) 'मृत्यूदर' ही संकल्पना स्पष्ट करा.

(iv) 'निकृष्ट राहणीमानाचा दर्जा' ही संकल्पना स्पष्ट करा.

2. कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांपर्यंत लिहा : [20]

(i) वृद्धांसाठी असलेल्या कल्याणकारी सेवा स्पष्ट करा.

(ii) औद्योगिक कामगारांच्या समस्या स्पष्ट करा.

(iii) मागास वर्गासाठी असलेल्या कल्याणकारी सेवांची चर्चा करा.

(iv) स्वातंत्र्यानंतर महाराष्ट्रातील लोकसंख्या वाढीचा प्रवाह स्पष्ट करा.

(v) लोकसंख्या वाढीवर परिणाम करणारे मानसशास्त्रीय घटक स्पष्ट करा.

(vi) लोकसंख्या वाढीचा अन्न आणि निवास समस्येशी असलेला संबंध स्पष्ट करा.

3. कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200-250 शब्दांपर्यंत लिहा : [30]

(i) 'एकात्मिक आदिवासी विकास कार्यक्रम' यावर टिपण लिहा.

(ii) 'महिला एक दुर्बल घटक' म्हणून स्पष्ट करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—4+1

Seat No.	
---------------------	--

[4301]-258

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2013

COMMERCE

(G-2 : Business Accounting)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

(iii) Use of calculator is allowed.

1. Answer the following questions (any *five*) : [10]

- (a) Define the term 'Book-keeping'.
- (b) State any *two* objects of Book-keeping.
- (c) What is Ledger ?
- (d) What is Time-booking ?
- (e) State the utility of Petty cash-book.
- (f) State the rules of journalising.
- (g) What is debit and credit note ?
- (h) State meaning and types of discount.

P.T.O.

2. Journalise the following transactions : [20]

- (1) Rutuja started her business with Rs. 50,000.
- (2) Purchased goods from Rupa on credit of Rs. 10,000.
- (3) Paid cash to Rupa Rs. 5,000.
- (4) Sold goods to Neela on credit of Rs. 7,000.
- (5) Received cash from Neela of Rs. 3,000.
- (6) Purchased furniture from Swapna of Rs. 3,000 for cash.
- (7) Paid carriage of Rs. 200.
- (8) Deposited Rs. 500 in a bank.
- (9) Withdrew Rs. 300 for personal use.
- (10) Received commission of Rs. 500.

Or

Write in detail the utility, importance of subsidiary books with its format.

3. (A) Prepare a three column cash-book : [15]

- (1) Cash in hand Rs. 150.
- (2) Cash at bank Rs. 5,000.
- (3) Drew from bank for business use Rs. 3,000.
- (4) Sold goods for cash Rs. 2,000.
- (5) Purchased goods Rs. 1,500.
- (6) Paid into bank Rs. 1,000.

- (7) Paid to Sai Bros. by cheque Rs. 600.
- (8) Received cheque from Ravat Bros. of Rs. 580 and allowed him discount Rs. 20 and cheque deposited into bank.
- (9) Paid rent by cheque Rs. 100.
- (10) Purchased stationery by cash Rs. 60.

Or

Prepare Cost-sheet from the following :

	(Rs.)
Raw material	50,000
Productive wages	20,000
Indirect wages	5,000
Direct expenses	7,000
Power	1,000
Depreciation on machinery	1,000
Director fee	1,000
Oil and water	2,000
Machine repairs	1,000
Bad debt	2,000
Postages	450

Factory lighting	1,000
Office lighting	500
Carriage outward	400
Salary of work house-keeper	1,000
Selling expenses	2,000
Travelling expenses	500
Telephone charges	400
Office rent	1,000
Manager's salary	3,000

(B) Explain in detail purchase procedure. [15]

Or

Prepare Store ledger account on (FIFO) first-in first-out basis :

1-6-11—Opening stock 200 units @ Rs. 3 p.u.

7-6-11—Purchased 300 units @ Rs. 2 p.u.

10-6-11—Purchased 500 units @ Rs. 3 p.u.

25-6-11—Purchased 400 units @ Rs. 4 p.u.

Issues :

9-3-11—Issued 200 units

15-3-11—Issued 100 units

30-3-11—Issued 600 units.

4. Write short notes on (any *four*) : [20]
- (a) Meaning and format of Trial Balance
 - (b) Balance sheet
 - (c) Types of overheads
 - (d) Importance of Cost Accounting
 - (e) Methods of Time-keeping
 - (f) Limitations of Financial Accounting.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
---------------------	--

[4301]-259

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2013

EDUCATION (G-2)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Write the answers of the following questions in **50** words each

(any *two*) : [10]

(1) Concept of Rousseau's education through nature.

(2) Stages of problem solving method.

(3) Importance of Insight Learning Method.

(4) Importance of Vocational Education.

2. Write short notes in **100** words each (any *four*) : [20]

(1) Characteristics of classical conditioning learning method

(2) Characteristics of Basic Education

(3) Aims of moral education

P.T.O.

- (4) Objectives of 'Shantiniketan'
- (5) Nature of 'Sakharshala'
- (6) Objectives of open university.

3. Answer the following questions in **200 to 250** words each (any *three*) : [30]

- (1) Explain the importance of Heredity and Environment in the development of the child in detail.
- (2) What is learning ? Explain the characteristics of learning process in detail.
- (3) What is memory ? Explain the steps of memory process.
- (4) What is Secondary Education ? Explain the objectives of Secondary Education.
- (5) Explain the statement 'School as a social institution'.
- (6) Explain the characteristics of physical and emotional development at adolescence stage.

4. Write the answer of the following question in **500** words (any *one*) : [20]

- (1) What is 'Education in Democracy' ? What are the objectives of Education in Democracy ? Explain the role of school in developing democratic citizenship in detail.
- (2) Explain the characteristics of Physical, Mental, Emotional and Social development at childhood stage.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

- (1) रूसोची निसर्गातून शिक्षण संकल्पना.
- (2) समस्या निराकरण पद्धतीच्या पायऱ्या.
- (3) मर्मदृष्टीमूलक अध्ययन पद्धतीचे महत्व.
- (4) व्यावसायिक शिक्षणाचे महत्व.

2. प्रत्येकी 100 शब्दांत थोडक्यात टीपा लिहा (कोणतेही चार) : [20]

- (1) अभिजात अभिसंधान अध्ययन पद्धतीची वैशिष्ट्ये
- (2) मूलोद्योगी शिक्षणाची वैशिष्ट्ये
- (3) नैतिक शिक्षणाची ध्येय
- (4) शांतीनिकेतनची उद्दिष्ट्ये
- (5) साखरशाळेचे स्वरूप
- (6) मुक्त विद्यापीठाची उद्दिष्ट्ये.

3. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 ते 250 शब्दांत लिहा (कोणतेही तीन) : [30]

- (1) अनुवंश व परिस्थितीचे बालकाच्या विकासातील महत्व सविस्तर स्पष्ट करा.
- (2) अध्ययन म्हणजे काय ? अध्ययन प्रक्रियेची वैशिष्ट्ये सविस्तर स्पष्ट करा.

- (3) स्मरण म्हणजे काय ? स्मरण प्रक्रियेचे टप्पे स्पष्ट करा.
- (4) माध्यमिक शिक्षण म्हणजे काय ? माध्यमिक शिक्षणाची उद्दिष्टे स्पष्ट करा.
- (5) 'शाळा एक सामाजिक संस्था आहे.' हे विधान स्पष्ट करा.
- (6) कुमारावस्थेची शारीरिक व भावनिक वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

4. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा : [20]

- (1) लोकशाहीतील शिक्षण म्हणजे काय ? लोकशाहीतील शिक्षणाची उद्दिष्टे कोणती ? लोकशाही नागरिकत्व विकासात शाळेची भूमिका सविस्तर स्पष्ट करा.
- (2) किशोरावस्थेतील शारीरिक, मानसिक, भावनिक व सामाजिक विकासाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

[4301] – 260

Seat No.	
----------	--

**S.Y. B.A. Examination, 2013
MATHEMATICS
Operations Research**

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

- N.B. :** i) **All questions are compulsory.**
ii) **Figures to the right indicate full marks.**
iii) **Use of logarithmic tables and calculators is allowed.**
iv) **Graph papers will be supplied on demand.**

1. Attempt **each** of the following :

16

1) Write the dual of the following L.P.P.

$$\begin{array}{ll} \text{Min.} & Z = 2x_1 - 3x_2 \\ \text{Subject to} & 5x_1 + 4x_3 \geq 5 \\ & 3x_1 - 2x_2 = 6 \\ \text{with} & x_1 \geq 0, x_2 \geq 0 \end{array}$$

- 2) State four applications of operation research.
- 3) For PERT network write the formula for i) expected time ii) variance of an activity.
- 4) State any two assumptions of sequencing.
- 5) Define slack and surplus variable.
- 6) How maximization assignment problem can be converted in to minimization problem ?
- 7) Determine the saddle point, if it exists, for the following game.

$$\begin{array}{c} \text{Player B} \\ \text{Player A} \end{array} \begin{bmatrix} 1 & 3 & 1 \\ 0 & -4 & -3 \\ 1 & 5 & -1 \end{bmatrix}$$

8) Define critical path.

P.T.O.

II. A) Attempt **any one** of the following :

6

1) Solve the following L.P.P. graphically

$$\text{Max. } Z = 2x_1 + 5x_2$$

$$\text{Subject to } x_1 - x_2 \geq 1$$

$$x_1 + x_3 \geq 3$$

$$x_1, x_2 \geq 0$$

2) Solve the following L.P.P. by Big-M method :

$$\text{Min. } Z = 2x_1 + 3x_2$$

$$\text{Subject to } x_1 + x_2 \geq 5$$

$$x_1 + 2x_2 \geq 6$$

$$\text{with } x_1 \geq 0, x_2 \geq 0$$

B) Attempt **any one** :

10

1) Solve the following L.P.P. by simplex method

$$\text{Max. } Z = 6x_1 + 4x_2$$

$$\text{Subject to } 2x_1 + 3x_2 \leq 30$$

$$3x_1 + 2x_2 \leq 24$$

$$x_1 + x_2 \geq 3$$

$$x_1, x_2 \geq 0$$

Is the solution unique ? If not, give two different solutions.

2) A production unit has 4 jobs (J_i) to be manufactured on 4 machines (M_i) .The processing costs for the jobs on each machines are as follows

	M_1	M_2	M_3	M_4
J_1	31	25	33	29
J_2	25	24	23	21
J_3	19	21	23	24
J_4	38	36	34	40

Find the optimal assignment to minimize the total processing cost.

III. A) Attempt **any one** :

6

- 1) Determine the optimal sequence of jobs that minimizes the total elapsed time (in hours) required to complete the jobs on the machines A, B and C in the order ABC.

Machine	Job				
	1	2	3	4	5
A	4	9	8	6	5
B	5	6	2	3	4
C	8	10	6	7	11

- 2) Find the initial Basic Feasible solution for the following transportation problem by North-West corner rule :

		To					Available
From		3	4	6	8	9	20
		2	10	1	5	8	30
		7	11	20	40	3	15
		2	1	9	14	16	13
Demand		40	6	8	18	6	

B) Attempt **any one** :

10

- 1) Draw the network corresponding to the following project. Also determine the i) Project duration ii) Critical path.

Activity	Duration (days)
1 – 2	3
1 – 3	4
1 – 4	14
2 – 3	10
2 – 6	5
3 – 5	4
3 – 6	6
4 – 5	1
5 – 6	1

2) A project is composed of 7 activities whose time estimates are listed in the table below :

Activities	Time		
	t_o	t_m	t_p
1 – 2	1	1	7
1 – 3	1	4	7
1 – 4	2	2	8
2 – 5	1	1	1
3 – 5	2	5	14
4 – 6	2	5	8
5 – 6	3	6	15

- i) Draw the project network
- ii) Find the expected duration of each activity.
- iii) Find critical path and project duration.

IV. A) Attempt **any one** :

10

1) A taxi owner estimates from his past records that the cost per year for operating a taxi whose purchase price is Rs. 7,000 are as given below :

Year	Maintenance Cost (Rs.)	Resale Value (Rs.)
1	900	4,000
2	1,200	2,000
3	1,600	1,200
4	2,100	600
5	2,800	500
6	3,700	400
7	4,700	400
8	5,900	400

When should the machine be replaced ?

2) Solve the following 5×2 Game graphically.

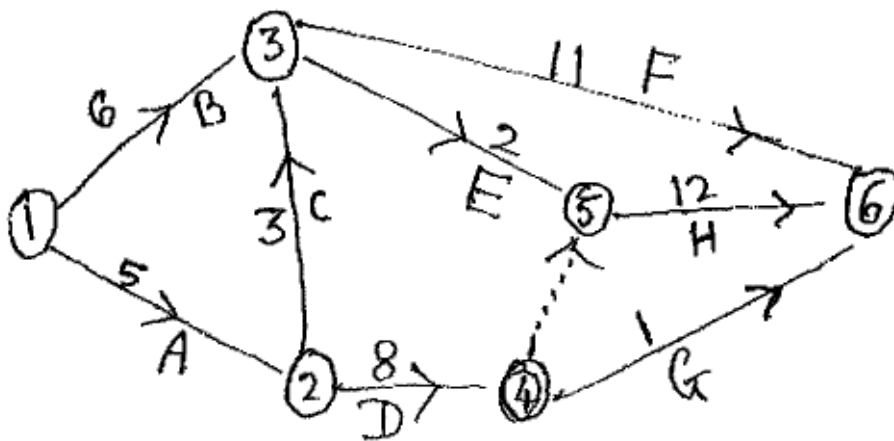
		Player B	
		I	II
Player A	I	1	2
	II	5	6
	III	-7	-9
	IV	-4	-3
	V	2	1

B) Solve **any one**:

6

1) From the project network.

- i) Find the critical path, project duration.
- ii) Value of total float and free float for non critical activity B(1, 3).

2) In a game of matching coins, player A wins Rs. 2 if there are 2 heads, wins nothing if there are two tails and loses Rs. 1 when there are one head and one tail.

- Determine :**
- i) The payoff matrix
 - ii) Best strategy for each player.

V. A) Solve **any 1** :

6

- 1) There are nine jobs each of which has to go through the machines M_1 and M_2 in the order $M_1 M_2$.

The processing times (in hours) are given below :

Jobs	Machine M_1	Machine M_2
A	2	6
B	5	8
C	4	7
D	9	4
E	6	3
F	8	9
G	7	3
H	5	8
I	4	11

Determine the sequence of these jobs that will minimize the total elapsed time T. Also find the idle time for the machine M_2 .

- 2) Draw arrow diagram (project network) for the following project :

Activity	Predecessor (s)	Duration
A	-	10
B	-	7
C	A	5
D	C	3
E	D	2
F	B,E	1
G	E,F	14

B) Solve any one :

10

- 1) Solve the following game using graphical method and find the value of the game

		Player B		
		I	II	III
Player A	I	6	7	15
	II	20	12	10

- 2) The following table gives the cost of spares per year, overhead cost of maintenance per year and the resale value of a computer whose purchase price is Rs. 50,000.

Year	Cost of Spares Rs.	Maintenance Cost Rs.	Resale Value Rs.
1	10,000	5,000	40,000
2	12,000	5,000	30,000
3	14,000	6,000	28,000
4	15,000	6,000	25,000
5	17,000	8,000	22,000

Determine the optimal period for replacement.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
---------------------	--

[4301]-262

S.Y. BA. EXAMINATION, 2013

ENGLISH

General Paper—II

(Understanding Fiction)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

Texts Prescribed :—

- (i) Lord of the Flies : William Golding
- (ii) Inside the Haveli : Rama Mehta
- (iii) A Man of the People : Chinua Achebe.

- N.B. :—***
- (i) *All* questions are compulsory.
 - (ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *four* of the following questions : [16]

- (i) Define a novel. State its origin.
- (ii) What is a symbol ? Give examples.
- (iii) Comment on conflict in the novel.
- (iv) What is an autobiographical novel ?
- (v) What is the first person narration ?
- (vi) Comment on the novel as a form of literature.

P.T.O.

2. Answer any *four* of the following questions in *not* more than **150** words each : [16]

- (i) Do you think William Golding believes that evil is an inborn trait of mankind ? Explain.
- (ii) Describe major symbols in 'Lord of the Flies'.
- (iii) Discuss the element of satire in 'Lord of the Flies'.
- (iv) 'Lord of the Flies' is structured in such a way that the forces of good and evil are equally balanced. Justify.
- (v) Bring out the difference between the beginning and the ending of 'Lord of the Flies'.
- (vi) What are the differences between the actions of 'littluns' and 'biguns' on the island ?

3. Attempt any *two* of the following questions : [16]

- (i) Examine the view that 'Inside the Haveli' dramatises the interaction between tradition and individuality.
- (ii) Discuss 'Inside the Haveli' as a story of education and transition.
- (iii) 'Change is the rule of nature.' How do you apply this statement to the novel, 'Inside the Haveli' ?

4. Attempt any *two* of the following questions in not more than **150** words each : [16]

(i) Achebe's 'A Man of the People' is a commentary on modern day Nigeria. Illustrate.

(ii) How has the flash back technique been used in 'A Man of the People' ?

(iii) 'A Man of the People' is the story of bitter rivalry between Chief Nanga and Odili. Discuss.

5. Attempt any *four* of the following questions : [16]

(i) Comment on the different themes in 'Lord of the Flies'.

(ii) Explain the images in 'Lord of the Flies'.

(iii) Explain the point of view in 'Inside the Haveli'.

(iv) 'Inside the Haveli' is an elaborate story of four generations. Comment.

(v) Write a brief note on Satire in 'A Man of the People'.

(vi) Bring out the element of irony in 'A Man of the People'.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[4301]-263

S.Y.B.A. EXAMINATION, 2013

ENGLISH

Special Paper I

(Understanding Drama)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

Texts prescribed :—

- (i) The Importance of Being Earnest by Oscar Wilde.
- (ii) Death of a Salesman by Arthur Miller.
- (iii) Hayavadana by Girish Karnad.

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt any *four* of the following questions : [16]

- (1) Explain drama as a representational art.
- (2) State the difference between plot and story.
- (3) Show the difference between major and minor characters.
- (4) Write a note on Soliloquy and Aside.
- (5) What is tragic flaw ? Explain with examples.
- (6) What is chorus ? Give examples.

2. Attempt any *four* of the following questions : [16]

- (1) Draw in brief the character sketch of Jack.

P.T.O.

- (2) Comment on the proposal scene between Algernon and Cecily.
- (3) Write a note on the beginning of the play 'The Importance of Being Earnest'.
- (4) Justify the view that 'The Importance of Being Earnest' is a witty and spirited comedy about highly polished and elegant society.
- (5) Show how 'The Importance of Being Earnest' is a trivial comedy for serious people.
- (6) Examine 'The Importance of Being Earnest' as a social satire.

3. Attempt any *two* of the following questions : [16]

- (1) Discuss 'Death of a Salesman' as a modern tragedy.
- (2) Draw a character sketch of Willy Loman.
- (3) Show how the theme of contrast between reality and imagination is presented in 'Death of a Salesman'.

4. Attempt any *two* of the following questions : [16]

- (1) Bring out the character sketch of Kapila.
- (2) Comment on the role of chance in 'Hayavadana'.
- (3) Examine the fusion of conventional elements and modern thoughts in the play 'Hayavadana'.

5. Attempt any *four* of the following questions : [16]

- (1) Discuss 'The Importance of Being Earnest' as an artificial comedy.
- (2) Comment on the importance of setting in 'The Importance of Being Earnest'.
- (3) Write a note on the use of chorus in 'Hayavadana'.
- (4) Describe the use of three unities in 'Hayavadana'.
- (5) Discuss the plot structure of 'Death of a Salesman'.
- (6) Bring out the treatment of American Myth in 'Death of a Salesman'.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
---------------------	--

[4301]-264

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2013

ENGLISH

Special Paper II

(Understanding Poetry)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

***Text Prescribed* :—Poetry Down the Ages.**

***N.B.* :— (i) All questions are compulsory.**

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *four* of the following : [16]
- (1) Define 'metaphor' and illustrate with *two* examples.
 - (2) What is 'pun' ? Describe with two of its instances from the poetry you have studied.
 - (3) Discuss the structure of 'sonnet' as a form of poetry.
 - (4) Give a definition of 'simple' and illustrate it with *two* examples.
 - (5) Describe 'conceit' as a literary device with suitable examples.
 - (6) Comment on 'rhyme' in poetry with suitable examples.

P.T.O.

2. Answer any *four* of the following : [16]

- (1) Comment on John Donne's use of the conceit of 'compass' in "A Valediction : Forbidding Mourning".
- (2) Discuss in brief the role of nature in Wordsworth's "Strange Fits of Passion".
- (3) Elaborate on the elegiac elements in Tennyson's "Tears, Idle Tears".
- (4) Discuss Arnold's use of the metaphor of 'the sea dotted with islands' in "Marguerite".
- (5) Bring out the pathos in Blake's "The Chimney Sweeper".
- (6) Explain the feelings of desolation and disintegration in Hardy's "The Darkling Thrush".

3. Answer any *two* of the following : [16]

- (1) Describe the sense of racial discrimination in Langston Hughes's "Ballad of the Landlord".
- (2) Why is the speaker of Mahapatra's "The Abandoned British Cemetery" moved by the tombstones of the "archaic dead" ?
- (3) How does Eliot's "Sweeney among the Nightingales" reflect the corruption of human values and life ?

4. Answer any *two* of the following : [16]

- (1) How does the dying blacksmith affect the speaker of Hopkins's "Felix Randal" ?

- (2) Discuss how Parthasarathy brings out the troubled history of Delhi and his unhappiness about the degradation of India in his poem "Delhi".
- (3) Bring out the dilemma of the speaker of Philip Larkin's "Church Going".

5. Explain with reference to the context any *four* of the following :

[16]

- (1) Fear no more the heat o' the sun
Nor the furious winter's rages;
Thou thy worldly task hast done,
Home art gone and ta'en thy wages :
Golden lads and girls all must,
As chimney-sweepers, come to dust.
- (2) What the hammer ? What the chain ?
In what furnace was thy brain ?
What the anvil ? what dread grasp
Dare its deadly terrors clasp ?
- (3) The storm came on before its time :
She wander'd up and down;
And many a hill did Lucy climb :
But never reach'd the Town.
- (4) I know that I shall meet my fate
Somewhere among the clouds above;
Those that I fight I do not hate,
Those that I guard I do not love.

- (5) Pushpa Miss is never saying no.
Whatever I or anybody is asking
she is always saying yes,
and today she is going
to improve her prospect
and we are wishing her bon voyage.
- (6) I shall be telling this with a sigh
Somewhere ages and ages hence;
Two roads diverged in a wood, and I,
I took the one less traveled by,
And that has made all the difference.

Seat No.	
---------------------	--

[4301]-265

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2013

PHYSICAL EDUCATION

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 60

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

(iii) Draw diagrams wherever necessary.

1. Answer the following in **two** sentences each (any *five*) : [10]

(i) Define physical education.

(ii) Write names of **10** Indian games.

(iii) Write measurements of 'Volleyball' playground.

(iv) Write various organs in breathing system.

(v) Write various objectives of physical education.

(vi) Write first stanza of Indian National Anthem.

(vii) Write *five* Indian Olympic Medal Winners in London Olympics.

2. Answer the following in **5-7** sentence each (any *two*) : [10]

(i) Write effect of exercise on breathing system.

(ii) Express importance of 'Warming up'.

(iii) What is individual health ? Explain how to maintain it.

P.T.O.

3. Answer the following in **20-25** sentences each (any *two*) : [20]

- (i) Write the game 'Football' from start to finish and give its rules.
- (ii) Write information about elements affecting social life.
- (iii) What is meant by 'First Aid Kit' ? Write its use on playground.

4 Answer the following in detail (any *one*) : [20]

- (i) Draw a sketch of 'Kabaddi' playground and write measurements. Also write the rules of the game.
- (ii) Draw a sketch of 'Hand Ball' playground and write measurements. Also write the rules of the game.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 60

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) आवश्यक त्या ठिकाणी सुबक आकृत्या काढा.

1. खालीलपैकी **पाच** प्रश्नांची प्रत्येकी **2** वाक्यांत उत्तरे लिहा : [10]

- (i) शारीरिक शिक्षणाची व्याख्या लिहा.
- (ii) भारतीय खेळांपैकी **10** खेळांची नावे लिहा.
- (iii) व्हॉलीबॉल खेळाच्या मैदानाची मोजमापे लिहा.
- (iv) श्वसनसंस्थेतील विविध अवयवांची नावे लिहा.
- (v) शारीरिक शिक्षणाची विविध उद्दिष्टे लिहा.
- (vi) भारताच्या राष्ट्रगानच्या पहिल्या 4 ओळी लिहा.
- (vii) लंडन ऑलिंपिक्समधील **पाच** भारतीय पदकविजेत्यांची नावे लिहा.

2. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची प्रत्येकी 5 ते 7 वाक्यांत उत्तरे लिहा : [10]
- (i) व्यायामाचा श्वसनसंस्थेवर होणारा परिणाम लिहा.
- (ii) 'वॉर्मिंग अप'चे महत्त्व स्पष्ट करा.
- (iii) वैयक्तिक आरोग्य म्हणजे काय हे सांगून ते कसे राखावे हे स्पष्ट करा.
3. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची प्रत्येकी 20 ते 25 वाक्यांत उत्तरे लिहा : [20]
- (i) फूटबॉल खेलाची प्रारंभ ते निर्णय माहिती लिहून नियम स्पष्ट करा.
- (ii) सामाजिक आरोग्यावर परिणाम करणाऱ्या घटकांची माहिती द्या.
- (iii) प्रथमोपचार म्हणजे काय हे सांगून मैदानावरील उपचार सांगा.
4. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा : [20]
- (i) कबड्डी खेळाचे मैदान काढून मोजमापे व थोडक्यात नियम लिहा.
- (ii) हॅन्डबॉल खेळाचे मैदान काढून मोजमापे व थोडक्यात नियम लिहा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—8+4

Seat No.	
---------------------	--

[4301]-269

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2013

LOGIC AND METHODOLOGY OF SCIENCE

(G-II : Formal and Relational Logic)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :- (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Write short notes in **50** words each (any *two*) : [10]

- (i) Predicate constants and predicate variables.
- (ii) Preliminary and Revised form of rule of UG.
- (iii) Logical structure of a relational proposition.
- (iv) Enthymeme.

2. Answer any *four* of the following : [20]

- (i) Symbolise the following propositions with the help of the symbols given in brackets (any *two*) :
 - (a) Only citizens are voters.

(Cx-x is citizen, Vx-x is a voter).

P.T.O.

(b) Fairies are beautiful and kind.

($Fx-x$ is a fairy, $Bx-x$ is beautiful, $Kx-x$ is kind)

(c) Doctors and lawyers are college graduates.

($Dx-x$ is a doctor, $Lx-x$ is a lawyer, $Cx-x$ is a college graduate).

(d) Every passenger is either in first class or in second class.

($Px-x$ is a passenger, $Fx-x$ is in first class, $Sx-x$ is in second class)

(ii) Symbolize the following propositions with the help of symbols given in brackets (any *two*) :

(a) If anything is damaged, someone will be blamed.

($Dx-x$ is damaged, $Bx-x$ will be blamed)

(b) If any mangoes are yellow, they are ripe.

($Mx-x$ is a mango, $Rx-x$ is ripe, $Yx-x$ is yellow)

(c) If any train is late, then all passengers are delayed.

($Tx-x$ is a train, $Lx-x$ is late, $Px-x$ is a passenger,
 $Dx-x$ is delayed)

(d) If some students are not dutiful, then Neeta is not dutiful.

($Sx-x$ is a student, $Dx-x$ is dutiful, n).

(iii) If :

$$U = \{a, b, c, d, e, f\}$$

$$A = \{a, d\}$$

$$B = \{c, f\}$$

$$C = \{a, b, c, e\}.$$

Then list the elements of the following sets :

(a) $A \cap B$

(b) $\sim A \cap \sim B$

(c) $B \cup C$

(d) $(A \cup C) \cup \sim C$

(e) $\sim A$.

- (iv) Explain the revised use of E.I.
- (v) Explain the method of proving invalidity of invalid arguments.
- (vi) State and explain with examples the modes of specifying a set.

3. Attempt any *three* of the following : [30]

(i) Prove the validity of any *two* of the following :

(a) $(x) [(Ax \vee Bx) \supset (Cx \cdot Dx)] / \therefore (x) (Ax \supset Cx)$

(b) $(x) (Cx \supset Dx)$

$(x) (Ex \supset \sim Dx) / \therefore (x) (Ex \supset \sim Cx)$

(c) $(x) (Dx \supset Ex)$

$(x) [(Dx \cdot Ex) \supset Fx] / \therefore (x) (Dx \supset Fx)$

(d) $(x) (Nx \supset Ox)$

$(x) (Px \supset Ox) / \therefore (x) [(Nx \vee Px) \supset Ox].$

(ii) Prove invalidity of the following arguments (any *two*) :

(a) $(\exists x) (Px \cdot Qx)$

$Pb / \therefore Qb$

(b) $(x) (Ex \supset Fx)$

$(x) (Gx \supset Fx) / \therefore (x) (Ex \supset Gx)$

(c) $(\exists x) (Ax \cdot Bx)$

$(\exists x) (Ax \cdot Cx) / \therefore (\exists x) (Bx \cdot Cx)$

(d) $(x) (Wx \supset Hx)$

$(\exists x) (Ex \cdot Hx) / \therefore (x) (Wx \supset Ex).$

(iii) State the preliminary requirements for the axiomatic system of principia mathematica.

(iv) Explain with examples the basic operations on sets.

(v) Prove validity of the following arguments (any two) :

(a) $(x) (Ax \supset Bx)$

$(x) (Cx \supset Dx) / \therefore (x) (Bx \supset Cx) \supset (y) (Ay \supset Dy)$

(b) $(\exists x) Jx \supset (\exists y) Ky / \therefore (\exists x) [Jx \supset (\exists y) Ky]$

(c) $(\exists x) (y) [(\exists z) Pyz \supset Pyx]$

$(y) (\exists z) Pyz / \therefore (\exists x) (y) Pyx$

(d) $(x) (Cax \supset Dxb)$

$(\exists x) Dxb \supset (\exists y) Dby / \therefore (\exists x) Cax \supset (\exists y) Dby.$

4. Attempt any *one* :

(i) What is a dyadic relation ? Explain the attributes of a dyadic relation with examples. [20]

(ii) (a) Prove any *three* of the following theorems with the help of the axioms given below : [15]

Axioms :

$$(1) (p \vee q) \supset p$$

$$(2) p \supset (p \vee q)$$

$$(3) (p \vee q) \supset (q \vee p)$$

$$(4) [p \vee (q \vee r)] \supset [q \vee (p \vee r)]$$

$$(5) (q \supset r) \supset [(p \vee q) \supset (p \vee r)].$$

Theorems :

$$(1) \vdash (p \supset \sim q) \supset (q \supset \sim p)$$

$$(2) \vdash (q \supset r) \supset [(p \supset q) \supset (p \supset r)]$$

$$(3) \vdash \sim \sim p \supset p$$

$$(4) \vdash p \vee \sim p$$

$$(5) \vdash p \supset p.$$

(b) Define the following in *one* sentence each :

sets, sub-set, proper sub-set, null set, universal set. [5]

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिकाही पहावी.

1. प्रत्येकी 50 शब्दांत थोडक्यात टीपा लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

(i) विधेय अचर व विधेय चर

(ii) सार्वत्रिक सामान्यीकरण (प्राथमिक व सुधारित मांडणी)

(iii) संबंधवाची विधानाची तार्किक संरचना स्पष्ट करा.

(iv) लुप्तावयविका.

2. खालीलपैकी कोणत्याही चारांची उत्तरे द्या : [20]

(i) कंसात दिलेल्या चिन्हांच्या सहाय्याने खालील विधाने चिन्हांकित करा (कोणतेही दोन) :

(अ) केवळ नागरिकच मतदार असतात.

(Cx-x नागरिक आहे, Vx-x मतदार आहे)

(ब) पऱ्या सुंदर व दयालू असतात.

(Fx-x परी आहे, Bx-x सुंदर आहे, Kx-x दयाळू आहे)

(क) डॉक्टर व वकील पदवीधर असतात.

(D_{x-x} डॉक्टर आहे, L_{x-x} वकील आहे, C_{x-x} पदवीधर आहे)

(ड) सर्व प्रवासी एकतर पहिल्या वर्गात आहेत किंवा दुसऱ्या वर्गात आहेत.

(P_{x-x} प्रवासी आहे, F_{x-x} पहिल्या वर्गात आहे, S_{x-x} दुसऱ्या वर्गात आहे)

(ii) कंसात दिलेल्या चिन्हांच्या सहाय्याने खालील विधाने चिन्हांकित करा (कोणतेही दोन) :

(अ) जर काही विघडले असेल, तर ते दुरुस्त केले पाहिजे.

(D_{x-x} विघडले आहे, B_{x-x} ला दोष दिला जाईल)

(ब) जर आंबे पिवळे असतील, तर ते पिकलेले आहेत.

(M_{x-x} हा आंबा आहे, R_{x-x} पिकलेला आहे, Y_{x-x} पिवला आहे)

(क) गाडीला विलंब झाला, तर सर्व प्रवाशांना उशीर होतो.

(T_{x-x} ही गाडी आहे, L_{x-x} ला विलंब झाला, P_{x-x} प्रवासी आहे, D_{x-x} ला उशीर होतो).

(ड) जर काही विद्यार्थी कर्तव्यदक्ष नसतील, तर नीता कर्तव्यदक्ष नसेल.

(S_{x-x} विद्यार्थी आहे, D_{x-x} कर्तव्यदक्ष आहे, n).

(iii) जर :

$$U = \{a, b, c, d, e, f\}$$

$$A = \{a, d\}$$

$$B = \{c, f\}$$

$$C = \{a, b, c, e\}.$$

असेल, तर खालील संचातील सदस्यांची यादी करा :

(अ) $A \cap B$

(ब) $\sim A \cap \sim B$

(क) $B \cup C$

(ड) $(A \cup C) \cup \sim C$

(इ) $\sim A$.

(iv) अस्तित्वाची उदाहरणीकरणाच्या नियमाची सुधारित मांडणी स्पष्ट करा.

(v) अयुक्त युक्तिवादांची अयुक्तता सिद्ध करण्याची पद्धति स्पष्ट करा.

(vi) संच दर्शविण्याच्या पद्धति स्पष्ट करा.

3. कोणत्याही तीनांची उत्तरे द्या :

[30]

(i) खालीलपैकी कोणत्याही दोनांची युक्तता सिद्ध करा :

(अ) $(x) [(Ax \vee Bx) \supset (Cx \cdot Dx)] / \therefore (x) (Ax \supset Cx)$

(ब) $(x) (Cx \supset Dx)$

$(x) (Ex \supset \sim Dx) / \therefore (x) (Ex \supset \sim Cx)$

(क) $(x) (Dx \supset Ex)$

$(x) [(Dx \cdot Ex) \supset Fx] / \therefore (x) (Dx \supset Fx)$

(ड) $(x) (Nx \supset Ox)$

$(x) (Px \supset Ox) / \therefore (x) [(Nx \vee Px) \supset Ox].$

(ii) खालील युक्तिवादांची अयुक्तता सिद्ध करा (कोणत्याही दोन) :

(अ) $(\exists x) (Px \cdot Qx)$

$Pb / \therefore Qb$

(ब) $(x) (Ex \supset Fx)$

$(x) (Gx \supset Fx) / \therefore (x) (Ex \supset Gx)$

(क) $(\exists x) (Ax \cdot Bx)$

$(\exists x) (Ax \cdot Cx) / \therefore (\exists x) (Bx \cdot Cx)$

(ड) $(x) (Wx \supset Hx)$

$(\exists x) (Ex \cdot Hx) / \therefore (x) (Wx \supset Ex).$

(iii) पी.एम. बीजानुमान प्रणालीचे प्राथमिक घटक सांगून स्पष्ट करा.

(iv) संचांवरील प्रक्रिया सोदाहरण स्पष्ट करा.

(v) खालील युक्तिवादांची युक्तता सिद्ध करा (कोणतेही दोन) :

(अ) $(x) (Ax \supset Bx)$

$(x) (Cx \supset Dx) / \therefore (x) (Bx \supset Cx) \supset (y) (Ay \supset Dy)$

(ब) $(\exists x) Jx \supset (\exists y) Ky / \therefore (\exists x) [Jx \supset (\exists y) Ky]$

(क) $(\exists x) (y) [(\exists z) Pyz \supset Pyx]$

$(y) (\exists z) Pyz / \therefore (\exists x) (y) Pyx$

(ड) $(x) (Cax \supset Dxb)$

$(\exists x) Dxb \supset (\exists y) Dby / \therefore (\exists x) Cax \supset (\exists y) Dby.$

4. कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर द्या :

(i) द्वित्व संबंध म्हणजे काय ? द्वित्व संबंधाचे गुणधर्म सोदाहरण स्पष्ट करा.

[20]

(ii) (अ) खाली दिलेल्या मूलाधारांच्या सहाय्याने खालीलपैकी कोणतीही तीन प्रमेये सिद्ध करा.

[15]

मूलाधार :

(1) $(p \vee q) \supset p$

(2) $p \supset (p \vee q)$

(3) $(p \vee q) \supset (q \vee p)$

(4) $[p \vee (q \vee r)] \supset [q \vee (p \vee r)]$

(5) $(q \supset r) \supset [(p \vee q) \supset (p \vee r)].$

प्रमेये :

$$(1) \vdash (p \supset \sim q) \supset (q \supset \sim p)$$

$$(2) \vdash (q \supset r) \supset [(p \supset q) \supset (p \supset r)]$$

$$(3) \vdash \sim \sim p \supset p$$

$$(4) \vdash p \vee \sim p$$

$$(5) \vdash p \supset p.$$

(ब) प्रत्येकी एका वाक्यात व्याख्या द्या :

[5]

संच, उपसंच, उचित उपसंच, रिक्त संच, वैश्विक संच.

Total No. of Questions—4+4]

[Total No. of Printed Pages—7

Seat No.	
---------------------	--

[4301]-270

S.Y.B.A. EXAMINATION, 2013

SOCIOLOGY

Group A : Population and Society (G-2)

Or

**Group B : Introduction to Social Welfare and
Social Legislation in India (G-2)**

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) Attempt Group 'A' or Group 'B'.

(ii) All questions are compulsory.

(iii) Figures to the right indicate full marks.

Group 'A' : Population and Society (G-2)

1. Answer any *two* of the following in maximum **50** words each : [10]

(1) Types of Sterility

(2) Uses of census

(3) Factors affecting female infant mortality

(4) Causes of AIDS.

2. Write short notes on any *four* of the following in maximum **100** words each : [20]

(1) Types of migration

- (2) Human Development Report
- (3) Population Policy influencing mortality
- (4) Post-independence population policy
- (5) Objectives of population education
- (6) Health awareness.

3. Write any *three* of the following in maximum **250** words each : [30]

- (1) Discuss the factors of fertility.
- (2) Describe the uses and importance of registration method.
- (3) Explain the Malthusian theory of population growth.
- (4) What are the trends of population in India ?
- (5) Discuss the impact of population growth on economic development.

4. Answer any *one* of the following in maximum **500** words : [20]

- (1) Explain the achievements and failures of family planning programme.
- (2) Define population studies. Discuss the importance and scope of population studies.

OR

**Group 'B' : Introduction to Social Welfare and
Social Legislation in India (G-2)**

1. Answer any *two* of the following in maximum **50** words each : [10]

- (1) Meaning of planned social welfare
- (2) Meaning of sustainable development
- (3) Meaning of social legislation
- (4) Meaning of N.G.O.

2. Write short notes on any *four* of the following in maximum **100** words each : [20]

- (1) Fundamental Duties
- (2) Child labour
- (3) ESI Hospitals
- (4) Maternity Benefit Act
- (5) Operation Blackboard
- (6) Minorities and Social Welfare.

3. Answer any *three* of the following in **250** words each : [30]

- (1) Explain the meaning and concept of social security.

- (2) Describe the meaning and features of liberalization.
- (3) Write the functions of Social Welfare Board.
- (4) Elaborate the need for women welfare.
- (5) Discuss the features of Employment Guarantee Scheme.

4. Answer any *one* of the following in maximum **500** words : [20]

- (1) Explain the historical background of social welfare in India.
- (2) Elaborate the policy of protective discrimination for scheduled caste and scheduled tribes.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) गट 'अ' किंवा गट 'ब' सोडवा.

(ii) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(iii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iv) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

गट 'अ'

1. खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंची प्रत्येकी कमाल 50 शब्दांत उत्तरे लिहा : [10]

- (1) वंध्यत्वाचे प्रकार
- (2) जनगणनेचे उपयोग
- (3) स्त्री अर्भक मृत्युस जबाबदार घटक
- (4) एडस्ची कारणे.

2. खालीलपैकी कोणत्याही चारवर प्रत्येकी कमाल 100 शब्दांत टीपा लिहा : [20]

- (1) स्थलांतराचे प्रकार
- (2) मानवी विकास अहवाल
- (3) मृत्यतेवर प्रभाव टाकणारे लोकसंख्या धोरण
- (4) स्वातंत्र्योत्तर लोकसंख्या धोरण
- (5) लोकसंख्या शिक्षणाची उद्दिष्ट्ये
- (6) आरोग्य जाणीव जागृती.

3. खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची प्रत्येकी कमाल 250 शब्दांत उत्तरे लिहा : [30]

- (1) जननाच्या घटकांची चर्चा करा.
- (2) नोंदणी पद्धतीचे उपयोग आणि महत्व विशद करा.
- (3) लोकसंख्या वाढीचा माल्थसवादी सिद्धांत स्पष्ट करा.
- (4) भारतातील लोकसंख्येचे कल कोणते ?
- (5) आर्थिक विकासावर लोकसंख्या वाढीच्या प्रभावाची चर्चा करा.

4. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे कमाल 500 शब्दात उत्तर लिहा : [20]

- (1) कुटुंब नियोजन कार्यक्रमाचे यश आणि अपयश स्पष्ट करा.
- (2) लोकसंख्या शिक्षणाची व्याख्या लिहा. लोकसंख्या शिक्षणाचे महत्व व व्याप्तीची चर्चा करा.

(किंवा)

गट 'ब'

1. खालीलपैकी कोणत्याही दोनांची प्रत्येकी कमाल 50 शब्दांत उत्तरे लिहा : [10]

- (1) नियोजित सामाजिक कल्याणाचा अर्थ
- (2) शाश्वत विकासाचा अर्थ
- (3) सामाजिक विधेयकाचा अर्थ
- (4) स्वयंसेवी संस्था अर्थ.

2. खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांवर प्रत्येकी कमाल 100 शब्दांत संक्षिप्त टीपा लिहा : [20]

- (1) मुलभूत कर्तव्ये
- (2) बालकामगार
- (3) राज्य कामगार विमा रुग्णालय
- (4) मातृत्व रजा कायदा
- (5) खडू-फळा योजना
- (6) अल्पसंख्याक व सामाजिक कल्याण.

3. खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची प्रत्येकी कमाल 250 शब्दांत उत्तरे लिहा : [30]

- (1) सामाजिक सुरक्षिततेचा अर्थ सांगून संकल्पना स्पष्ट करा.
- (2) उदारीकरणाचा अर्थ सांगा व त्याची वैशिष्ट्ये विशद करा.

- (3) समाज कल्याण मंडळाची कार्य लिहा.
- (4) महिला कल्याणाची आवश्यकता विशद करा.
- (5) रोजगार हमी योजनेच्या वैशिष्ट्यांची चर्चा करा.

4. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे कमाल 500 शब्दांत उत्तर लिहा : [20]

- (1) भारतातील सामाजिक कल्याणाची ऐतिहासिक पार्श्वभूमी स्पष्ट करा.
- (2) अनुसूचित जाती आणि जमातीसाठीचे संरक्षणात्मक विभेदीकरणाचे धोरण स्पष्ट करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
---------------------	--

[4301]-271

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2013

SOCIOLOGY

(S-1 : Foundations of Sociological Thought)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *two* of the following in maximum **50** words each : [10]

- (1) Industrial Revolution
- (2) Functionalism
- (3) Types of Suicide (Durkheim)
- (4) Dominant Caste (Shrinivas).

2. Write short notes on any *four* of the following in maximum **100** words each : [20]

- (1) Enlightenment
- (2) Characteristics of social thought
- (3) Hierarchy of Sciences (Comte)
- (4) Characteristics of Caste (Dr. Ghurye)
- (5) Sanskritization (Shrinivas)
- (6) Dr. Ambedkar's Theory of Origin of Caste.

P.T.O.

3. Answer any *three* of the following in maximum **250** words each : [30]

- (1) Describe social impacts of French Revolution.
- (2) Explain the types of society stated by Spencer.
- (3) Discuss Pareto's theory of circulation of Elites.
- (4) Elaborate the types of authority stated by Weber.
- (5) Explain Dr. Ambedkar's theory of untouchability.

4. Answer any *one* of the following in maximum **500** words : [20]

- (1) Elaborate Comte's law of three stages.
- (2) Discuss Marx's theory of class-conflict.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालीलपैकी कोणत्याही **दोहोंवर** प्रत्येकी **50** शब्दांपर्यंत उत्तरे लिहा : [10]

- (1) औद्योगिक क्रांती
- (2) प्रकार्यवाद
- (3) आत्महत्येचे प्रकार (डुर्खीम)
- (4) प्रभावी जात (श्रीनिवास).

2. खालीलपैकी कोणत्याही **चारवर** प्रत्येकी **100** शब्दांपर्यंत टिपा लिहा : [20]

- (1) प्रबोधन
- (2) सामाजिक विचारांची वैशिष्ट्ये
- (3) शास्त्रांचे वर्गीकरण (कॉम्ट)
- (4) जातीची वैशिष्ट्ये (डॉ. घुर्ये)
- (5) संस्कृतीकरण (श्रीनिवास)
- (6) डॉ. आंबेडकरांचा जातीच्या उत्पत्तीचा सिद्धान्त.

3. खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची प्रत्येकी 250 शब्दांपर्यंत उत्तरे लिहा : [30]

- (1) फ्रेंच राज्यक्रांतीच्या सामाजिक परिणामांचे वर्णन करा.
- (2) स्पेन्सरने सांगितलेले समाजाचे प्रकार स्पष्ट करा.
- (3) परेटेच्या श्रेष्ठीजन अभिसरण सिद्धान्ताची चर्चा करा.
- (4) वेबरच्या अधिकाराच्या प्रकारांचे विवेचन करा.
- (5) डॉ. आंबेडकरांचा अस्पृश्यताविषयक सिद्धान्त स्पष्ट करा.

4. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नावर 500 शब्दांपर्यंत उत्तर लिहा : [20]

- (1) ऑगस्ट कॉम्टच्या तीन अवस्थांच्या नियमाचे विवेचन करा.
- (2) कार्ल मार्क्सच्या वर्गसंघर्ष सिद्धान्ताची चर्चा करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
---------------------	--

[4301]-272

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2013

SOCIOLOGY

(S-2 : Indian Society—Issues and Problems)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *two* of the following in maximum **50** words each : [10]

- (1) Characteristics of social problems
- (2) Causes of communalism
- (3) Individualistic approach of youth
- (4) Causes of white-collar crime.

2. Write short notes on any *four* of the following in maximum **100** words each : [20]

- (1) Problems of scheduled tribes
- (2) Consequences of domestic violence
- (3) Displacement due to development
- (4) Causes of drug addiction
- (5) Nature of sexual abuse
- (6) Consequences of rape.

P.T.O.

3. Answer any *three* of the following in maximum **250** words each : [30]

- (1) Explain the causes of inequality of caste in India.
- (2) Discuss the causes and consequences of divorce.
- (3) Elucidate economic and social problems of aged.
- (4) Explain the nature of criminalization of politics.
- (5) Describe the problems of working women in India.

4. Answer any *one* of the following in **500** words : [20]

- (1) Discuss the causes and consequences of Dowry.
- (2) Elucidate nature and causes of terrorism.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालीलपैकी कोणत्याही **दोनांची** प्रत्येकी **50** शब्दांत उत्तरे लिहा : [10]

- (1) सामाजिक समस्यांची वैशिष्ट्ये
- (2) वसाहतवादाची कारणे
- (3) तरुणांमधिल व्यक्तीनिष्ठ दृष्टीकोन
- (4) पांढरपेशा गुन्हेगारीची कारणे.

2. खालीलपैकी कोणत्याही चारवर प्रत्येकी 100 शब्दांपर्यंत टीपा लिहा : [20]

- (1) अनुसूचित जमातींच्या समस्या
- (2) कौटुंबिक हिंसाचाराचे परिणाम
- (3) विकासामुळे होणारे विस्थापन
- (4) अंमलीपदार्थांच्या सेवनाची कारणे
- (5) लैंगिक छळाचे स्वरूप
- (6) बलात्काराचे परिणाम.

3. खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 250 शब्दांपर्यंत लिहा : [30]

- (1) भारतातील जाती विषमतेची कारणे स्पष्ट करा.
- (2) घटस्फोटाची कारणे व परिणामांची चर्चा करा.
- (3) वृद्धांच्या आर्थिक व सामाजिक समस्या विशद करा.
- (4) राजकारणातील गुन्हेगारीचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- (5) भारतातील नोकरदार महिलांच्या समस्यांचे वर्णन करा.

4. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांपर्यंत लिहा : [20]

- (1) हुंड्याची कारणे व परिणामांची चर्चा करा.
- (2) दहशतवादाचे स्वरूप व कारणे विशद करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
---------------------	--

[4301]-273

S.Y. BA. EXAMINATION, 2013

ANCIENT INDIAN HISTORY, CULTURE AND ARCHAEOLOGY

General Paper II

[Outline of Political, Social and Economic Institutions

of Ancient India (600 B.C. to 1200 A.D.)]

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **50** words each (any *two*) : [10]

(1) Components of a 'State'.

(2) Concept of Kingship.

(3) Ancient Agriculture.

(4) Ancient Measurements.

2. Write notes on the following in **100** words each (any *four*) : [20]

(1) Organic Theory of State.

P.T.O.

- (2) Functions of Samiti.
- (3) Duties of a Ministers.
- (4) Demerits of Varna system.
- (5) Sacrament.
- (6) Sarthavaha.

3. Answer the following questions in **200-250** words each (any *three*) : [30]

- (1) Explain the salient features of Ganarajyas (Republics).
- (2) State the importance of 'Sabha' as public institution in Ancient India.
- (3) Which were the different types of courts in Ancient India ?
- (4) Describe the Ashrama system in Ancient India.
- (5) Explain the various industries in Ancient India.

4. Answer the following question in **500** words (any *one*) : [20]

- (1) Explain the Archaeological sources of the Political, Social and Economic Institutions of Ancient India.
- (2) Describe in detail the Indo-Roman trade in Ancient Period.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दात लिहा (कोणतेही दोन) : [10]
 - (1) राज्याचे घटक.
 - (2) राजपद संकल्पना.
 - (3) प्रचीन शेती.
 - (4) प्राचीन मापे.

2. प्रत्येकी 100 शब्दात टीपा लिहा (कोणत्याही चार) : [20]
 - (1) राज्याचा सेंद्रिय सिद्धांत.
 - (2) समितीचे कार्य.
 - (3) मंत्र्याची कर्तव्ये.
 - (4) वर्णव्यवस्थेचे दोष.
 - (5) संस्कार.
 - (6) सार्थवाह.

3. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200-250 शब्दात लिहा (कोणतेही तीन) : [30]
 - (1) गणराज्याची ठळक वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
 - (2) प्राचीन भारतीय लोकसंस्था म्हणून सभेचे महत्व सांगा.

- (3) प्राचीन भारतीय न्यायालयांचे विविध प्रकार कोणते होते ?
- (4) प्राचीन भारतातील आश्रम व्यवस्थेचे वर्णन करा.
- (5) प्राचीन भारतातील विविध उद्योगधंदे नमूद करा.

4. खालील प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दात लिहा (कोणताही एक) : [20]

- (1) प्राचीन भारतीय राजकीय, सामाजिक व आर्थिक संस्थांच्या इतिहासाची पुरातत्त्वीय साधने स्पष्ट करा.
- (2) प्राचीन काळातील भारत-रोम व्यापाराचे सविस्तर वर्णन करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
---------------------	--

[4301]-274

S.Y. BA. EXAMINATION, 2013

MATHEMATICAL PREREQUISITES

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

- N.B. :—** (i) All questions are compulsory.
(ii) Figures to the right indicate full marks.
(iii) Use of electronic calculator is allowed.

1. Attempt any ten of the following : [20]

- (1) If $y = e^{1-4x}$, find $\frac{dy}{dx}$.
- (2) Is $Z = \frac{2x}{y}$ homogeneous function ? Justify.
- (3) Solve the equation $\log_a x = y^3$ for x .
- (4) Simplify $\ln e^{10}$ using rules of logs.
- (5) If $Z = \ln(7x + 2y)$, find Z_y .
- (6) Define : Partial Differentiation.
- (7) Using logs find $y = 950 \times 80$.
- (8) If $y = \ln(6x)$, find $\frac{dy}{dx}$.
- (9) Find $\int 3x^2 dx$.

P.T.O.

(10) Determine degree and order of the differential equation :

$$\left(\frac{dy}{dx}\right)^4 - 6x = 0.$$

(11) Define : Order of differential equation.

(12) What is definite integral ?

(13) Evaluate :

$$\int_5^6 (2x + 3) dx.$$

2. Attempt any *two* of the following : [10]

(1) Given that :

$$y = \ln(x^2 - 8x + 20).$$

Find the critical values of y .

(2) Evaluate :

$$\int 24xe^{3x^2} dx$$

by substitution method.

(3) Explain Homogeneous Differential Equation.

3. Attempt any *two* of the following : [20]

(1) Test the convergence of improper integral :

$$\int_{-\infty}^0 2xe^x dx.$$

- (2) Using integrating factor, solve the differential equation :

$$t^2 dy + 3ytdt = 0.$$

- (3) Solve the given difference equation and check answer at $t = 0$ and $t = 1$ and comment on the nature of the time path where, $5y_t + 2y_{t-1} - 140 = 0$, $y_0 = 30$.

4. Attempt any *two* of the following : [30]

- (1) Explain in detail “THE COBWEB MODEL”.
- (2) Find the integrating factor for the given differential equation and solve :

$$y^3 t dy + \frac{1}{2} y^4 dt = 0.$$

- (3) Find the price and quantity that will maximize total revenue, given the demand function $P = 12.50 e^{-0.005Q}$ and check the second order condition.

Total No. of Questions—4+4]

[Total No. of Printed Pages—8

Seat No.	
-------------	--

[4301]-280

S.Y. BA. EXAMINATION, 2013

PHILOSOPHY

General Paper 2

(Philosophy of Indian Saints)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *two* of the following questions in **50** words each : [10]

(1) Explain the characteristics of a Saint.

(2) What is 'Sahajyoga' ?

(3) Explain the term 'Vishvatmaka Deva'.

(4) Explain the concept 'Maya' with reference to Bahenabai.

2. Write short notes on any *four* of the following in **100** words each : [20]

(1) Explain Saint Tukarama's concept of Bhakti.

P.T.O.

- (2) According to Nanak, what is Niramkara ?
- (3) Saint Ramadasa's 'Monotheism'.
- (4) Basaveshvara's concept of 'Guru'.
- (5) Role of Bhakti Movement in Medieval India.
- (6) Bahenabai's concept of Vedic authority.

3. Answer any *three* of the following questions in **200** to **250** words each : [30]

- (1) Explain fully Saint Ramadasa's concepts of Brahma and Maya.
- (2) Explain Saint Tukarama's criticism on social inequality.
- (3) Discuss fully Saint Dnyaneshvara's concept of Bhakti.
- (4) What, according to Kabir, is the nature of Ultimate Reality ?
- (5) How does Saint Basaveshvara criticize ritualism ?

4. Answer any *one* of the following questions in **500** words : [20]

- (1) Discuss fully Saint Dnyaneshvara's Chidvilasavada.
- (2) Explain Guru Nanaka's thoughts about ethical and social reform.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची प्रत्येकी 50 शब्दांत उत्तरे लिहा : [10]

- (1) संतांची लक्षणे विशद करा.
- (2) 'सहजयोग' म्हणजे काय ?
- (3) 'विश्वात्मक देव' संकल्पना सांगा.
- (4) बहेणाबाईंना अनुसरून 'माया' संकल्पना सांगा.

2. खालीलपैकी कोणत्याही चारांवर प्रत्येकी 100 शब्दांत थोडक्यात टिपा लिहा : [20]

- (1) संत तुकारामांची 'भक्ती' संकल्पना सांगा.
- (2) नानकांची 'निरंकार' संकल्पना काय आहे ?
- (3) संत रामदासांचा 'एकेश्वरवाद'.
- (4) बसवेश्वरांची 'गुरु' संकल्पना.
- (5) मध्ययुगीन भारतातील भक्ती चळवळीची भूमिका.
- (6) बहेणाबाईंची वैदिक अधिकारी संकल्पना.

3. खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची प्रत्येकी 200 ते 250 शब्दांत उत्तरे लिहा : [30]

- (1) संत रामदासांच्या ब्रह्म आणि माया या संकल्पना सविस्तर सांगा.

- (2) सामाजिक विषमतेवरील संत तुकारामांची टीका सविस्तर स्पष्ट करा.
- (3) संत ज्ञानेश्वरांच्या भक्ती संकल्पनेची सविस्तर चर्चा करा.
- (4) कबीरांना अभिप्रेत असलेले अंतिम सद्‌वस्तुचे स्वरूप काय आहे ?
- (5) बसवेश्वर धार्मिक रिती-रिवाजांवर कशी टीका करतात ?

4. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे 500 शब्दांत उत्तर लिहा : [20]

- (1) संत ज्ञानेश्वरांच्या चिद्विलासवादाची सविस्तर चर्चा करा.
- (2) गुरु नानकांचे नैतिक आणि सामाजिक सुधारणांचे विचार सविस्तर विशद करा.

[4301]-280

(Philosophy and Good Life)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *two* of the following questions in **50** words each : [10]

- (1) Explain the difference between biocentrism and anthropocentrism.
- (2) Briefly state the concept of Ashtangyoga.
- (3) Describe the nature of media ethics.
- (4) Explain the different levels of existence of human beings.

2. Write short notes on any *four* of the following in **100** words each : [20]

- (1) Corporation as a moral agent.
- (2) The relevance of Hippocratic oath.
- (3) Deep ecology.
- (4) Stoic ethics.
- (5) Secularism.
- (6) Concept of Bodhisattva.

3. Answer any *three* of the following questions in **200** to **250** words each : [30]

- (1) What are the rights and duties of a patient ?
- (2) Briefly explain Dr. Ambedkar's views on annihilation of caste.
- (3) Elaborately discuss Aristotle's concept of virtue.
- (4) State and discuss the ethical issues concerning employers and employees.
- (5) Discuss the problem regarding the portrayal of violence in media.

4. Answer any *one* of the following questions in **500** words : [20]

- (1) Discuss the arguments for and against animal rights.
- (2) Write an elaborate essay on Purushartha theory.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा : [10]

- (1) जैवकेन्द्रिततावाद आणि मानवकेन्द्रिततावाद यांमधील फरक स्पष्ट करा.

- (2) अष्टांगयोगाची संकल्पना थोडक्यात स्पष्ट करा.
- (3) माध्यम नीतिशास्त्राच्या स्वरूपाचे वर्णन करा.
- (4) मानवाच्या अस्तित्वाच्या वेगवेगळ्या पातळ्या स्पष्ट करा.

2. खालीलपैकी कोणत्याही चारांवर प्रत्येकी 100 शब्दांत थोडक्यात टिपण लिहा : [20]

- (1) उद्योगसमूह : एक नैतिक कर्ता.
- (2) हिप्पोक्रेटसच्या शपथेची प्रस्तुतता.
- (3) सखोल परिसरविज्ञान.
- (4) स्टॉईक नीतिशास्त्र.
- (5) धर्मनिरपेक्षतावाद.
- (6) बोधीसत्त्वाची संकल्पना.

3. खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 ते 250 शब्दांत लिहा : [30]

- (1) रुग्णाचे हक्क व कर्तव्ये कोणती आहेत ?
- (2) डॉ. आंबेडकरांचे जातीनिर्मूलनासंबंधीचे विचार थोडक्यात स्पष्ट करा.
- (3) ॲरिस्टॉटलच्या सदगुण या संकल्पनेची सविस्तर चर्चा करा.
- (4) मालक आणि कर्मचारी यांच्याशी संबंधित नैतिक मुद्दे सांगून त्यांची चर्चा करा.
- (5) माध्यमांमधील हिंसेच्या चित्रीकरणाच्या समस्येची चर्चा करा.

4. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे 500 शब्दांत उत्तर लिहा : [20]

- (1) प्राण्यांच्या हक्काच्या मुद्याच्या बाजूने आणि विरोधी असणाऱ्या युक्तिवादांची चर्चा करा.
- (2) पुरुषार्थ सिद्धांतावर विस्तृत निबंध लिहा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
-------------	--

[4301]-281

S.Y. BA. EXAMINATION, 2013

PHILOSOPHY

Special Paper 1

(Indian Philosophical Approaches)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) Attempt *All* questions.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *two* of the following questions in **50** words each : [10]

(1) Discuss the ethical thought of Upanishadas.

(2) Explain the nature of Akhyati.

(3) State Anatmavada.

(4) Explain the nature of Upamana Pramana.

2. Write notes on any *four* of the following in **100** words each : [20]

(1) Para and Apara Vidya.

P.T.O.

- (2) Dehatmavada.
- (3) Sthitaprajna as an Ideal Person.
- (4) Types of Samadhi according to Yoga Darshan.
- (5) Abhava and its kinds.
- (6) Qualified Non-dualism.

3. Answer any *three* of the following questions in **250** words each : [30]

- (1) Explain Vidhi-Arthavada according to Purva-Mimansa.
- (2) State and discuss Syadvada.
- (3) State and explain the doctrine of Pratityasamutpada.
- (4) Elaborately discuss Anuman Pramana in Nyaya Darshan.
- (5) Discuss Satkaryavada of Samkhya Darshan.

4. Answer any *one* of the following questions in **500** words : [20]

- (1) Write an essay on Karma Yoga in Bhagvatgita.
- (2) Explain in detail Kevaladvaita of Sankar.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडवावेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा : [10]

- (1) उपनिषदांतील नीतीविचाराची चर्चा करा.
- (2) अख्यातिचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- (3) अनात्मवादाची मांडणी करा.
- (4) उपमान प्रमाणाचे स्वरूप स्पष्ट करा.

2. खालीलपैकी कोणत्याही चारांवर प्रत्येकी 100 शब्दांत टिपा लिहा : [20]

- (1) परा आणि अपरा विद्या.
- (2) देहात्मवाद.
- (3) आदर्शव्यक्ती या स्वरूपात स्थितप्रज्ञ.
- (4) योगदर्शनानुसार समाधीचे प्रकार.
- (5) अभाव आणि त्याचे प्रकार.
- (6) विशिष्टाद्वैतवाद.

3. खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 250 शब्दांत लिहा : [30]

- (1) पूर्वमीमांसेला अनुसरून विधी-अर्थवाद स्पष्ट करा.

- (2) स्यादवादाची मांडणी करून त्याची चर्चा करा.
- (3) प्रतीत्यसमुत्पादाचा सिद्धांत सांगा आणि स्पष्ट करा.
- (4) न्यायदर्शनातील अनुमानप्रमाणाची विस्ताराने चर्चा करा.
- (5) सांख्य दर्शनातील सत्कार्यवादाची चर्चा करा.

4. खालीलपैकी प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा (कोणताही एक) : [20]

- (1) भगवद्गीतेत मांडलेल्या कर्मयोगावर निबंध लिहा.
- (2) शंकराचार्यांचा केवलाद्वैत सिद्धांत सविस्तर स्पष्ट करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
---------------------	--

[4301]-282

S.Y. BA. EXAMINATION, 2013

PHILOSOPHY

Special Paper 2

[History of Western Philosophy (Ancient,

Medieval and Modern)]

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *two* of the following questions in **50** words each : [10]

(1) Explain Empedocles's views about the nature of reality.

(2) Explain the term Nominalism.

(3) What is the concept of 'Monad' ?

(4) What does Hegel understand by the term dialectic ?

2. Write short notes on any *four* of the following in **100** words each : [20]

(1) St. Anselm's ontological proof for the existence of God.

P.T.O.

- (2) Spinoza's monism.
- (3) Hume's concept of self.
- (4) Parmenides's notion of Being.
- (5) Aristotle's theory of causation.
- (6) Subjective Idealism.

3. Answer any *three* of the following questions in **200-250** words each : [30]

- (1) Elaborately discuss Aristotle's views of substance.
- (2) State and bring out the significance of Locke's distinction between primary and secondary qualities.
- (3) "Virtue is Knowledge." Explain and comment.
- (4) Discuss Hume's views on causation.
- (5) Discuss Kant's notion of synthetic a priori judgement.

4. Answer any *one* of the following questions in **500** words : [20]

- (1) Elaborately discuss Plato's theory of forms.
- (2) Write a critical essay on Descartes's rationalism.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची प्रत्येकी 50 शब्दांत उत्तरे लिहा : [10]

- (1) एम्पिडोक्लसच्या सत्च्या स्वरूपाविषयीचे विचार स्पष्ट करा.
- (2) नामवाद ही संकल्पना स्पष्ट करा.
- (3) 'चिदणू' ही संकल्पना काय आहे ?
- (4) द्वंद्वविकास संज्ञेचे हेगेलचे आकलन काय आहे ?

2. खालीलपैकी कोणत्याही चारांवर प्रत्येकी 100 शब्दांत थोडक्यात टिपा लिहा : [20]

- (1) ईश्वराच्या अस्तित्वाबद्दल संत अन्सेल्मने दिलेली सत्ताशास्त्रीय सिद्धता.
- (2) स्पिनोज्ञाचा एकतत्त्ववाद.
- (3) ह्यूमची 'स्व'ची संकल्पना.
- (4) पारमेनायड्सची सत्ची कल्पना.
- (5) अरिस्टॉटलचा कारणता सिद्धांत.
- (6) ज्ञातृनिष्ठ चिद्वाद.

3. खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची प्रत्येकी 200-250 शब्दांत उत्तरे लिहा : [30]

- (1) अरिस्टॉटलच्या द्रव्यविषयक विचारांची सविस्तर चर्चा करा.

- (2) लॉकने प्राथमिक आणि दुय्यम गुणधर्मात केलेला फरक सांगून त्याचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- (3) 'सद्गुण म्हणजे ज्ञान' स्पष्ट करा आणि भाष्य करा.
- (4) ह्यूमच्या कारणताविषयक विचारांची चर्चा करा.
- (5) कान्टच्या अनुभवपूर्व संश्लेषक विधानाच्या कल्पनेची चर्चा करा.

4. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे 500 शब्दांत उत्तर लिहा : [20]

- (1) प्लेटोच्या आकारविषयक सिद्धान्ताची सविस्तर चर्चा करा.
- (2) देकार्तच्या बुद्धीवादावर चिकित्सक निबंध लिहा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
---------------------	--

[4301]-283

S.Y. BA. EXAMINATION, 2013

NATIONAL SERVICE SCHEME

General Paper 2

(Personality Development, Leadership and Communication)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **50** words each (any *two*) : [10]

(1) State the concept of 'Personality Development'.

(2) Explain the concept of 'Social Development'.

(3) State the objectives of Village adoption.

(4) Explain the concept of 'Political Leader'.

2. Write short notes in **100** words each (any *four*) : [20]

(1) Human Growth

- (2) Leadership
- (3) Mobilization
- (4) Action Programme
- (5) Community
- (6) People's Participation.

3. Answer the following questions in **200** to **250** words each (any *three*) : [30]

- (1) Explain the nature of Personality.
- (2) State the principles of Development.
- (3) Explain the styles of Leadership.
- (4) State the aims of Village Adoption Programme.
- (5) State the correlationship between Political Leadership and Social Development.

4. Answer any *one* of the following questions in **500** words : [20]

- (1) Explain the need of training of Political Leader.
- (2) How can the Government and Non-Government agencies be participated in N.S.S. activities ?

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 50 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

- (1) 'व्यक्तिमत्व विकासाची' संकल्पना सांगा.
- (2) 'सामाजिक विकासाची' संज्ञा स्पष्ट करा.
- (3) दत्तकगाव कार्यक्रमाचे उद्दिष्ट्ये सांगा.
- (4) 'राजकिय नेताची' संकल्पना स्पष्ट करा.

2. प्रत्येकी 100 शब्दांत थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही चार) : [20]

- (1) मानवी विकास/वृद्धी
- (2) नेतृत्व
- (3) गतिमानता
- (4) कृती कार्यक्रम
- (5) समाज
- (6) जन/लोकसहभाग.

3. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 200 ते 250 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही तीन) : [30]

- (1) व्यक्तिमत्वाचे स्वरूप विशद करा.

- (2) विकासाची मुलतत्वे सांगा.
- (3) नेतृत्वाच्या पद्धती/शैली स्पष्ट करा.
- (4) दत्तकगाव कार्यक्रमाची ध्येय सांगा.
- (5) राजकिय नेतृत्व आणि सामाजिक विकास यातील सहसंबंध सांगा.

4. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्नाची उत्तर 500 शब्दात लिहा : [20]

- (1) राजकिय नेत्याच्या प्रशिक्षणाची आवश्यकता विशद करा.
- (2) रा. से. योजनेच्या कार्यक्रमात सरकारी व गैरसरकारी संस्था कशाप्रकारे सहभागी हेऊ शकतात ?

Total No. of Questions—7]

[Total No. of Printed Pages—2

Seat No.	
---------------------	--

[4301]-285

S.Y.B.A. EXAMINATION, 2013

(Vocational Course)

COMPUTER APPLICATIONS

Course III

(Theory)

RDBMS

(2008 PATTERN)

Time : Two Hours

Maximum Marks : 40

N.B. :— (i) Question No. 1 is compulsory and solve any *five* from the remaining questions.

(ii) Draw a neat labelled diagram wherever necessary.

(iii) Figures to the right indicate full marks.

1. What is DBMS ? Explain data hierarchy in DBMS. [10]
2. Explain advantages of DBMS. [6]
3. Explain the following with example : [6]
 - (a) Order by clause
 - (b) Select statement.
4. Explain in brief the following with syntax and example : [6]
 - (a) Like operator
 - (b) Where clause.

P.T.O.

- 5.** Explain in brief the following : [6]
- (a) Primary key
 - (b) Check constraint.
- 6.** Explain the following with example : [6]
- (a) DELETE
 - (b) INSERT INTO.
- 7.** Write a short note on Mathematical functions in SQL. [6]

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
---------------------	--

[4301]-286

S.Y.B.A. EXAMINATION, 2013

FUNCTIONAL ENGLISH (VOCATIONAL STREAM)

Paper III

Advanced Writing Skills and Introduction to Electronic Media

(Theory)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All questions are compulsory.*

(ii) *Figures to the right indicate full marks.*

1. (A) (1) Pick out the adjective from column 'B' which does not go with the noun given in column A : [5]

'A'	'B'
Person	harmful, famous, costly, valuable
Building	new, spectacular, historical, nostalgic
Hospital	harmful, huge, well-known, unique
Employee	honest, ambitious, soft-spoken, catchy
Year	last, leap, near, next

P.T.O.

Or

- (2) Make *five* meaningful words from the word given below. [5]

UNIVERSALIZATION

- (B) (1) Identify the register of the following paragraph and mention its markers : [5]

The examples printed in *italics* in the entry for a word or phrase show you how that word or phrase is commonly used in written or spoken English. They can help you to use a word naturally and to check that you have found the right word. Sometimes a word shown in an example is shown in **bold**. This tells you that it is a collocation (a word that is very commonly used with the word you have looked up). Labels in small italics show you the part of speech of a word. Labels in square brackets give you extra grammatical information about the word.

Or

- (2) Identify the style of each of the following sentences : [5]
- (i) On behalf of my crew I welcome all the passengers on board for their journey to Chicago.
 - (ii) Mr. Satish, the members of the management expect you to shoulder the responsibility of the project.
 - (iii) We are eagerly waiting for your next book to get published.
 - (iv) No smoking, please.
 - (v) Let me pay for your tea today.

2. (1) You have got admission for your master's degree in Columbia University, USA. Write a letter to the Director, India Foundation, requesting for educational loan which you will repay when you start earning after completing your education. [5]

Or

- (2) Your uncle has invited you to spend your summer vacation with him in Nagpur. But you have already decided to attend the Youth Training Programme to be conducted at Baba Amte's Aanadvan. Write to your uncle telling about your plans. [5]
3. (A) You are the University Representative of your College. Your Principal has asked you to conduct a survey of the facilities available on the college campus. Present your report to the Principal. Consider the following aspects :
library, laboratories, play-ground, hostels, canteen, cleanliness and health-facilities. [10]
- (B) As the secretary of your departmental library you were asked to visit a Book Exhibition. Write a report on your visit, addressing it to the head of your department. [10]
4. (A) Your department has arranged a formal gathering of the past and present students of the department. You are the anchor of the programme. Write your script considering the following points : Welcome speech by the HOD, Felicitation of meritorious past students, speeches by the past students, speeches by the present students, variety entertainment programme, vote of thanks. [10]

(B) Answer any *two* of the following questions : [10]

(i) "Writing for radio is creating verbal pictures." Comment.

(ii) Write a note on the studio set-up of radio.

(iii) What are the features of a radio talk ?

(C) Answer any *two* of the following questions : [10]

(i) Bring out the characteristics of TV as an audio-visual media.

(ii) What role can TV play in informing and educating people ? Give examples.

(iii) Which is your most favourite TV serial ? Why ?

5. Answer any *three* of the following questions : [15]

(i) Do you agree with the view, "The popularity of TV has not affected the use of radio" ? Why ?

(ii) What is the difference between the language skills required for Radio and TV ?

(iii) What are the differences between TV and Radio interviews ?

(iv) Compare and contrast the main features of TV and Radio as mass media.

(v) Which news bulletin is more effective, Radio *or* TV ? Why ?

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—2

Seat No.	
---------------------	--

[4301]-287

S.Y.B.A. EXAMINATION, 2013

TRAVEL AND TOURISM MANAGEMENT

(Vocational Stream)

Paper III

Tourism Marketing and Travel Agency Operation

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

(iii) Draw neat diagrams and sketches wherever necessary.

(iv) Use of map stencil is allowed.

1. Explain any *two* in brief (Around **50 words each) :** [10]

(1) Travel insurance

(2) Cost calculation

(3) VISA

(4) IATO.

2. Write short notes on any *four* (Around **100 words each) :** [20]

(1) Concession in Air Fair

(2) Designing a tour

P.T.O.

- (3) Inbound tourists
- (4) Importance of brochures
- (5) Security check
- (6) Royal orient.

3. Answer any *three* (**200** to **250** words each) : [30]

- (1) What is the recruitment process for a travel agency staff ?
- (2) Write the importance and functions of TAAI.
- (3) What role does foreign tourist play in the development of the country ?
- (4) Mention the characteristics and services of marketing.
- (5) Define classification of hotels and the process of classification.

4. Answer in detail any *one* (Around **500** words) : [20]

- (1) Mention the linkage between transportation and tourism industry.
- (2) Mention *five* new types of tourism and explain them.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
-------------	--

[4301]-288

S.Y. BA. EXAMINATION, 2013
FUNCTIONAL HINDI : VOCATIONAL
(प्रयोजनमूलक हिंदी : वोकेशनल)

प्रश्नपत्र III

(राजभाषा हिंदी, हिंदी में पत्राचार, विज्ञापन, पत्रकारिता तथा अनुवाद—1)

(2008 PATTERN)

समय : तीन घंटे

पूर्णांक : 80

- सूचनाएँ :— (i) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं ।
(ii) दाहिनी ओर लिखे गये अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं ।
(iii) विभाग 'अ' और विभाग 'ब' के उत्तर एक ही उत्तर-पुस्तिका में लिखिए ।

विभाग 'अ'

1. (क) निम्नलिखित में से किन्हीं दो पर टिप्पणियाँ लिखिए : [10]
(i) हिंदी में प्रवीणता,
(ii) कार्यालयीन पत्राचार की परिभाषा,
(iii) प्रेस-विज्ञप्ति,
(iv) विज्ञापन के माध्यम ।
- (ख) 'महाराष्ट्र इलेक्ट्रॉनिक' पुणे की ओर से सॅमसन कंपनी इंदौर को लैपटॉप के मूल्य तथा क्रय की शर्तें पूछने के संबंध में पत्र का प्रारूप तैयार कीजिए । [6]

अथवा

'महावीर इलेक्ट्रॉनिक' पुणे की ओर से 'एल्.जी. इलेक्ट्रॉनिक' अहमदाबाद को 50 वॉशिंग मशीनों के लिए आदेश-पत्र तैयार कीजिए ।

2. (ग) निम्नलिखित में से किन्हीं **तीन** प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए : [9]
- (i) क्षेत्र 'क' और 'ग' के बीच सरकारी पत्राचार किस भाषा में होगा ?
- (ii) 'प्रशिक्षण-संस्थान' के बारे में राजभाषा आयोग ने क्या सिफारिश की ?
- (iii) ज्ञापन का महत्त्व स्पष्ट कीजिए ।
- (iv) अनुस्मारक किसे कहते हैं ?
- (v) पूछताछ के पत्र लिखते समय किन बातों की ओर ध्यान देना चाहिए ?
- (घ) निम्नलिखित सभी **सात** विज्ञापन-वाक्यांशों/घोषवाक्यों के आगे उनके उत्पाद्य वस्तु के नाम लिखिए : [7]
- (i) मिक्स सही तो शाइन नई ।
- (ii) खाओ एक बने अनेक ।
- (iii) डबल निखार रोज ।
- (iv) चमक ऐसी नई जैसी ।
- (v) धुआँ नहीं असर दिखेगा ।
- (vi) हर बेहतर चीज महँगी नहीं होती ।
- (vii) दाम कम बातें ज्यादा ।

विभाग 'ब'

3. (च) निम्नलिखित अनुच्छेद का हिंदी में अनुवाद कीजिए : [7]
- लोक चंचल असतात. ते आज एखाद्याची पूजा करतील, उद्या त्याचीच कुतरओढ करतील. ते आज जयजयकार करतील, उद्या शिव्या-शाप देतील. आज उंचावर चढवतील, उद्या खाली ओढतील, आज फुलांचे हार घालतील, उद्या दगड मारतील. दुनिया झुकती है, झुकानेवाला चाहिये. लोकांना जसे वळवावे तसे ते वळतात. अग्नीने सुंदर स्वयंपाक करता येतो, आगही लावता येते. लोकांना शांत ठेवता येते, त्यांना प्रक्षुब्धही करता येते. पाणी शांत असते, परंतु जोराचा वारा सुटला तर तेच पाणी

प्रचंड लाटांचे रूप धारण करते. मोठमोठ्या बोटीही मग त्या लाटांसमोर टिकू शकत नाहीत. त्याप्रमाणे शांत राहाणारी जनता कोणी एखाद्या गोष्टीचा तुफानी प्रचार केला तर खवळते. ती मग आवरता येत नाही.

(छ) प्रति-संशोधन के चिह्नों का प्रयोग करते हुए निम्नलिखित परिच्छेद को फिर से लिखिए :

[7]

मोटे तोर पर अनु शासन की परीभाषा व्यहार के आदर्श ढग के रूप में कीजा सकती है, जिसका आधार हैं का न् न का पालन, कर्तव्य भावना, नियम पालन तथा समय-पालना । हम देखते हैं की हमारि शिक्षा में नेतिक पुट कि कमी हैं । परतु नैतिकता कोई एसी वस्तु नहीं है, जो एकदिन में ही छात्रो में फुँकी जा सके ओर यहऐसीव स्तु भी नहि की जीसके लिए उप देशकी कि आवश्यकताहो यह तो गंभिर वीचर की व स्तुहै क्युकी छात्र दे शके भावी नागरीक है अनुशा सनही न विदयारथियों से यह आशा नही कि जा सकति की व सवसथ नागरीक के रूप में विकसीत हगे अथवा वे राश्टर को सूदरूड बनायेगे ।

4. (ज) आपके महाविद्यालय में 'तुलसी-जयंती' का आयोजन किया जा रहा है—इस संदर्भ में प्रेस-विज्ञप्ति तैयार कीजिए ।

[6]

(झ) (I) निम्नलिखित में से किन्हीं पाँच के हिंदी पारिभाषिक शब्द लिखिए :

[5]

(i) Account suspense

(ii) Bearer cheque

(iii) Down payment

(iv) Accused person

(v) Come into force

(vi) Inward register

(vii) Water tight

(viii) Goods shade.

(II) निम्नलिखित में से किन्हीं **पाँच** के अंग्रेजी पारिभाषिक शब्द लिखिए : [5]

- (i) लेखा रखना
- (ii) क्षमादान
- (iii) लदान स्थान
- (iv) बैंक पृष्ठांकन
- (v) अनुसमर्थन
- (vi) डिब्बा
- (vii) अंतिम तिथि
- (viii) संकेतक ।

5. निम्नलिखित में से किन्हीं **तीन** पर टिप्पणियाँ लिखिए : [18]

- (i) अनुवाद का महत्त्व,
- (ii) प्रतिसंशोधन की उपयोगिता,
- (iii) संवाददाता के गुण,
- (iv) आधुनिक कार्यालयों में एम.एस.-वर्ड की उपयोगिता,
- (v) मायक्रोसॉफ्ट एक्सेल के लाभ ।

Total No. of Questions—7]

[Total No. of Printed Pages—2

Seat No.	
---------------------	--

[4301]-290

S.Y.B.A. EXAMINATION, 2013

(Vocational Course)

COMPUTER APPLICATIONS

Paper IV

(Theory)

(Software Engineering)

(2008 PATTERN)

Time : Two Hours

Maximum Marks : 40

N.B. :— (i) Question No. 1 is compulsory and solve any *five* from the remaining questions.

(ii) Draw a neat labelled diagram wherever necessary.

(iii) Figures to the right indicate full marks.

1. What is E-R diagram ? State which symbols are used for E-R diagram and draw E-R diagram for Payroll in which employee, organization and bank are entities. [10]

2. Explain the following : [6]

(1) Fact Gathering techniques

(2) Feasibility study.

3. Write a short note on Software qualities. [6]

P.T.O.

4. Explain system implementation. [6]

5. Explain the following : [6]
 - (1) Decision Tree
 - (2) Input design.

6. Explain Spiral model with diagram. [6]

7. Explain flow charting symbols with diagram. [6]

[4301] – 292

Seat No.	
-------------	--

S.Y. B.A. Examination, 2013
MATHEMATICS (SPL – II)
MS-2(a) : Combinatorics and Computational Geometry

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

1. Answer **each** of the following questions : **16**

1) How many 4-digit numbers (with repetition allowed) can be formed using digits 0, 2, 4, 6, 8 ?

2) Find the number of non-negative integer solutions of the equation :

$$x + y + z + w = 17$$

3) Solve the recurrence relation $a_n = a_{n-2}$, where $n \geq 2$ and $a_0 = a_1 = 1$.

4) How many integers between 1 and 567 are divisible by either 3 or 5 ?

5) If a 2×2 transformation matrix : $[T] = \begin{pmatrix} 2 & 1 \\ 2 & 3 \end{pmatrix}$ is applied to the circle of radius 2 units, then find the area of the resulting figure.

6) Give two different parametric representations of the circle :

$$(x - 2)^2 + (y + 3)^2 = 4.$$

7) Find the combined two-dimensional transformation if the first transformation is reflection about X-axis and then reflection about the line $y = x$.

8) Define Dimetric projection and isometric projection.

P.T.O.

2. 1) Answer **any one** of the following questions : 6

- a) Given an 8×8 chessboard, how many squares of all sizes are there on it ?
 b) Give a combinatorial proof of the identity :

$$\sum_{k=0}^r \binom{m}{k} \binom{n}{r-k} = \binom{m+n}{r}$$

2) Answer **any two** of the following questions : 10

- a) How many n -digit ternary $(0, 1, 2)$ sequences are there with at least one 0, at least one 1 and at least one 2 ?
 b) Solve the recurrence relation :
 $a_n = 3a_{n-1} + 4a_{n-2}$ for $n \geq 2$ and $a_0 = 1, a_1 = 3$.
 c) Suppose the numbers 1 through 10 are randomly positioned around a circle. Show that the sum of some set of three consecutive numbers must be at least 17.

3. 1) Answer **any one** of the following questions : 8

- a) Let A_1, A_2, \dots, A_n be n sets in a universe U of N elements. Let S_k denote the sum of the sizes of all k -tuple intersections of the A_i s. Prove that

$$N(\overline{A_1} \overline{A_2} \dots \overline{A_n}) = N - S_1 + S_2 - S_3 + \dots + (-1)^n S_n.$$

- b) Find a recurrence relation for the number a_n of ternary sequences of length n that contain 2 consecutive digits that are the same. What are the initial conditions ? Find a_4 .

2) Answer **any one** of the following questions : 8

- a) Derive iterative formula to generate n uniformly spaced points on the circumference of the circle :

$$(x - a)^2 + (y - b)^2 = r^2$$

- b) Write an algorithm for reflection through an arbitrary plane in space.

4. 1) Answer **any one** of the following questions : 6

a) Find the concatenated transformation matrix for the following transformation :

- i) first rotate about the origin through an angle 45°
- ii) then shearing in X-direction by 2 units. Apply it on vector $[1, 2]$.

b) State general parametric Bezier curve. Show that for any given value of the parameter t , the summation of basis functions is precisely 1.

2) Answer **any two** of the following questions : 10

a) Find the concatenated transformation matrix for rotation through 45° about X-axis and rotation through 30° about Y-axis and apply it on the position vector $[3, 2, 4, 1]$.

b) Determine the principal foreshortening factors if the matrix for an axonometric projection is given by :

$$[T] = \begin{pmatrix} 0.8 & 0 & 0 & 0 \\ -0.6 & 0.2 & 0 & 0 \\ 1 & 0.5 & 2 & 0 \\ 2.5 & 3 & 0 & 1 \end{pmatrix}$$

c) If the lines $L_1 : 3x + 2y = 5$ and $L_2 : 7x - y = 6$ are transformed to L'_1 and L'_2

under the transformation $\begin{pmatrix} 0 & 1 \\ 2 & -3 \end{pmatrix}$, find the point of intersection of L'_1 and L'_2 .

5. 1) Answer **any one** of the following questions : 6

- a) Generate uniformly spaced 5 points on the parabolic segment in the first quadrant for $1 \leq x \leq 4$ for the parabola given by $y^2 = 4x$.
- b) Find the parametric equation of a Bezier curve determined by control points $B_0 [1, 1]$, $B_1 [2, 3]$ and $B_2 [4, 3]$ and find the position vector of the point on the curve corresponding to the parameter value $t = 0.15$.

2) Answer **any two** the following questions : 10

- a) Obtain concatenated matrix representation of the following transformations in order in a three space :
 - i) Reflection in YZ plane
 - ii) Rotation about Z-axis by 45°
 - iii) Translation in x, y, z direction by units 1, 2, 3 respectively.
 - b) Reflect the triangle ABC having vertices $A[2, 4]$, $B[4, 6]$, $C[2, 6]$ through the line $x^2y + 4 = 0$.
 - c) Define Perspective transformation and state any three properties of the same.
-

MATHEMATICS
MS-2 (b) : Graph Theory and Lattice Theory

1. Attempt the following :

16

- i) Show that a simple graph with n vertices has at most $\frac{n(n-1)}{2}$ edges.
- ii) Draw the graph whose Adjacency matrix is

$$\begin{bmatrix} 0 & 1 & 0 & 1 & 1 \\ 1 & 0 & 1 & 1 & 0 \\ 0 & 1 & 0 & 1 & 0 \\ 1 & 1 & 1 & 0 & 1 \\ 1 & 0 & 0 & 1 & 0 \end{bmatrix}$$

- iii) Give an example of a Hamiltonian graph which is not Eulerian.
- iv) Find the radius and the diameter of the complete graph K_n .
- v) Define complete lattice.
- vi) Show that every ideal is a sublattice.
- vii) Show that every chain is a distributive lattice.
- viii) Draw a circuit represented by

$$a \wedge [(b \vee d') \vee (c' \wedge d)].$$

2. A) Attempt **any one** :

6

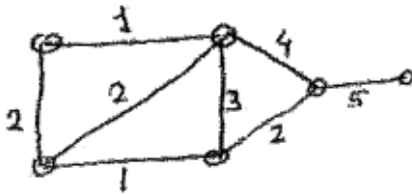
- i) Prove that the set of edges of Eulerian graph can be partitioned into disjoint cycles.
- ii) Show that there is unique path between a given pair of vertices of a tree.

B) Attempt **any two** :

10

- i) Draw a graph with vertex connectivity 2, edge connectivity 3, minimum degree 4.
- ii) Obtain a shortest spanning tree for the following graph by using Prim's algorithm.

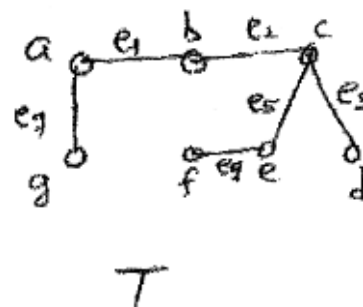
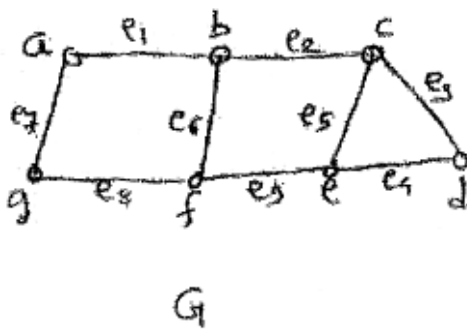

- iii) Draw the arborescence and express in Polish notation, the expression : $(\tau^2 + 3x + 2y)/(9x^2 + 5)$

3. A) Attempt **any one** :

8

- i) List all the fundamental circuits and fundamental cutsets of the following graph w.r.t. the given spanning tree.

- ii) Let A be the adjacency matrix of a connected graph G. Prove that the $(i, j)^{th}$ entry of A^k is the number of walks from vertex v_i to vertex v_j in G of length k. Further, show that the trace of A^2 is twice the number of edges in G.

B) Attempt **any one** :

8

- i) Prove that set of all principal ideals of a lattice L forms of a lattice under ' \leq ' set inclusion and is a sublattice of the ideal lattice I(L) of L.
- ii) Prove that a lattice L is modular if and only if it does not contain pentagonal sublattice N_5 .

4. A) Attempt **any one** : 6

- i) Draw the diagram of the lattice of factors of 20, under divisibility and show that it is same as that of the product of two chains with three and two elements.
- ii) Let L be a finite boolean algebra and let S be the set of all atoms of L, then prove that $L \cong \phi(S)$, where P(S) is the power set of S.

B) Attempt **any two** : 10

- i) Find the disjunctive normal form (DNF) of the function whose conjunctive normal form is

$$f = (x \vee y \vee z) \wedge (x \vee y \vee z) \wedge (x \vee y' \vee z) \wedge (x \vee y' \vee z') \wedge (x' \vee y \vee z)$$

- ii) Prove that any lattice can be embedded into its ideal lattice.
- iii) Show that sublattices of a lattice form a complete lattice under set inclusion.

5. A) Attempt **any one** : 6

- i) Prove that homomorphic image of a relatively complemented lattice is relatively complemented.
- ii) If L is a modular lattice, then prove that $(a \vee b) \wedge c = b \wedge c$ implies $(c \vee b) \wedge a = b \vee a$ for all a, b, c in L.

B) Attempt **any two** : 10

- i) Let L be a bounded distributive lattice and $a \in L$, then show that L can be embedded into $[0, a] \times [a, 1]$.
- ii) If A is a lattice with seven elements and $A \cong B \times C$, show that either B or C has only one element.
- iii) Define meet homomorphism. Show that every meet homomorphism is order preserving.

